

Mijn leukste, spannendste, coolste, vetste ... boek!

VERSLAG VAN EEN KWANTITATIEF ONDERZOEK NAAR LEESVOORKEUREN VAN
LEERLINGEN EN LEERKRACHTEN IN HET BASISONDERWIJS

TINY LA ROI

Lezen

STICHTING LEZEN

Deze publicatie is uitsluitend te downloaden via www.lezen.nl

Mijn leukste, spannendste, coolste, vetste ... boek!

VERSLAG VAN EEN KWANTITATIEF ONDERZOEK NAAR LEESVOORKEUREN VAN
LEERLINGEN EN LEERKRACHTEN IN HET BASISONDERWIJS

TINY LA ROI

Colofon

Stichting Lezen
Oxford House
Nieuwezijds Voorburgwal 328G
1012 RW Amsterdam
020- 620566
www.lezen.nl
info@lezen.nl

Vormgeving cover

Lijn 1 Haarlem, Ramona Dales

Dit onderzoek is uitgevoerd door eerste- en derdejaars studenten van Pabo Iselinge Doetinchem, Marnix Academie Utrecht, Stenden Hogeschool Assen en de Hogeschool Zuyd Heerlen/Maastricht in opdracht van Stichting Lezen met medewerking van de Universiteit van Tilburg.

De centrale dataverzameling en -analyse en de verslaglegging zijn uitgevoerd door Tiny la Roi.

Inhoudsopgave

Inleiding	7
1 Onderzoeksopzet	10
1.1 Doelstelling.....	10
1.2 Onderzoeksopzet en vraagstelling.....	10
1.3 Uitvoering van het onderzoek.....	11
<i>Respondenten en procedure</i>	11
<i>Vragenlijst</i>	12
<i>Methode</i>	12
<i>Ervaringen bij de dataverzameling</i>	12
<i>Kwaliteit van de vragenlijsten en scoreformulieren</i>	13
2 Leesvoorkeuren van leerlingen	15
2.1 Totaaloverzicht leerlingen.....	15
<i>Auteurs</i>	15
<i>Titels</i>	16
<i>Kinderjury</i>	19
<i>Griffels</i>	20
<i>Leesattitude</i>	21
2.2 Leerlingen groep 3 en 4.....	22
<i>Auteurs</i>	22
<i>Titels</i>	24
<i>AVI-niveau</i>	26
<i>Leesattitude</i>	27
2.3 Leerlingen groep 5 en 6.....	30
<i>Titels</i>	34
<i>AVI-niveau</i>	36
<i>Leesattitude</i>	37
2.4 Leerlingen groep 7 en 8.....	42
<i>Auteurs</i>	43
<i>Titels</i>	45
<i>AVI-niveau</i>	48
<i>Leesattitude</i>	49
3 Leesvoorkeur van leerkrachten	55
3.1 Totaaloverzicht.....	55
<i>Auteurs</i>	55

Mijn leukste, spannendste, coolste, vetste ... boek!

.....
Stichting Lezen

	<i>Titels</i>	56
3.2	Leerkrachten groep 1 en 2.....	58
	<i>Auteurs</i>	58
	<i>Titels</i>	59
3.3	Leerkrachten groep 3 en 4.....	61
	<i>Auteurs</i>	61
	<i>Titels</i>	62
3.4	Leerkrachten groep 5 en 6.....	62
	<i>Auteurs</i>	62
	<i>Titels</i>	63
3.5	Leerkrachten groep 7 en 8.....	64
	<i>Auteurs</i>	64
	<i>Titels</i>	64
3.6	Vragen aan leerkrachten.....	65
4	Conclusies en aanbevelingen	70
4.1	Leerlingen.....	70
	<i>Titels</i>	72
	<i>Serielezen</i>	72
	<i>Afzonderlijke titels</i>	73
4.2	Leerkrachten	76
	<i>Vragen aan leerkrachten</i>	78
4.3	Aanbevelingen	80
	<i>Kwalitatief onderzoek</i>	80
	<i>Update van het onderzoek</i>	80
	<i>Leeslogboek</i>	80
	<i>Pabo-studenten als onderzoekers</i>	81
	Literatuur	82
	Bijlagen 83	
	Bijlage 1.....	83
	<i>Favoriete auteurs – leerlingen, totaal</i>	83
	Bijlage 2.....	84
	<i>Overzicht serietitels – leerlingen, totaal</i>	84
	Bijlage 3.....	85
	<i>Winnaars Gouden Griffel/Penseel, Zilveren Griffel/Penseel, Vlag en Wimpel</i>	85
	Bijlage 4.....	87

	<i>Favoriete auteurs – leerlingen groep 3 en 4, naar geslacht</i>	87
Bijlage 5	88
	<i>Favoriete auteurs – leerlingen groep 3 en 4, naar leesattitude</i>	88
Bijlage 6	89
	<i>Favoriete auteurs – jongens groep 5 en 6</i>	89
Bijlage 7	90
	<i>Favoriete auteurs – meisjes groep 5 en 6</i>	90
Bijlage 8	91
	<i>Favoriete serietitels – leerlingen groep 5 en 6, naar geslacht</i>	91
Bijlage 9	93
	<i>Favoriete afzonderlijke titels – jongens groep 5 en 6</i>	93
Bijlage 10	94
	<i>Favoriete afzonderlijke titels – meisjes groep 5 en 6</i>	94
Bijlage 11	95
	<i>Favoriete auteurs – leerlingen groep 5 en 6, naar leesattitude</i>	95
Bijlage 12	97
	<i>Favoriete serietitels – leerlingen groep 5 en 6, naar leesattitude</i>	97
Bijlage 13	99
	<i>Favoriete serietitels – jongens groep 5 en 6, naar leesattitude</i>	99
Bijlage 14	100
	<i>Favoriete serietitels – meisjes groep 5 en 6, naar leesattitude</i>	100
Bijlage 15	102
	<i>Favoriete afzonderlijke titels – leerlingen groep 5 en 6, naar leesattitude</i>	102
Bijlage 16	104
	<i>Favoriete auteurs – leerlingen groep 7 en 8, naar geslacht</i>	104
Bijlage 17	106
	<i>Favoriete afzonderlijke titels – jongens groep 7 en 8</i>	106
Bijlage 18	107
	<i>Favoriete afzonderlijke titels – meisjes groep 7 en 8</i>	107
Bijlage 19	108
	<i>Favoriete auteurs – leerlingen groep 7 en 8, naar leesattitude</i>	108
Bijlage 20	110
	<i>Favoriete afzonderlijke titels – leerkrachten groep 3 en 4</i>	110
Bijlage 21	111
	<i>Vragenlijst leesattitude leerlingen</i>	111
Bijlage 22	112
	<i>Conversietabel AVI</i>	112
Bijlage 23	113
	<i>Vragenlijst leerkrachten</i>	113

Inleiding

De doorgaande leeslijn is een belangrijk aandachtspunt in het beleidsplan van Stichting Lezen. In navolging van de doorgaande leerlijn, houdt de doorgaande leeslijn in dat er voor alle kinderen gedurende hun hele onderwijs carrière – hoe die er ook uitziet – ononderbroken aandacht moet zijn voor lezen, en wel via een aanbod van (educatieve) activiteiten die bijdragen aan leesplezier en literaire vorming.¹ Voor de 6-12-jarigen in het primair onderwijs betekent dit dat de ontwikkeling van leesmotivatie en de kennismaking met jeugdliteratuur centraal staan.² Belangrijk voor de ontwikkeling en het behoud van de leesmotivatie is dat boeken aansluiten bij de belevingswereld en de behoefte van de lezer. In de doorgaande leeslijn worden drie aspecten van leesbevordering onderscheiden: wegwijs maken in het aanbod, inzicht verschaffen in verhalen en teksten, en het beoordelen van boeken.

Het doel van het wegwijs maken in het aanbod is dat kinderen genoeg leuke boeken kunnen vinden om te lezen. Dit is een algemene eerste voorwaarde voor leesplezier en literaire competentie. Er bestaan veel projecten die gericht zijn op het wegwijs maken. Als sterk punt in het aanbod van projecten voor leesbevordering wordt de brede samenwerking tussen openbare bibliotheek en het primair onderwijs genoemd. Minder zicht was er op de mate waarin leerkrachten op de hoogte zijn van het (actuele) aanbod van kinder- en jeugdboeken en het bereik van landelijke, regionale en lokale leesbevorderingsprojecten³.

Om meer inzicht te krijgen in het wegwijs maken heeft Oberon in 2009 in opdracht van Stichting Lezen onderzoek verricht naar de mate van leesbevordering in het basisonderwijs en naar de behoefte aan een (nieuwe) methode van leesbevordering. De belangrijkste conclusies uit dit (indicatieve) onderzoek waren dat op veel van de onderzochte scholen wel beleid op het gebied van leesbevordering is geformuleerd, maar dat een systematische en structurele aanpak ontbreekt. Wel wordt op grote schaal aangesloten bij grote landelijke projecten als de Kinderboekenweek en de Voorleeswedstrijd. Veel van de scholen uit het onderzoek kennen een leescoördinator, die veelal een beperkte, vooral organiserende en minder een beleidsvormende, taak heeft.⁴

Naar aanleiding van de vraag of er behoefte bestaat aan een schoolbrede leesbevorderingsmethode wordt in het Oberon-onderzoek geconstateerd dat de bestaande methode *Fantasia* niet langer voldoet, hoewel de uitgangspunten van die methode nog

¹ Stichting Lezen, *Jaarverslag 2009*, Amsterdam, 2010, p. 8.

² Stichting Lezen, *De doorgaande leeslijn*, Amsterdam, april 2005, p 7.

³ Stichting Lezen, *De doorgaande leeslijn*, Amsterdam, april 2005, pp 10-11.

⁴ Oberon, *Leesbevordering in het basisonderwijs. Een onderzoek naar actualiteit en toekomstperspectief*, Amsterdam, 2009, p 27.

steeds in een behoefte voorzien. Daarnaast worden voorwaarden geformuleerd waaraan een nieuwe aanpak of methodiek zou moeten voldoen, zoals het integreren en ondersteunen van individuele initiatieven, een nauwere samenwerking tussen scholen en bibliotheken, en minder vrijblijvendheid. Uit het onderzoek blijkt dat er behoefte bestaat aan uitbreiding van werkvormen en aan lessuggesties voor leesbevordering bij zwakke en juist heel sterke lezers. Aansluiting bij gebruikte taal- en leesmethoden wordt als voornaam punt genoemd om eventuele weerstanden tegen ‘nieuw’ en ‘meer’ te voorkomen.⁵

In de aanbevelingen wordt gewezen op het belang van een systematische aanpak, gebruikmakend van wat er al is en met versterking van de positie van de leescoördinator en de bibliotheek. Daarbij kunnen bestaande samenwerkingsverbanden als de Lokale Educatieve Agenda behulpzaam zijn. Gesteld wordt dat de tijd rijp is voor een hernieuwde aandacht voor leesbevordering.⁶

Met het tweede aspect van leesbevordering – inzicht verschaffen in verhalen en teksten – wordt, volgens het beleidsplan van Stichting Lezen, gedoeld op kennis van en inzicht in literaire teksten. Dit is weliswaar onderdeel van alle leesmethoden, maar overzicht en inzicht in het aanbod worden in het beleidsplan als onvoldoende beoordeeld.⁷ In 2009 is een verkennend onderzoek uitgevoerd naar de mogelijkheden voor de ontwikkeling van een leerlijn literaire competentie voor groep 3-8 van het basisonderwijs, waarbij een aantal onderwijsmethoden op dit punt onder de loep is genomen.⁸ Hieronder zijn de belangrijkste conclusies uit dit onderzoek samengevat:

- Het gebruik van het begrip ‘literaire competentie’ voor het basisonderwijs beperkt zich tot nog toe vooral tot theoretische beschouwingen. Wat betreft de gehanteerde begrippen zijn er verschillen met het voortgezet onderwijs, wat wellicht onterecht is.
- Het onderscheid tussen aanbod-, tekst- en lezersgerichte vaardigheden impliceert gescheiden vaardigheden, terwijl er juist een wisselwerking is. Bovendien is er sprake van onbalans waar het gaat om de nadruk die in de verschillende taal- en leesmethodes op deze vaardigheden wordt gelegd.
- Van de verschillende, elkaar lineair opvolgende, vormen van lezen, die worden onderscheiden door T. de Witte⁹, zou het ‘belevend’ lezen zijn voorbehouden aan leerlingen in het basisonderwijs. Deze ‘top-down’ benadering staat haaks op de ‘bottom-up’ benadering van ontluikende geletterdheid. Het is niet uitgesloten dat ook herkendend, reflecterend en interpreterend lezen van toepassing zijn op leerlingen in het basisonderwijs, maar daarvoor is wel een vertaalslag nodig.

⁵ Oberon, *Leesbevordering in het basisonderwijs. Een onderzoek naar actualiteit en toekomstperspectief*, Amsterdam, 2009, p 28.

⁶ Oberon, *Leesbevordering in het basisonderwijs. Een onderzoek naar actualiteit en toekomstperspectief*, Amsterdam, 2009, pp 29-30.

⁷ Stichting Lezen, *De doorgaande leerlijn*, Amsterdam, april 2005, p 13.

⁸ Ghonem-Woets, K., *Literaire competentie in groep 3 tot en met 8*, Tilburg, februari 2009, pp 40-41.

⁹ Witte, de T., *Het oog van de meester*, Amsterdam, 2008.

- Bij het gebruik van jeugdliteratuur in taal- en leesmethodes en in leesbevorderingprogramma's blijven kansen liggen om bepaalde, narratologische, vaardigheden te ontwikkelen en te bevorderen. Ook de kennismaking met verschillende genres is beperkt.

Het derde aspect van leesbevordering, beoordelen van boeken, wordt in het beleidsplan van Stichting Lezen onderverdeeld in drie elementen: het kiezen van boeken, het waarderen van boeken en het beargumenteerd oordelen over boeken. Als sterke punten bij dit aspect worden genoemd: het doorgaande jureringtraject voor 6-18-jarigen en een doorgaande lijn met betrekking tot de beoordeling van boeken in bestaande lesmethodes. Wel wordt de vraag gesteld in hoeverre beroepskrachten op de hoogte zijn van het aanbod en of zij in voldoende mate zijn toegerust om de smaakontwikkeling van leerlingen te begeleiden.¹⁰

De belangrijkste uitgangspunten voor het onderzoek naar leesvoorkeuren van leerlingen en leerkrachten in het basisonderwijs, waarover in deze publicatie wordt bericht, zijn aan het bovenstaande te relateren. Gestreefd wordt naar een systematische aanpak voor leesbevordering, waarbij wordt voorzien in de behoeften van leerkrachten in het basisonderwijs. Hierbij wordt aansluiting gezocht bij wat leerkrachten al doen en wordt getracht dit verder uit te bouwen. Daarnaast is het doel om de positie van de leescoördinatoren te versterken, en de positie van de bibliotheek als partner voor het basisonderwijs te behouden.

¹⁰ Stichting Lezen, *De doorgaande leeslijn*, Amsterdam, april 2005, p 14.

1 Onderzoeksopzet

Dit hoofdstuk gaat in op de wijze waarop het onderzoek is opgezet en uitgevoerd. Eerst worden de doelstelling van het onderzoek en de onderzoeksopzet uiteengezet. Vervolgens wordt de uitvoering, de procedure en ervaringen tijdens het onderzoek, besproken.

1.1 Doelstelling

Doelstelling van het onderzoek is inzicht te verwerven in de leesvoorkeur van basisschoolleerlingen en leerkrachten in het basisonderwijs, teneinde maatregelen te treffen om de literaire competentie van groep 3 tot en met 8 van het basisonderwijs te bevorderen. De resultaten van dit onderzoek worden door Stichting Lezen gebruikt voor de ontwikkeling van een website over het samenstellen van een (voor)leesplan (Leesplan.nl), gericht op professionals in de kinderopvang, het basis- en voortgezet onderwijs en het bibliotheekwerk. De website is een hulpmiddel om te komen tot een systematische en structurele aanpak van leesbevordering op school of in de kinderopvang. Onder leesbevordering wordt hier verstaan: werken aan (beginnende) literaire competentie en leesmotivatie.

De website bevat een format voor het samenstellen van een leesplan voor de eigen instelling, onderwijslaag (onder-, midden- of bovenbouw) of groep. Er is een inventarisatie gemaakt van landelijk beschikbare leesbevorderingsprojecten. De projecten worden gekoppeld aan doelen voor leesbevordering. Deze leesbevorderingsdoelen zijn weer gekoppeld aan de ontwikkelingsdoelen die door de kinderopvang worden gebruikt en aan de kern- en tussendoelen/eindtermen die door het onderwijs worden gehanteerd. Inzichten uit wetenschappelijk onderzoek worden gebruikt om de (tussen)doelen voor leesbevordering te beschrijven. De doelgroep van de website bestaat uit professionals die werken aan leesbevordering bij kinderen en jongeren.

1.2 Onderzoeksopzet en vraagstelling

Het onderzoek inventariseert de leesvoorkeuren van leerlingen van groep 3 tot en met 8 in het basisonderwijs en de door leerkrachten voorgelezen boeken in groep 1 tot en met 8. Daarnaast hebben de leerlingen een vragenlijst ingevuld over hun leesattitude en zijn aan de leerkrachten aanvullende vragen gesteld over hun kennis van het aanbod van kinder- en jeugdliteratuur.

De centrale vraag in dit onderzoek is: welke leesvoorkeur hebben leerlingen van groep 3 tot en met 8 en welke voorleesvoorkeur hebben leerkrachten van groep 1 tot en met 8 in het basisonderwijs?

Uit deze centrale vraag zijn de volgende deelvragen afgeleid:

Mijn leukste, spannendste, coolste, vetste ... boek!
.....
Stichting Lezen

1. Welke boeken (auteur, titel van het boek of de serie waar het boek deel van uitmaakt) lezen kinderen in welke groepen?
2. Welke genrevoorkeuren hebben kinderen in welke groepen?
3. Is er een verschil aan te tonen tussen de leesvoorkeuren van kinderen die goed lezen, kinderen die moeite hebben met lezen en kinderen die op gemiddeld niveau lezen (aan de hand van het AVI-niveau van de leerling)?
4. Is er verschil te zien tussen de leesvoorkeuren van kinderen met een hoge, een gemiddelde en een lage score op leesattitude?
5. Welke boeken worden door de leerkrachten in welke groepen voorgelezen?
6. Hoe verhoudt de kwalitatieve moeilijkheidsgraad van de voorleesboeken zich tot de kwalitatieve moeilijkheidsgraad van de boeken die de kinderen zelf lezen?

1.3 Uitvoering van het onderzoek

Respondenten en procedure

Voor de dataverzameling is door Stichting Lezen samenwerking gezocht met studenten van vier pabo's in Nederland: Iselinge Pabo te Doetinchem, Stenden Hogeschool te Assen, Marnix Academie te Utrecht en Hogeschool Zuyd te Heerlen/Maastricht. Deze samenwerking levert niet alleen in korte tijd een grote hoeveelheid data op, maar stelt aankomende leerkrachten in de gelegenheid om de eigen kennis van het aanbod van kinderen jeugdliteratuur te vergroten. Daarnaast worden zij zich bewust van het belang van een doorgaande leeslijn. Van Elsäcker (2006) constateert dat er een kloof bestaat tussen onderwijspraktijk en wetenschap. Als oorzaken daarvan geeft zij aan dat veel onderzoek niet toepasbaar is in de praktijk en, in de tweede plaats, dat leerkrachten vaak willen vasthouden aan gebruikte methodes.¹¹ Een manier om de kloof te overbruggen is (aankomende) leerkrachten te betrekken bij wetenschappelijk onderzoek.

In het onderzoek hebben eerste- en derdejaarsstudenten – als onderdeel van het vak Nederlands of van een module onderzoeksvaardigheden – de opdracht gekregen om in hun stageklas bij de leerlingen een vragenlijst af te nemen. Ook hebben zij aan de leerkrachten van hun stageschool gevraagd om een vragenlijst in te vullen. Voor de registratie van de data ontvingen de studenten vooraf een gestructureerd formulier. Voorafgaand aan het afnemen van de vragenlijsten zijn de pabo-studenten geïnstrueerd door een medewerker van Stichting Lezen, die hen bovendien heeft voorzien van een uitgebreide handleiding bij vragenlijsten en scoreformulieren. Uiteindelijk leverde dit data op van 2035 leerlingen (48% jongens, 52% meisjes). Daarvan waren 131 leerlingen niet in staat om titels aan te geven. In totaal hebben 322 leerkrachten (20% man, 80% vrouw) aan het onderzoek meegewerkt,

¹¹ Elsäcker, W. van, 'Consequenties van wetenschappelijk onderzoek voor de onderwijspraktijk', in *Lezen in de lengte en lezen in de breedte*, Amsterdam, 2006.

van wie er vier geen titels hebben genoemd.

Vragenlijst

De vragenlijst voor de leerlingen bestond uit twintig vragen (zie Bijlage 21), aan de hand waarvan de leesattitude is bepaald. Hierbij is gebruikgemaakt van een gevalideerde vragenset, gericht op drie dimensies, te weten affectie, gedrag en cognitie.¹² De pabo-studenten hebben in het scoreformulier de opgetelde scores op de afzonderlijke dimensies en een totaalscore voor leesattitude opgenomen. Daarbij is aan de leerlingen gevraagd **drie** boeken te noemen die zij het leukst vinden om te lezen. Deze gegevens zijn opgenomen in een door Stichting Lezen aangeleverd scoreformulier in MS-Word[®]. In het scoreformulier zijn ook opgenomen, voor zover bekend: groep, leeftijd, geslacht en AVI-niveau van de leerling. Van de genoemde boeken zijn titel, auteur, trefwoorden, vorm en (voor zover bekend) AVI-niveau en CLIB-score genoteerd. Aan de leerkrachten van de stagescholen is gevraagd welke (prenten)boeken zijn voorgelezen in groep 1 tot en met 8 in het schooljaar 2009-2010; er konden maximaal tien titels worden ingevuld. Daarnaast is gevraagd naar het aantal tijdens de opleiding door hen gelezen jeugdboeken, naar het huidige aantal door hen gelezen jeugdboeken per jaar en naar hun kennis op het gebied van het huidige aanbod van jeugdliteratuur (zie Bijlage 23).

Methode

De centrale dataverzameling is uitgevoerd met behulp van MS-Access[®]. Een beperkte analyse van de attitudescores is uitgevoerd met behulp van het statistische programma SPSS[®], om te komen tot een indeling in hoge, gemiddelde en lage attitude. De attitudescores dienen met de nodige voorzichtigheid te worden gehanteerd, omdat de condities waaronder de vragenlijsten zijn ingevuld niet overal dezelfde waren. Sommige leerlingen, met name uit de groepen 3 en 4, hadden moeite met de beantwoording van de vragen. Ook bleek het voor de pabo-studenten niet eenvoudig om de scoreformulieren correct en volledig in te vullen, ondanks de uitgebreide handleiding en de persoonlijke instructie. Tijdens de centrale dataverzameling is ontbrekende informatie omtrent titels, auteurs, genres en trefwoorden zoveel mogelijk aangevuld, hetzij door navraag te doen bij de aanleverende studenten, hetzij via een aanvullende zoektocht op internet.

Ervaringen bij de dataverzameling

In september 2009 zijn de studenten van de pabo Iselinge te Doetinchem gestart met het onderzoek. In de opzet van het onderzoek zou, naast de inventarisatie van leesvoorkeur, de relatie tussen leesattitude en moeilijkheidsgraad van de boeken worden onderzocht. De pabo-studenten dienden daartoe een of meer van de genoemde boeken te analyseren op bepaalde (literaire) kenmerken, waarna een verband zou kunnen worden gelegd tussen die

¹² Prins-Tamis, S., *Validiteitsonderzoek van een Leesattitudetest onder Basisschoolleerlingen*, Amsterdam, augustus 2008.

kenmerken en de hoogte van de leesattitude en/of het AVI-niveau.

Op basis van de eerste ervaringen is besloten het onderzoek vooralsnog te beperken tot de inventarisatie van (voor)leesvoorkeuren. Het afnemen van de vragenlijsten en het inventariseren van de scores en boektitels bleek al een dusdanige aanslag te zijn op de beperkte tijd en onderzoekservaring van deze studenten dat van de beoordeling van de boeken op een aantal tekstkenmerken (voorlopig) is afgezien.

Op basis van de ervaringen van de studenten uit Doetinchem is de attitudevragenlijst enigszins aangepast voor de uitvoering van het onderzoek door studenten van de Marnix Academie te Utrecht. Dit bleek eerder meer dan minder vragen op te roepen bij de basisschoolleerlingen, zodat voor de overige twee pabo's is gekozen voor de oorspronkelijke (gevalideerde) vragenlijst. Om tot een eenduidige attitudescore te komen zijn de 25% laagste scorers gedefinieerd als een lage score op leesattitude en de 25% hoogste scorers als een hoge score; wat daartussen zit, is gedefinieerd als een gemiddelde score. Hierdoor zijn uiteindelijk drie groepen attitudescores geformuleerd, namelijk een hoge attitudescore (3), een gemiddelde attitudescore (2) en een lage attitudescore (1).

Kwaliteit van de vragenlijsten en scoreformulieren

Veel basisschoolleerlingen in groep 3 en 4 weten vaak niet de juiste titel te noemen van een boek dat ze hebben gelezen. Dat levert soms curieuze boektitels op, waarvan de oorspronkelijke titel met behulp van digitale bronnen in een aantal gevallen wel te achterhalen was. In diverse gevallen werd alleen een serietitel genoemd ('Dolfje Weerwolfje', 'De Olijke Tweeling', 'Fantasia', 'Harry Potter'); deze zijn in de database als serie geregistreerd. In de tabellen zijn de afzonderlijk genoemde titels uit die series alleen weergegeven wanneer dat voor de analyse relevant was.

Het komt ook voor dat leerlingen geen titels noemen, maar alleen auteurs. Zo heeft één leerling genoteerd: 'Alles van Carry Slee, alles van Francine Oomen en alles van Mirjam Oldenhavé'. Ruim tien keer is door leerlingen aangegeven: 'Alles van Geronimo Stilton'. Dergelijke aanduidingen konden niet worden geregistreerd in de database en blijven derhalve in de analyse buiten beschouwing. Daarnaast kwamen aanduidingen voor als: 'boeken over dieren', 'meidenboeken', 'over sport/voetbal', 'strips'. Ook dergelijke aanduidingen zijn in de analyse niet meegenomen.

Overigens blijken niet alleen leerlingen een voorkeur te hebben voor series. Door een van de leerkrachten is genoteerd: 'Mees Kees', alle delen'. De leerkrachten blijken voor de keuze van een voorleesboek geregeld aansluiting te zoeken bij lesmethodes, zoals 'Veilig Leren Lezen', de seizoenen en thema's als Sinterklaas, Kerstmis en Pasen. Ook de Kinderboekenweek wordt herhaaldelijk genoemd als bron van inspiratie, wat ook blijkt uit het voorkomen van het Kinderboekenweekgeschenk als voorleesboek en titels rond thema's in de Kinderboekenweek.

In het volgende hoofdstuk worden de leesvoorkeuren van de leerlingen nader besproken. Daarbij wordt eerst een totaaloverzicht gegeven, waarna afzonderlijk wordt gekeken naar achtereenvolgens, de groepen 3/4, 5/6 en 7/8. Het derde hoofdstuk is gewijd aan de leesvoorkeuren van de leerkrachten. In het slothoofdstuk worden conclusies getrokken en worden aanbevelingen gedaan voor eventueel vervolgonderzoek.

2 Leesvoorkeuren van leerlingen

Welke boeken lezen kinderen van groep 3 tot en met 8 anno 2010? Wie zijn hun favoriete auteurs? En hoe verhoudt dit zich tot de favorieten van de Nederlandse Kinderjury en de Griffeljury? Dit tweede hoofdstuk bevat diverse ‘voorkeurlijstjes’. Gestart wordt met een totaaloverzicht van de favoriete auteurs en titels van alle ondervraagde leerlingen. Vervolgens wordt ingezoomd op de voorkeuren van leerlingen in de groepen 3/4, 5/6 en 7/8, waarbij ook de verschillen in voorkeur tussen jongens en meisjes worden weergegeven. Hierbij wordt steeds bezien hoe de AVI-niveaus van de genoemde titels zich verhouden tot het AVI-niveau van de leerlingen. Daarnaast wordt steeds een overzicht gegeven van favoriete auteurs en titels in relatie tot de leesattitudescore van de leerlingen.

2.1 Totaaloverzicht leerlingen

De boeken die door de 1904 leerlingen die een of meer titels wisten aan te geven, zijn genoemd, zijn geschreven door 678 unieke auteurs. Afgezien van de ongeveer 200 titels waarvan de auteur onbekend is, levert dit ruim 2.200 bruikbare titels op.

Auteurs

Wat betreft de auteurs weerspiegelt de keuze van de leerlingen in dit onderzoek die van de Nederlandse Kinderjury van de afgelopen jaren. Van 2005 tot en met 2009 waren Paul van Loon en Francine Oomen de winnaars van de Kinderjury. Ook in dit overzicht komen deze auteurs op de eerste en tweede plaats, gevolgd door de auteur die tussen 1992 en 2001 achtmaal de prijs van de Kinderjury in ontvangst mocht nemen: Carry Slee. Op de vijfde plaats komt Jacques Vriens, die tussen 1995 en 2003 vier keer de prijs van de Kinderjury ontving. Betrekkelijke nieuwkomer en winnaar van de Nederlandse Kinderjury bij de 6-9 jarigen in 2010, Geronimo Stilton, prijkt in dit overzicht op de zesde plaats. Walt Disney staat op de vierde plaats, tussen Slee en Vriens, vooral vanwege de populariteit van ‘Donald Duck’. Een andere populaire stripauteur, Willy Vandersteen (“Suske en Wiske”), nestelt zich tussen Den Hollander en Van Gils op de dertiende plaats.

Sommige leerlingen noemen meer dan één titel van dezelfde auteur. Voor onderstaand overzicht is steeds eenmaal de genoemde auteur meegerekend. Wanneer we als uitgangspunt nemen ‘auteurs die tien keer of vaker zijn genoemd’, levert dat een lijst op van 60 auteurs. In Tabel 1 zijn daarvan de eerste 30 auteurs opgenomen, in volgorde van de frequentie waarin zij zijn genoemd. Achter de naam van de auteur is het percentage leerlingen vermeld dat deze auteur noemt. Omdat de leerlingen meer dan één auteur konden noemen, ligt het percentage van het totaal boven de 100%. (Als Bijlage 1 is een overzicht opgenomen van alle auteurs die tien keer of meer zijn genoemd.)

Tabel 1: Favoriete auteurs – leerlingen, totaal

	Auteur	%		Auteur	%		Auteur	%
1	P. van Loon	14,9	11	N. Smit	2,7	21	C. Grashoff	1,7
2	F. Oomen	12,9	12	V. den Hollander	2,5	22	A. Peters	1,7
3	C. Slee	11,8	13	W. Vandersteen	2,5	23	M. Hoffman	1,5
4	W. Disney	10,1	14	A. van Gils	2,5	24	N. Christiaanse	1,3
5	J. Vriens	8,4	15	A.M.G. Schmidt	2,3	25	A. Dragt	1,3
6	G. Stilton	7,0	16	M. van de Coolwijk	2,3	26	R. Kromhout	1,3
7	R.L. Stine	4,3	17	Knister	2,0	27	H. Kraan	1,2
8	J.K. Rowling	3,9	18	D. Laan	1,9	28	J. Flanagan	1,1
9	R. Dahl	3,7	19	A. Penrhyn Lowe	1,8	29	T. Stilton	1,1
10	F. Diks	3,5	20	M. Oldenhove	1,8	30	L. Brooke	1,1

Titels

Het grootste deel van de genoemde titels betreft fictie. Op de tweede plaats komen strips, gevolgd door informatieve boeken en verhalenbundels. Prentenboeken, tijdschriften en poëzie worden wel genoemd, maar in geringe mate.

Kijken we naar het totaaloverzicht van de genoemde fictietitels, dan valt meteen de populariteit van series op; strips als ‘Donald Duck’, ‘Suske en Wiske’ en ‘Asterix en Obelix’ zijn daar ook toe gerekend. Meer dan 10% van de genoemde unieke titels blijkt onderdeel te zijn van een serie. De keus van de leerlingen valt in bijna 40% van de gevallen op een titel uit een serie. Om er een paar te noemen: ‘Hoe overleef ik’, ‘Dolfje Weerwolfje’, de ‘100%’-serie, ‘Harry Potter’. Oudere series uit de jaren 60 en 70 van de vorige eeuw als ‘Pinkeltje’, ‘De Olijke Tweeling’ en ‘De Kameleon’ zijn eveneens in trek.

Bij ‘De Kameleon’ wordt de oorspronkelijke auteur H. de Roos slechts negen keer genoemd, met daarbij originele titels als ‘De schippers van de Kameleon’, ‘De Kameleon in de branding’ en ‘Vivat Kameleon’. Onder het pseudoniem P. de Roos zijn, na het overlijden van H. de Roos in 1991, drie nieuwe titels verschenen, die overigens in dit onderzoek niet expliciet voorkomen. De doelgroep van de originele serie is volgens uitgeverij Kluitman 10+. F. Diks, verantwoordelijk voor de herziene versie van deze serie, ‘De Kameleon Junior’, wordt 25 maal als auteur genoemd. Deze serie wordt door de uitgever geschikt geacht voor 7 jaar en ouder. Hiervan worden in dit onderzoek slechts in enkele gevallen specifieke titels genoemd, zoals ‘De Kameleon scoort’ en ‘De Kameleon jaagt op boeven’. Voor het overige wordt alleen aangegeven ‘De Kameleon’. Het gegeven dat de uitgaven van de hand van Diks vooral worden genoemd door leerlingen in de groepen 4 tot en met 6, versterkt de gedachte dat het hier vooral de herziene serie betreft.

De oorspronkelijke auteur van de serie over ‘De Olijke Tweeling’, Arja Peters, wordt 34

maal genoemd als auteur. Deze serie is aanvankelijk verschenen tussen eind jaren 50 en midden jaren 80 van de vorige eeuw. Hertalingen verschenen eind vorige eeuw van de hand van Suzanne Braam. Marion van de Coolwijk heeft sinds 2005 een aantal titels aan deze serie toegevoegd en wordt 14 keer als auteur genoemd. Suzanne Buis heeft de serie over ‘Floortje Bellefleur’ bewerkt en er enkele titels aan toegevoegd. Zij wordt door één leerling als auteur aangegeven, de overigen noemen de oorspronkelijke auteur: Cok Grashoff.

Tabel 2 is een overzicht van de favoriete series, waarbij opnieuw het criterium van minimaal tien vermeldingen is gehanteerd. Hiervan zijn de twintig meest genoemde titels die deel uitmaken van een serie hieronder vermeld. (Het totaaloverzicht van de serieboeken die tien keer of vaker zijn genoemd, is opgenomen als Bijlage 2.)

Tabel 2: Favoriete serietitels – leerlingen, totaal

	Titel	Auteur		Titel	Auteur
1	<i>Hoe overleef ik...</i>	F. Oomen	11	<i>De Olijke Tweeling</i>	A. Peters/M. van de Coolwijk
2	<i>Dolfje Weerwolfje</i>	P. van Loon	12	<i>Snelle Jelle</i>	A. Van Gils
3	<i>Donald Duck</i>	W. Disney	13	<i>Dat heb ik weer</i>	C. Slee
4	<i>Harry Potter</i>	J.K. Rowling	14	<i>Heksje Lily</i>	Knister
5	<i>De Griezibus</i>	P. van Loon	15	<i>Koen Kampioen</i>	F. Diks
6	<i>Kippenvel</i>	R.L. Stine	16	<i>Het huis Anubis</i>	A. Penrhyn Lowe
7	<i>100%...</i>	N. Smit	17	<i>Pinkeltje</i>	D. Laan
8	<i>Meester Jaap</i>	J. Vriens	18	<i>Floortje Bellefleur</i>	C. Grashoff/S. Buis
9	<i>Fantasia</i>	G. Stilton	19	<i>De Kameleon</i>	H. de Roos/F. Diks
10	<i>Suske en Wiske</i>	W. Vandersteen	20	<i>Lena Lijstje</i>	F. Oomen

Het zal geen verbazing wekken dat de ‘100%’-serie van Nikki Smit uitsluitend door meisjes wordt gelezen, en series als ‘Hoe overleef ik’ en ‘De Olijke Tweeling’ hoofdzakelijk door meisjes. Daarentegen worden de boeken over ‘Harry Potter’, ‘Snelle Jelle’ en de ‘De Griezibus’ overwegend door jongens genoemd. Ook ‘Dolfje Weerwolfje’ is bij jongens populairder dan bij meisjes, al is het verschil minder uitgesproken. De ‘Kippenvel’-serie en de ‘Junior Kippenvel’-serie zijn zowel bij jongens als bij meisjes in trek.

Rita Ghesquiere heeft aangegeven dat het lezen van series voor de meeste kinderen een vast stadium vormt in de leesontwikkeling, waarbij zij aangeeft dat gelijksoortige teksten bijna noodzakelijk lijken te zijn voor het verwerven van inzicht in leesstructuren. Herhaling, clichés en stereotiepen scheppen een verwachtingspatroon dat het begripsvermogen van leerlingen verhoogt en het leesplezier doet toenemen.¹³ Chambers baseert zijn aanpak voor

¹³ Ghesquiere, R., *Het verschijnsel jeugdliteratuur*, Leuven/Voorburg, 2004, pp 171-172.

leesbevordering op drie pijlers: naast het delen van enthousiasme en moeilijkheden onderscheidt hij het delen, en herkennen, van patronen.¹⁴ Series, hoe triviaal deze soms ook zijn, leunen sterk op herhaling en stereotiepen; patronen aan de hand waarvan een opstapje gemaakt kan worden naar verdere analyses. Voor begeleiders is het belangrijk daar op een goede manier op in te spelen.

Een serie als ‘Hoe overleef ik...’ kan worden behandeld als een ontwikkelingsroman, gezien de groei die de hoofdpersoon Rosa doormaakt. In dit geval is het ook voor ouders en leerkrachten van belang om zich daarvan bewust te zijn. Een enthousiaste 9-jarige die kennismaakt met de eerste delen van de serie, zal niet direct gediend zijn met een aantal van de latere titels. De Senaat van de Nederlandse Kinderjury 2009 merkte deze ontwikkeling ook op. Rosa is in het bekroonde boek ‘Hoe overleef ik (zonder) dromen?’ al 17; ze is bezig met uitgaan en komt in aanraking met drugs. De Senaat vraagt zich in haar rapport dan ook af ‘...of dit nog wel een boek is voor de Kinderjury’. Wel wordt het belangrijk gevonden dat Francine Oomen in dit boek waarschuwt voor de gevaren van drugs. Het boek wordt verder gewaardeerd vanwege de e-mails die in het boek zijn opgenomen. Daarnaast wordt opgemerkt dat de verhaallijn langzaam wordt opgebouwd en dat er enkele open eindjes in het boek blijven, wat nieuwsgierig maakt naar het volgende boek.¹⁵ Vergelijken we dit oordeel met het juryrapport van de Gouden Griffel 2009 in dezelfde leeftijdscategorie voor ‘Het geheim van de keel van de nachtegaal’ van Peter Verhelst dan vallen enkele verschillen op. De Griffeljury merkt op dat het boek ‘...voortdurend juweeltjes van zinnen [bevat]...’. Daarnaast ‘...brengen de auteur en de illustrator met een weelde aan woorden en beelden – verbaal én grafisch – een ode aan de eenvoud en de onschuld, aan wat waar is en écht’. De Griffeljury beschouwt een werk duidelijk op een ander (abstractie)niveau.¹⁶ In de cognitieve fasenleer van Jean Piaget, die vaak in relatie is gebracht met het onderzoek naar leesvoorkeur (o.a. Van Lenteren 1999, Laarakker 2006), wordt dit abstraheren van de werkelijkheid toegeschreven aan het formeel-operationele stadium van de persoonlijke ontwikkeling vanaf ongeveer 11 jaar. Het ontbreken van abstractievermogen bij jongere kinderen is een mogelijke verklaring voor het verschil in de beoordeling van boeken tussen kinderen en volwassenen. Overigens bestaat er ook kritiek op de koppeling tussen leesvoorkeur en cognitie, omdat leesvoorkeur niet alleen afhankelijk is van de cognitieve ontwikkeling maar ook een sterk affectieve component heeft.¹⁷

Dit vraagt naar een mogelijk alternatief theoretisch kader. Karin Laarakker doet daarvoor een interessante suggestie. Evenals De Witte in zijn proefschrift ‘Het oog van de meester’

¹⁴ Chambers, A., *Vertel eens. Kinderen, lezen en praten*, Den Haag, 2002, pp 21-25.

¹⁵ Juryrapport Nederlandse Kinderjury 2010, www.cpnb.nl; voor het laatst geraadpleegd op 06-09-2010.

¹⁶ Juryrapport Griffeljury 2009, www.cpnb.nl; voor het laatst geraadpleegd op 06-09-2010.

¹⁷ Lenteren, P. van, *Twisten over de smaak van een ander. Een kritische inventarisatie van het Nederlands onderzoek naar leesvoorkeur*, Leiden, 1999.

(2008), wijst zij op het onderscheid dat door Hans Giehrl wordt gemaakt naar leeswijzen en lezerstypen. Om te beginnen onderscheidt Giehrl drie met elkaar samenhangende en elkaar aanvullende grondmotieven die aanzetten tot lezen:

1. het verlangen om de wereld te begrijpen;
2. het verlangen om aan de menselijke beperktheid te ontsnappen; en
3. de drang om ordening en zin te geven aan de wereld en het leven.

Hieruit leidt Giehrl vier leeswijzen af, waarvan er twee volgens Laarakker ook bij jonge kinderen duidelijk herkenbaar zijn. Dit betreft informatief lezen (de lezer heeft vooral aandacht het eerste grondmotief, de inhoud: hij/zij wil grondbegrippen en de kern van de inhoud begrijpen) en evasief lezen (het tweede grondmotief overheerst, het verlangen om aan de menselijk beperktheid te ontsnappen; weliswaar staat ook hier de inhoud centraal, maar anders dan bij informatief lezen, is het ontsnappen aan de werkelijkheid een doel op zich). De derde leeswijze (cognitief lezen: een combinatie van het eerste en derde grondmotief) en de vierde leeswijze (literair-esthetisch lezen: een combinatie van het tweede en derde grondmotief) vormen een verdieping en intensivering van de eerste twee grondmotieven. De voorkeur voor een bepaald genre die in de loop van de tijd wordt verworven en de ontwikkeling naar een lezerstype ontstaan onder invloed van opvoeding en leeservaring.¹⁸

Behalve de serietitels zijn er boektitels genoemd die geen deel uitmaken van een serie. De titels van deze categorie die tien of meer keer zijn genoemd, zijn opgenomen in Tabel 3.

Tabel 3: Favoriete afzonderlijke titels – leerlingen, totaal

	Titel	Auteur		Titel	Auteur
1	<i>Afblijven</i>	C. Slee	10	<i>De brief voor de koning</i>	T. Dragt
2	<i>Oorlogsgeheimen</i>	J. Vriens	11	<i>Groep 8 aan de macht</i>	J. Vriens
3	<i>Radeloos</i>	C. Slee	12	<i>Jip en Janneke</i>	A.M.G. Schmidt
4	<i>Spijt</i>	C. Slee	13	<i>Meester Paardenpoep</i>	C. Slee
5	<i>Matilda</i>	R. Dahl	14	<i>Pluk van de Petteflet</i>	A.M.G. Schmidt
6	<i>Lover of Loser</i>	C. Slee	15	<i>Kappen</i>	C. Slee
7	<i>Sjakkie en de chocoladefabriek</i>	R. Dahl	16	<i>De GVR</i>	R. Dahl
8	<i>Achtstegroepers huilen niet</i>	J. Vriens	17	<i>De wilde voetbalbende</i>	J. Masanek
9	<i>Oorlogswinter</i>	J. Terlouw	18	<i>Tien torens diep</i>	J. Vriens

Kinderjury

Bijna alle ruim 50 titels die sinds 1988 de prijs van de Nederlandse Kinderjury hebben ontvangen in de leeftijdscategorieën 6-9 en 10-12 jaar komen voor in de totale lijst.

¹⁸ Laarakker, K., 'Het grillige pad dat de lezer bewandelt', in *Lezen in de lengte en lezen in de breedte*, Amsterdam, 2009, pp 41-59.

Uitzonderingen zijn: ‘Een hele schep geld’ van Anders Bodelsen uit 1988, ‘Hens up’ van Rindert Kromhout uit 1990, ‘Een pakje voor mevrouw Larietand’ van Elfie Donnelly (‘Op reis met mevrouw Larietand’ van dezelfde auteur komt wel voor) en ‘De Minpins’ van Roald Dahl uit 1993. Prijswinnaars in de categorie 13-16-jarigen, uitgereikt in de periode 1988-1997, komen ook voor in de lijst: ‘Blauwe plekken’ van Anke de Vries (1993, die overigens ook de prijs in de categorie 10-12-jarigen ontving met hetzelfde boek), ‘Morgenster’ van Ellen Tijssinger, en ‘Spijt’ van Carry Slee (1997).

Griffels

Kijken we naar de meer dan 100 winnaars van de Gouden Griffels en Penselen sinds 1954, dan blijkt dat die veel minder vaak worden genoemd dan de winnaars van de Kinderjury. Titels van na 1988 worden door de leerlingen niet genoemd. De meest recente Gouden Griffel die in dit overzicht voorkomt, is ‘Kikker en het vogeltje’ van Max Velthuys uit 1992, die alleen door de leerkrachten is genoemd. Hetzelfde geldt voor ‘Toen niemand iets te doen had’ van Toon Tellegen, (1988), ‘Deesje’ van Joke van Leeuwen, (1986) en ‘Auww!’ van Veronica Hazelhoff (1984).

Oudere titels met een Gouden Griffel komen iets vaker voor. ‘Otje’ van Annie M.G. Schmidt (1981) en ‘Kruistocht in Spijkerbroek’ (1974) van Thea Beckman zijn titels die herhaaldelijk worden genoemd, zowel door leerlingen als leerkrachten, verspreid over verschillende groepen. De tweede winnaar uit 1974, ‘Het wereldje van Beer Ligthart’ van Jaap ter Haar, wordt één keer door een leerling genoemd. In 1973 ontving ‘Oorlogswinter’ van Jan Terlouw een Gouden Griffel. Deze titel wordt door leerlingen en leerkrachten uit de bovenbouw regelmatig genoemd. ‘Het Sleutelkruid’ (Paul Biegel, 1965) wordt genoemd door twee leerlingen; ‘Het grote boek van Meester Pompelmoes’ (Hans Andreus, 1969, voor ‘Meester Pompelmoes en de Mompelpoes’) door één leerling. ‘Wiplala’ (Annie M.G. Schmidt, 1957) wordt door één leerling en door vijf leerkrachten (van verschillende scholen) opgegeven.

Genomineerden voor de Gouden Griffels en de Zilveren Griffels, komen ook voor in de lijst, evenals de ‘eervolle vermeldingen’ Vlag en Wimpels, zij het eveneens minder frequent dan de winnaars van de Kinderjury. Voorbeelden van Zilveren Griffels zijn: ‘Lang geleden’ van A. van Dam (2008) en ‘Hart van Inkt’ van C. Funke (2006). Recente voorbeelden van Vlag en Wimpels die worden genoemd, zijn ‘Het verraad van Waterdunen’ van R. Ruggenberg en ‘Wolf’ van M. Heesen (beide 2007). (Als Bijlage 3 is een overzicht opgenomen van de titels die in dit onderzoek werden genoemd en die een van de Griffelprijzen in de wacht hebben gesleept).

De Gouden Griffelwinnaar aller tijden, de Griffel der Griffels, uitgereikt in 2004 ter gelegenheid van het 50-jarig bestaan van deze jeugdboekenprijs, ‘De brief voor de koning’ van Tonke Dragt, komt verhoudingsgewijs vaker voor in de lijst dan alle andere

Griffelwinnaars, evenals het vervolg ‘De geheimen van het wilde woud’. Het eerstgenoemde boek wordt zestien keer genoemd, hoofdzakelijk door leerlingen in groep 7. Het tweede deel komt vijf keer voor in de lijst, waarvan vier keer bij groep 7 en één keer bij groep 8. Het eerste deel is vooral door jongens gelezen (13 x), het tweede uitsluitend door jongens, die bovendien ook deel één hebben gelezen. Een nadere, kwalitatieve, analyse van deze boeken zou interessant kunnen zijn, om inhoudelijke overeenkomsten en verschillen tussen de favorieten op het spoor te komen.

Leesattitude

Naast de inventarisatie van de leesvoorkeuren is een vragenlijst aan de leerlingen voorgelegd om hun leesattitude te meten. Al eerder is aangegeven dat de resultaten vooral moeten worden gezien als indicatief, omdat de condities waaronder de vragenlijsten zijn afgenomen niet overal dezelfde waren. Ook beschikten degenen die de vragenlijsten hebben afgenomen slechts over een beperkte onderzoekservaring.

Eerdere onderzoeken (o.a. Tellegen/Lampe 2000¹⁹, Schlundt Bodien en Neck-da Silva Rosa 2004²⁰ en Land 2009²¹) hebben aangetoond dat er verschillen bestaan tussen jongens en meisjes waar het gaat om lezen en leesattitude. Deze onderzoeken richtten zich hoofdzakelijk op adolescenten in het voortgezet onderwijs, maar een vergelijkbare tendens komt ook in dit onderzoek onder leerlingen in het basisonderwijs naar voren. In Tabel 4 is een overzicht opgenomen van de scores van de respondenten op de drie niveaus van leesattitude (in procenten en naar geslacht).

Tabel 4: Leesattitude van jongens en meisjes (in %), N = 2035

	Lage leesattitude	Gemiddelde leesattitude	Hoge leesattitude
Jongens	13,8	25,2	8,5
Meisjes	6,4	25,9	19,5

Het aantal jongens met een lage leesattitude is procentueel gezien twee keer zo hoog als het aantal meisjes; bij de leerlingen met een hoge leesattitude is dit juist andersom. Dit is een bevestiging van de resultaten van Prins-Tamis.²²

In de volgende paragrafen wordt de verdeling van de auteurs en titels uitgesplitst naar de groepen 3/4, 5/6 en 7/8 van het basisonderwijs. Daarbij zal per groep onderscheid worden

¹⁹ Tellegen, S. & M. Lampe, *Leesgedrag van vmbo leerlingen*, Amsterdam, 2000.

²⁰ Schlundt Bodien, W.A. en F.F.N. Neck-da Silva Rosa, *Non scholae sed vitae legimus. De rol van reflectie in ego-ontwikkeling en leesattitudeontwikkeling bij adolescenten*, Groningen, 2004.

²¹ Land, J., *Zwakke lezers, sterke teksten? Effecten van tekst- en lezerskenmerken op het tekstbegrip en de tekstwaardering van vmbo-leerlingen*, Amsterdam, 2009.

²² Prins-Tamis, S., *Validiteitsonderzoek van een Leesattitudetest onder Basisschoolleerlingen*, Amsterdam, augustus 2008, p 53.

gemaakt naar geslacht, leesattitude en AVI-niveau van de leerlingen.

2.2 Leerlingen groep 3 en 4

Van het totaal aantal leerlingen (2035) komen er 498 uit groep 3 (188) en 4 (310); zij zijn afkomstig van 13 basisscholen. Onder hen zijn 73 leerlingen (bijna 15%), die geen titel weten te noemen. Verhoudingsgewijs zijn dit ongeveer evenveel jongens als meisjes. Het betreft voor driekwart leerlingen in groep 3, waaronder een volledige groep waarvan de pabo-student die bij deze groep wel de attitudevragenlijst heeft afgenomen geen reden heeft kunnen aangeven waarom de leerlingen geen titels hebben genoemd. Waar het gaat om leerlingen in groep 4 die geen titel kunnen noemen, betreft dit afzonderlijke gevallen op diverse scholen.

De verdeling tussen jongens en meisjes wijkt in deze groep iets af van het totaal (zie 2.1). De groep bestaat uit 267 jongens (53,6%) en 231 meisjes (46,3%). Veel van de leerlingen in deze groepen kunnen geen auteur noemen. Daarbij is het verschil tussen jongens en meisjes niet zo groot. Na aanvulling van auteurs door de onderzoekers resteren nog de nodige, onvolledige of onjuiste, titels waarvan de auteur onbekend blijft. In 55% van die gevallen zijn het jongens die wel een titel hebben aangegeven maar geen auteur; in 45% van die gevallen betreft het meisjes. De auteurs zijn soms ook moeilijk te achterhalen omdat slechts aangegeven wordt: 'boeken over skaten', 'alles over trainen' of 'griezelboek'. Verder worden sprookjesboeken genoemd zonder nadere auteursaanwijzing, en informatieve boeken met titels als: 'de boerderij', 'de clown' of 'de viool'. Daarnaast worden titels genoemd die geen werkelijke titels zijn maar meer aanduidingen waaruit blijkt waar het boek over gaat, zoals 'een jongen maakt een vlot' en 'een meisje wil een boek'.

Zoals ook uit het totaaloverzicht is gebleken, gaat het bij de meerderheid van de genoemde titels om fictie. Bijna 10% heeft betrekking op strips, 6% op informatieve boeken en iets meer dan 5% op verhalenbundels. In een aantal van deze gevallen is sprake van diverse auteurs. Als we die buiten beschouwing laten, blijkt dat er binnen deze groepen leerlingen een grote gevarieerdheid bestaat in het aantal genoemde auteurs en titels. In totaal zijn er 269 auteurs genoemd en ruim 580 unieke titels.

Auteurs

Van de diverse auteurs worden er 111 (41%) alleen door meisjes en 98 (36%) uitsluitend door jongens genoemd. Gezien de verhouding tussen jongens en meisjes in deze selectie, betekent dit dat de meisjes dus meer (verschillende) auteurs aangeven dan de jongens. Overigens worden deze auteurs in de meeste gevallen slechts een of twee keer genoemd. Het aantal auteurs dat door zowel jongens als meisjes wordt genoemd, bedraagt 60 (22%). Van dubbele vermeldingen van een auteur door dezelfde leerling is in deze selectie minder sprake dan in de totale groep leerlingen.

Zoals hierboven al aangegeven, betreft het verhoudingsgewijs een groot aantal verschillende auteurs en titels. Het criterium van tien vermeldingen levert dertien auteursnamen op, die zijn ondergebracht in Tabel 5. Evenals in het totaaloverzicht is hier het percentage leerlingen aangegeven dat een auteur noemt. Omdat leerlingen meer dan één auteur konden noemen, komt het totale percentage boven de 100% uit.

Tabel 5: Favoriete auteurs – leerlingen groep 3 en 4, totaal

	Auteur	%
1	P. van Loon	26,0
2	W. Disney	16,0
3	V. den Hollander	8,9
4	A.M.G. Schmidt	8,9
5	F. Diks	7,8
6	W. Vandersteen	7,4
7	M. van de Coolwijk	6,3
8	Knister	5,9
9	D. Laan	5,9
10	R. Kromhout	5,2
11	C. Slee	4,5
12	A. Dragt	4,5
13	H. Kraan	3,7

Bij het onderscheid naar geslacht is het criterium van tien of meer vermeldingen onvoldoende onderscheidend, zodat hier is gekozen voor een criterium van drie of meer vermeldingen. Dat levert voor de jongens 24 en voor de meisjes 30 auteurs op. De eerste twintig daarvan zijn weergegeven in Tabel 6. Ook hier is het percentage leerlingen vermeld dat een auteur noemt, waarbij vanwege de mogelijkheid om meer dan één auteur te noemen, het totale percentage groter is dan 100%. (Het overzicht van alle auteurs die drie keer of vaker zijn genoemd is weergegeven in Bijlage 4.)

Tabel 6: Favoriete auteurs – leerlingen groep 3 en 4, naar geslacht

	Jongens	%	Meisjes	%
1	P. van Loon	28,5	P. van Loon	14,6
2	W. Disney	19,6	V. den Hollander	7,6
3	F. Diks	11,4	W. Disney	7,0
4	A.M.G. Schmidt	8,2	A.M.G. Schmidt	6,4
5	V. den Hollander	7,0	M. van de Coolwijk	5,8
6	Knister	5,1	W. Vandersteen	5,8
7	H. Arnoldus	5,1	C. Slee	5,3
8	W. Vandersteen	4,4	A. Dragt	4,7

9	M. van de Coolwijk	3,8	Knister	4,7
10	Gebr. Grimm	3,8	R. Kromhout	4,7
11	D. Laan	3,8	D. Laan	4,7
12	H. Kraan	3,2	A. Scholtens	3,5
13	G. Stilton	3,2	J. Feller	2,9
14	M. Hooft	2,5	H. Kraan	2,9
15	R. Kromhout	2,5	C. Plainsted	2,9
16	R. L. Stine	2,5	A. Bon	2,3
17	Chr. van Abcoude	1,9	C. Grashoff	2,3
18	M. Busser	1,9	D. Meadows	2,3
19	B. van Ede	1,9	A. de Vries	2,3
20	A. van Gils	1,9	M. Busser	1,8

Hier bestaan duidelijke verschillen tussen de voorkeuren van jongens en meisjes. Paul van Loon voert weliswaar bij beide groepen de lijst aan, maar wordt door de jongens bijna twee keer zo vaak genoemd. Ook Disney wordt door de jongens veel vaker genoemd dan door de meisjes. Overeenkomsten zijn er ook: A.M.G. Schmidt, V. den Hollander, Knister, W. Vandersteen en D. Laan komen bij jongens en meisjes in vergelijkbare mate voor. Het verschil in interesse blijkt ook uit het noemen van R.L. Stine met titels uit de ‘(Junior) Kippenvel’-serie en F. Diks, vooral genoemd vanwege ‘Koen Kampioen’, door de jongens. Griezelen en voetbal zijn onderwerpen die jongens meer lijken aan te spreken dan meisjes. Omgekeerd noemen de meisjes auteurs als P. Feller (‘Kolletje’), D. Meadows (‘Elfjes’) en C. Plainsted (‘De Glitterclub’), die bij de jongens niet voorkomen. Sprookjes en vriendinnenclubjes zijn meer ‘meisjesonderwerpen’. De auteur Vivian den Hollander wordt door jongens en meisjes verhoudingsgewijs even vaak genoemd, maar de titels die van deze auteur worden genoemd, verschillen. Waar de jongens vaker ‘De Effies’ - over voetballen - noemen, zijn de meisjes meer geïnteresseerd in de boeken van haar hand over paarden.

Titels

Van de series die zijn onderscheiden in het totaaloverzicht komen er in deze groepen enkele terug, maar het aantal serievermeldingen is geringer. Iets meer dan 25% van de genoemde titels is onderdeel van een serie, inclusief de strips. Het criterium van drie vermeldingen of meer levert bij de jongens twaalf en bij de meisjes dertien serietitels op, die zijn weergegeven in Tabel 7.

Tabel 7: Favoriete serietitels – leerlingen groep 3 en 4, naar geslacht

	Jongens		Meisjes	
	<i>Titel</i>	<i>Auteur</i>	<i>Titel</i>	<i>Auteur</i>
1	<i>Dolfje Weerwolfje</i>	P. van Loon	<i>Dolfje Weerwolfje</i>	P. van Loon
2	<i>Donald Duck (strip)</i>	W. Disney	<i>Heksje Lily</i>	Knister

3	<i>Koen Kampioen</i>	F. Diks	<i>Suske en Wiske (strip)</i>	W. Vandersteen
4	<i>De Griexelbus</i>	P. van Loon	<i>Pinkeltje</i>	D. Laan
5	<i>Heksje Lilly</i>	Knister	<i>Een school vol dieren</i>	M. van de Coolwijk
6	<i>Pinkeltje</i>	D. Laan	<i>De Griexelbus</i>	P. van Loon
7	<i>Suske en Wiske (strip)</i>	W. Vandersteen	<i>Donald Duck (strip)</i>	W. Disney
8	<i>De Kameleon</i>	H. de Roos/F. Diks	<i>De boze beks</i>	H. Kraan
9	<i>Pietje Puk</i>	H. Arnoldus	<i>De Glitterclub</i>	C. Plainsted
10	<i>Snelle Jelle</i>	A. van Gils	<i>Elfjes</i>	D. Meadows
11	<i>De Effjes</i>	V. den Hollander	<i>De Olijke Tweeling</i>	A. Peters
12	<i>Het huis Anubis</i>	A. Penrhyn Lowe	<i>Het huis Anubis</i>	A. Penrhyn Lowe
13			<i>Floortje</i>	C. Grashoff

In het auteursoverzicht bij de meisjes troffen we D. Meadows aan, die in groep 3/4 in totaal vijf keer wordt genoemd met steeds een andere titel uit een serie over elfjes. Ook in het totaaloverzicht komt deze auteur voor met elke keer een nieuwe titel (in totaal 9 keer). Francine Oomen, een van de grote favorieten in het totaaloverzicht, komt in deze selectie slechts één keer voor met de titel 'De computerheks slaat op hol'. Ook M. Busser komt wel voor in het auteursoverzicht, maar niet in het titeloverzicht omdat van haar hand steeds een andere titel is genoemd: drie titels door jongens ('Het stoute dingenboek', Feest in groep 3' en 'De kabouters') en drie titels door meisjes ('Hoera we gaan naar zwemles', 'Koen wint een prijs' en 'Kind in de sloot').

Naast de titels die deel uitmaken van een serie zijn in totaal meer dan 500 afzonderlijke titels aangegeven, waarvan het merendeel slechts één of twee keer wordt genoemd. De titels die drie of meer keer zijn genoemd, zijn weergegeven in Tabel 8, uitgesplitst naar geslacht van de leerlingen.

Tabel 8: Favoriete afzonderlijke titels – leerlingen groep 3 en 4, naar geslacht

	Jongens		Meisjes	
	Titel	Auteur	Titel	Auteur
1	<i>Pluk van de Petteslet</i>	A.M.G. Schmidt	<i>Jip en Janneke</i>	A.M.G. Schmidt
2	<i>Robbe en Bas (strip)</i>	Diverse	<i>Kolletje</i>	P. Feller
3	<i>Sneeuwitje</i>	Gebr. Grimm	<i>Erge Ellie en nare Nellie</i>	R. Kromhout
4	<i>Jip en Janneke</i>	A.M.G. Schmidt	<i>Sprookjes</i>	Diverse
5	<i>Pietje Bell</i>	Chr. van Abcoude	<i>Boom is boos</i>	C. Slee
6	<i>Tup en Joep</i>	H. Arnoldus	<i>De paardenbende</i>	Onbekend
7	<i>Cars (strip)</i>	W. Disney	<i>Een veulen voor Kim</i>	A. Dragt
8	<i>Het doorgezaagde meisje</i>	M. van Hooft	<i>Juf is een spook</i>	A. de Vries
9	<i>Star wars (strip)</i>	Onbekend	<i>Otje</i>	A.M.G. Schmidt
10			<i>Stoer hoor</i>	J. Kunnen

Opmerkelijk is het aantal strips dat vooral door de jongens wordt genoemd. Op het totaal aantal leerlingen is het aandeel strips ruim 7%, voor groep 3 en 4 is dat 10%. De strip 'Robbe en Bas' wordt uitsluitend genoemd door jongens van een school in Gelderland; de pabo-student die daar het onderzoek heeft uitgevoerd, heeft aangegeven dat de strip verhoudingsgewijs vaak voorkomt, omdat deze in de klas beschikbaar is. In hoeverre dit ook voor andere titels geldt, is onduidelijk, omdat er in dit onderzoek niet is gevraagd of leerlingen de gelezen titels hebben betrokken uit de schoolbibliotheek of de openbare bibliotheek of dat ze deze zelf bezitten. Het is niet denkbeeldig dat een aantal vermeldingen van bepaalde titels afhankelijk is van het aanbod in de schoolbibliotheek. Als dat zo is, dan wekken bepaalde titels (zoals 'Pinkeltje', 'Tup en Joep' en 'Pietje Puk') de indruk dat het aanbod op sommige scholen verouderd is.

Er is geen onderscheid gemaakt naar lezen in de vrije tijd en verplicht lezen op school. Dat hier verschil in *kan* bestaan, is ondermeer gebleken uit een verkennend onderzoek van Dick Schram onder middelbare scholieren. Schram maakt onderscheid tussen belevend lezen, dat meer in de vrije tijd plaatsvindt, en reflectief lezen, dat de overhand heeft bij verplicht lezen op school. Daarnaast acht hij het waarschijnlijk dat in de vrije tijd andere genres en thema's worden gekozen. Uit zijn onderzoek komt niet alleen een verschil tussen jongens en meisjes naar voren, maar blijkt er ook een duidelijk onderscheid tussen lezen in de vrije tijd en verplicht lezen voor school.²³ In hoeverre de bevindingen van Schram van toepassing (kunnen) zijn op de leesattitude van basisschoolleerlingen zou een interessante invalshoek kunnen zijn voor nader onderzoek.

AVI-niveau

Het is bij deze groep maar beperkt mogelijk om uitspraken te doen over overeenkomsten en/of verschillen tussen het AVI-niveau van de leerling en het AVI-niveau van de gelezen boeken. In deze selectie is van 104 leerlingen (bijna 21%) geen AVI-niveau vermeld. Van degenen van wie dit wél bekend is, is de verdeling (in %) als getoond in Tabel 9. Nog niet alle scholen zijn overgegaan op de nieuwe AVI-indeling. Oude AVI-scores zijn omgerekend naar de nieuwe indeling conform de tabel in Bijlage 22, waardoor er een overlap tussen de verschillende niveaus is ontstaan.

²³ Schram, D., 'Literatuur lezen en beleven: verplicht en in de vrije tijd', in *Lezen in de lengte en lezen in de breedte. De doorgaande leeslijn in wetenschappelijk perspectief*, Amsterdam, 2006, pp 25-40.

Tabel 9: AVI-niveau groep 3 en 4 (voor zover bekend) in % van het aantal leerlingen

AVI-niveau leerling	Groep 3 (N = 111)	Groep 4 (N = 283)
Start	9	1,1
Start-M3	20,7	0,8
M3	21,6	3,9
M3-E3	9	1,8
E3	22,5	19,1
M4	12,6	22,8
E4	1,8	23,3
M5	2,7	14,8
E5		3,9
M6		2,5
M6-E6		2,5
E6		2,8
E7/ E7-Plus/ Plus		1,4

In groep 3 ligt het AVI-niveau voor driekwart van de leerlingen tussen Start en M4; een gebruikelijke score. Voor groep 4 ligt het zwaartepunt van het AVI-niveau tussen E3 en M5, wat evenmin ongebruikelijk is.

Ook van veel boektitels is het AVI-niveau niet vermeld. Kijken we naar de selectie van leerlingen en boektitels waarvan de AVI-niveaus wel bekend zijn, dan blijkt dat het merendeel van die leerlingen in groep 3 boeken leest op of rond het eigen AVI-niveau. Opmerkelijk in de selectie van groep 4 is een groot aantal vermeldingen van boeken op AVI-M6, terwijl het aantal leerlingen met dit leesniveau zeer beperkt is: vooral 'De Griezibus' en 'Dolfje Weerwolfje' worden genoemd. Ruim 60% van de vermeldingen op dit niveau is afkomstig van leerlingen met een AVI-niveau tussen M4 en M5 dus iets lager dan het technisch niveau van het boek. Eén leerling op niveau M3 en één leerling op niveau M5 geven een boek aan op Plus-niveau (de Kinderbijbel). Hier ligt het technisch niveau van het boek duidelijk hoger dan het AVI-niveau van de leerling. Specifieke interesse lijkt de moeilijkheidsgraad van een boek te overwinnen.

Leesattitude

Uit het totaaloverzicht van de attitudescores is al gebleken dat er wat leesattitude betreft verschil bestaat tussen jongens en meisjes. Jongens blijken in vergelijking met meisjes gemiddeld een lagere score op leesattitude te hebben. In de groepen 3 en 4 die bij dit onderzoek betrokken waren, is dat verschil, vergeleken met de andere groepen, het kleinst. In groep 3 is het verschil nog niet significant, vanaf groep 4 wel. Kijken we naar het

aandeel van de verschillende niveaus, onderverdeeld naar jongens en meisjes, dan blijkt dat er ruim drie keer zoveel jongens als meisjes een lage score op leesattitude hebben (Tabel 10). Daarbij moet wel rekening worden gehouden met het gegeven dat het aandeel jongens in deze selectie groter is dan het aandeel meisjes, terwijl dit op het totaal van de respondenten juist andersom is.

Tabel 10: Leesattitude van jongens en meisjes, groep 3 en 4 (in %), N = 498

	Lage leesattitude	Gemiddelde leesattitude	Hoge leesattitude
Jongens	14,3	28,5	10,8
Meisjes	4,2	27,7	14,5

Onder de 73 leerlingen die geen titels weten te noemen (41 jongens en 32 meisjes) zijn er 17 met een lage leesattitudescore (23,2%). Er zijn 39 leerlingen met een gemiddelde score op leesattitude die geen titels noemen (53,4%). Ook 17 leerlingen met een hoge score op leesattitude noemen geen titels (23,2%), ongeveer evenveel jongens als meisjes. Dit betekent dat jongens in groep 3 en 4 met een lage score op leesattitude verhoudingsgewijs iets vaker geen titel noemen dan de overige leerlingen. Van het totaal aantal genoemde titels komt iets meer dan 17% voor rekening van de leerlingen met een lage score op leesattitude. Bijna 57% wordt genoemd door leerlingen met een gemiddelde en 26% door leerlingen met een hoge leesattitudescore. Dit komt ongeveer overeen met hun respectieve aandeel in de totale groep.

Van de auteurs die in deze groepen worden genoemd, zijn er 22 (8%) die worden gelezen door alle leerlingen, ongeacht de score op leesattitude. Voor het overige bestaat er enige overlap tussen de auteurs die worden genoemd door leerlingen met een lage score op leesattitude en de auteurs die worden genoemd door leerlingen met een gemiddelde score. Bovendien bestaat er overlap tussen de auteurs genoemd door leerlingen met een gemiddelde score en de auteurs genoemd door leerlingen met een hoge score. Behoudens de auteurs die door alle leerlingen worden genoemd, zijn er geen overeenkomsten tussen leerlingen met een lage en leerlingen met een hoge score op leesattitude. Daarnaast worden er dus op de diverse niveaus verschillende auteurs genoemd die niet bij de andere niveaus voorkomen; over het algemeen betreft dit auteurs die maar één of twee keer worden genoemd.

Voor het overzicht van auteurs die door alle leerlingen worden genoemd, verdeeld naar attitudescore, hanteren we ook hier weer het criterium van drie of meer vermeldingen. Dit levert voor de leerlingen met een lage attitudescore tien auteurs op. De leerlingen met een hoge leesattitudescore noemen 16 auteurs vaker dan drie keer. Bij de leerlingen met een gemiddelde leesattitude ligt dat aantal op 34. Gezien hun grotere aandeel in het totaal van deze populatie is dat niet verwonderlijk. Tabel 11 bevat de tien favoriete auteurs, uitgesplitst naar leesattitudescore. (Het volledige overzicht is opgenomen als Bijlage 5.)

Tabel 11: Favoriete auteurs – leerlingen groep 3 en 4, naar leesattitude

	Lage leesattitude	Gemiddelde leesattitude	Hoge leesattitude
1	P. van Loon	P. van Loon	P. van Loon
2	W. Disney	W. Disney	W. Disney
3	A.M.G. Schmidt	V. den Hollander	D. Laan
4	F. Diks	M. van de Coolwijk	A.M.G. Schmidt
5	V. den Hollander	Knister	F. Diks
6	M. van de Coolwijk	R. Kromhout	W. Vandersteen
7	D. Laan	A.M.G. Schmidt	H. Kraan
8	A. Scholtens	F. Diks	V. den Hollander
9	S. Kuyper	W. Vandersteen	C. Slee
10	R.L. Stine	C. Slee	A. Dragt

Het overzicht van de vaakst genoemde auteurs op de diverse niveaus vertoont geen grote verschillen naar leesattitude: Paul van Loon en Walt Disney zijn de favoriete auteurs op alle niveaus van leesattitude. Schmidt, Diks en Den Hollander komen eveneens op alle niveaus voor, zij het in verschillende volgorde. Van Diks komen vooral de ‘Kameleon Junior’-serie en ‘Koen Kampioen’ naar voren. De diversiteit aan titels van Vivian den Hollander is groot; zeventien verschillende titels van haar hand komen voor op de lijst, waaronder een aantal met ‘De Effies’, ‘Spekkie en Sproet’ of ‘Pip’ in de hoofdrol. De populariteit van Rindert Kromhout is vooral toe te schrijven aan de boeken over ‘Ellie en Nellie’. Deze auteur wordt eenmaal genoemd door de leerlingen met een lage leesattitude (‘Super Duck valt aan’) en komt ook slechts een keer voor bij de leerlingen met een hoge leesattitude (‘Erge Ellie en nare Nellie’).

De titels die op alle niveaus terugkomen, staan vermeld in Tabel 12. Onderscheid maken naar serie- of afzonderlijke titel, levert dermate beperkte overzichten op, dat dit niet relevant is.

Tabel 12: Favoriete titels – leerlingen groep 3 en 4, alle leesattitudeniveaus

	Titel	Auteur
1	<i>Dolfje Weerwolfje (serie)</i>	P. van Loon
2	<i>Donald Duck (strip)</i>	W. Disney
3	<i>Suske en Wiske (strip)</i>	W. Vandersteen
4	<i>De Griezels</i>	P. van Loon
5	<i>Koen Kampioen</i>	F. Diks
6	<i>Heksje Lilly</i>	Knister

7	<i>Pluk van de Petteflet</i>	A.M.G. Schmidt
8	<i>Pinkeltje</i>	D. Laan
9	<i>Jip en Janneke</i>	A.M.G. Schmidt
10	<i>Sneeuwitje</i>	Gebr. Grimm
11	<i>Het huis Anubis</i>	A. Penhryn Lowe
12	<i>Otje</i>	A.M.G. Schmidt
13	<i>Tup en Joep</i>	H. Arnoldus
14	<i>Een veulen voor Kim</i>	A. Dragt
15	<i>Star wars (strip)</i>	Onbekend

Ook hier treffen we weer ‘De Griezibus’ en ‘Dolfje Weerwolfje’ aan. Leerlingen met een lage score op leesattitude noemen uit deze series geen afzonderlijke titels. Door een deel van de leerlingen met een gemiddelde of hoge score op leesattitude wordt wel onderscheid gemaakt naar verschillende titels uit deze series. Daarnaast wordt door hen nog een tiental andere titels van Van Loon genoemd, waaronder: ‘Bovenop tante Agaat’, ‘De meester is een vampier’, ‘Meester Kikker’, ‘De vampierclub’, ‘Ik ben net als jij’ en ‘Sam Schoffel’. Bij A.M.G. Schmidt komen we ‘Jip en Janneke’ tegen, evenals ‘Pluk van de Petteflet’ en ‘Otje’. Het betreft hier een beperkt aantal vermeldingen, waarbij in de frequentie van de vermeldingen geen onderscheid valt te maken naar leesattitude. Dat onderscheid is er wel bij ‘De Griezibus’ en ‘Heksje Lily’; deze titels treffen we verhoudingsgewijs vaker aan bij leerlingen met een gemiddelde score op leesattitude. De strip ‘Star wars’ komt op alle niveaus één keer voor.

De auteurscategorie ‘diverse’ is in het overzicht buiten beschouwing gelaten, maar toont bij de gemiddelde leesattitude meer vermeldingen dan bij de andere leesattitudeniveaus. Het betreft hier de al eerder genoemde strip ‘Robbe en Bas’, de tijdschriften ‘Okki’, ‘Penny’, ‘Zo zit dat’ en de Kinderbijbel.

Verhoudingsgewijs lezen de leerlingen van de drie leesattitudeniveaus ongeveer evenveel fictie (66%). Ook strips en tijdschriften worden ongeveer even vaak genoemd, ongeacht de score op leesattitude. De laatstgenoemde categorie komt overigens maar beperkt voor. Leerlingen met een lage en leerlingen met een hoge score noemen naar verhouding iets vaker strips dan leerlingen met een gemiddelde score. Prentenboeken en verhalenbundels worden iets vaker genoemd door leerlingen met een gemiddelde leesattitude. Dit betreft o.a. titels van sprookjes, ‘Jubelientje’ van H. Hagen, ‘Meester Jaap’, van J. Vriens, ‘Hannes en Kaatje’ van M. Diekman, ‘In een land hier ver vandaan’ van A. van Dam en ‘Vos en Haas’ van S. van den Heede.

2.3 Leerlingen groep 5 en 6

Van het totaal aantal leerlingen zijn er 863 afkomstig uit groep 5 (471) en 6 (392).

Daaronder zijn 464 meisjes (54%) en 399 jongens (46%). Het betreft leerlingen van 36 basisscholen. In deze groepen zijn 40 leerlingen (4,6%) niet in staat een titel te noemen (evenveel jongens als meisjes). Dat is aanzienlijk minder dan bij groep 3 en 4 het geval was. Het betreft voor bijna driekwart leerlingen uit twee groepen 5; een volledige groep waarbij de pabo-student die bij deze groep de attitudevragenlijst heeft afgenomen, aangeeft dat de leerlingen vooral strips lezen, dan wel dat de boeken 'niet te vinden' waren; in een tweede groep ontbreekt bij bijna de helft van de leerlingen een titel, evenals een nadere toelichting. Voor het overige betreft het afzonderlijke gevallen op diverse scholen.

Het aantal titels waarvan de auteur onbekend is, bedraagt in deze selectie 71. Dat is verhoudingsgewijs duidelijk minder dan in groep 3/4. Het betreft veelal informatieve boeken. De meerderheid van de genoemde boeken (80%) betreft fictie. In mindere mate worden strips (8%), verhalenbundels (5%) en informatieve boeken (4%) genoemd. Poëzie, tijdschriften en prentenboeken komen sporadisch voor. In totaal hebben deze 863 leerlingen 2049 titels genoemd: 912 door de jongens (44%) en 1137 door de meisjes (56%). Dit verschil is niet helemaal te verklaren door het grotere aandeel van de meisjes in deze selectie. Bij de jongens komt het vaker voor dat ze maar een of twee boeken weten aan te geven, terwijl de meisjes vaker drie titels noemen.

Meer dan in groep 3/4 het geval is, komt een aantal titels herhaaldelijk terug. Wanneer we die dubbele titels en de titels van de auteurs in de categorieën 'diverse' en 'onbekend' even buiten beschouwing laten, blijkt dat in totaal door deze leerlingen 940 unieke titels worden genoemd, van 392 verschillende auteurs. Daaronder, zoals uit het totaaloverzicht al bleek, veel series. Het aantal leerlingen dat een of meer titels weet te noemen is ruim twee keer zo groot als bij groep 3 en 4. Het aantal verschillende auteurs is echter niet met dezelfde factor toegenomen. In Tabel 13 zijn de auteurs opgenomen die door leerlingen van groep 5 en 6 vaker dan tien keer zijn genoemd.

Leerlingen in deze groepen noemen vaker dan leerlingen in groep 3 en 4 titels van een en dezelfde auteur. Zo wordt door drie leerlingen bijvoorbeeld expliciet aangegeven dat zij alle delen van de 'Harry Potter'-serie hebben gelezen. Deze zijn ook allemaal in de database geregistreerd. Dat levert een vertekening op in de score voor de auteur van deze boeken, J.K. Rowling. Ook auteurs als Stilton, Van Loon, Oomen en Slee worden vaak twee of drie keer door dezelfde leerling genoemd. Voor Tabel 13 zijn deze dubbeltellingen gecorrigeerd. Achter de naam van de auteur is het percentage vermeld van het aantal leerlingen dat deze auteur noemt. Omdat leerlingen meer dan één auteur konden noemen, komt het percentage van het totaal boven de 100% uit.

Tabel 13: Favoriete auteurs – leerlingen groep 5 en 6

	Auteur	%		Auteur	%		Auteur	%
1	P. van Loon	18,2	11	M. Oldenhave	2,8	21	W. Vandersteen	2,1
2	W. Disney	10,8	12	A. Penrhyn Lowe	2,7	22	N. Christiaanse	2,0
3	G. Stilton	10,3	13	Knister	2,5	23	C. Grashoff	1,9
4	J. Vriens	8,8	14	D. Laan	2,4	24	M. Hoffman	1,7
5	F. Oomen	8,7	15	A. Peters	2,4	25	A. Dragt	1,6
6	C. Slee	8,3	16	V. den Hollander	2,3	26	H. Hagen	1,6
7	R. Dahl	5,4	17	M. van de Coolwijk	2,2	27	H. Hokke	1,5
8	F. Diks	4,6	18	A.M.G. Schmidt	2,2	28	H. Kan	1,4
9	R.L. Stine	4,6	19	A. van Gils	2,1	29	C. Plainsted	1,4
10	J.K. Rowling	3,1	20	T. Stilton	2,1	30	R. Kromhout	1,3

De tweede plaats voor Disney is weer vooral te danken aan de populariteit van ‘Donald Duck’, met name bij de jongens. Er zijn kleine verschillen tussen de groepen 5 en 6 waar te nemen. De auteurs Plainsted (‘De Glitterclub’) en Kan (diverse titels, vooral over paarden en pony’s) worden even vaak genoemd, maar Plainsted alleen door meisjes in groep 5 en Kan uitsluitend door leerlingen in groep 6 (jongens en meisjes). Auteurs als Disney (‘Donald Duck’), Van Loon, (‘Dolfje’, ‘Griezelbus’) Vriens (veel ‘Meester Jaap’), Diks (‘Koen Kampioen’, ‘Kameleon-Junior’) en Oldenhave (veel ‘Mees Kees’) worden in groep 5 vaker genoemd dan in groep 6. Omgekeerd komen Penrhyn Lowe (‘Anubis’) en Vandersteen (‘Suske en Wiske’) bij groep 6 vaker voor dan bij groep 5.

Kijken we naar het overzicht uitgesplitst naar geslacht, dan blijken er duidelijke verschillen te bestaan tussen jongens en meisjes. Het bij groep 3 en 4 gehanteerde criterium van minimaal drie vermeldingen levert hier bij de jongens een lijst op van 46 auteurs, bij de meisjes een lijst van 59 auteurs; de eerste twintig zijn opgenomen in Tabel 14. (Het totale overzicht van auteurs met drie of meer vermeldingen, uitgesplitst naar geslacht van de leerlingen, is weergegeven in Bijlage 6 en 7). Ook hier is in de volgorde rekening gehouden met dubbeltellingen. Achter de naam van de auteur is het percentage vermeld van het aantal leerlingen dat deze auteur noemt. Omdat leerlingen meer dan één auteur konden noemen, ligt het totaal van de percentages hoger dan 100%.

Tabel 14: Favoriete auteurs – leerlingen groep 5 en 6, naar geslacht

	Jongens	%	Meisjes	%
1	P. van Loon	22,6	F. Oomen	14,9
2	W. Disney	16,3	P. van Loon	14,4
3	G. Stilton	13,5	C. Slee	12,9
4	F. Diks	8,8	J. Vriens	9,9
5	J. Vriens	7,5	G. Stilton	7,5

6	J.K. Rowling	5,5	W. Disney	6,0
7	R.L. Stine	5,5	R. Dahl	5,8
8	R. Dahl	5,0	Knister	4,7
9	A. van Gils	4,0	A. Penrhyn Lowe	4,3
10	C. Slee	3,0	A. Peters	4,1
11	W. Vandersteen	3,0	R.L. Stine	3,9
12	D. Laan	2,0	M. Oldenhav	3,7
13	J. Masanek	2,0	N. Christiaan	3,4
14	M. Oldenhav	1,8	C. Grashoff	3,4
15	E. Blyton	1,8	T. Stilton	3,4
16	H. Hokke	1,8	M. van de Coolwijk	3,2
17	V. den Hollander	1,8	A.M.G. Schmidt	3,2
18	H. Arnoldus	1,5	A. Dragt	2,8
19	A. Blade	1,5	V. den Hollander	2,8
20	F. Oomen	1,5	D. Laan	2,8

Jongens noemen minder titels dan meisjes en ook minder verschillende auteurs. Meisjes noemen bovendien vaker titels van dezelfde auteur. Van de 392 auteurs worden er 163 (42%) alleen door meisjes genoemd en 137 (35%) alleen door jongens; 92 auteurs (23%) worden dus door zowel jongens als meisjes genoemd, maar niet in dezelfde mate.

Uit de tabel kan worden opgemaakt dat Francine Oomen vooral favoriet is bij de meisjes, terwijl de populariteit van Paul van Loon zowel aan de jongens als aan de meisjes is toe te schrijven. Auteurs als H. de Roos ('De Kameleon'), Chr. van Abcoude ('Pietje Bell' en 'Kruimeltje') en J. Flanagan ('De grijze jager') worden uitsluitend door jongens genoemd. Het betreft hier vooral avonturenboeken en fantasy-verhalen. Auteurs die alleen door meisjes worden genoemd zijn: Knister ('Heksje Lily'), A. Peters ('De Olijke Tweeling'), N. Christiaan ('De Bleshof'), T. Stilton, C. Grashoff ('Floortje Bellefleur'), M. van de Coolwijk (diverse titels waaronder 'De Olijke Tweeling'), C. Plainsted ('De Glitterclub'), H. Kraan (o.a. 'De boze heks') en N. Smit ('100%'-serie). Hierbij zijn veel boeken waarin paarden en/of pony's een hoofdrol spelen, sprookjesachtige verhalen en verhalen over vriendschap en verliefdheid (zoals de '100%'-serie).

Bij de meisjes valt C. von Ziegesar op met weliswaar drie vermeldingen, maar deze komen alle drie van dezelfde (vrouwelijke) leerling, met een AVI-niveau van E7-Plus en een gemiddelde score op leesattitude. Het betreft de serie 'It girl' met de subtitels: 'Geliefd', 'Lekker' en 'Verleidelijk', met het AVI-niveau Plus. Uit de beschrijving van deze boeken op

internet valt op te maken dat deze bedoeld zijn voor iets oudere kinderen²⁴. Ook hier zou een nadere, kwalitatieve, analyse meer inzicht kunnen geven.

Titels

Zoals uit het totaaloverzicht al is gebleken, vormen series een belangrijk deel van de genoemde titels. Het aandeel van de series – inclusief strips als ‘Donald Duck’, ‘Suske en Wiske’ en ‘Asterix en Obelix’ – in het totaal aantal genoemde titels bedraagt ruim 40%, wat even hoog is als het percentage van de series in het totaaloverzicht. Ook hier is weer het criterium gehanteerd van drie of meer vermeldingen voor dezelfde serie. Dat levert bij de meisjes 35 series op en bij de jongens 21. De eerste tien zijn opgenomen in Tabel 15. (De volledige lijst van series met drie of meer vermeldingen is opgenomen als Bijlage 8).

Tabel 15: Favoriete series – leerlingen groep 5 en 6, naar geslacht

	Jongens		Meisjes	
	Serietitel	Auteur	Serietitel	Auteur
1	<i>Donald Duck</i>	W. Disney	<i>Hoe overleef ik...</i>	F. Oomen
2	<i>Dolfje Weerwolfje</i>	P. van Loon	<i>Dolfje Weerwolfje</i>	P. van Loon
3	<i>Harry Potter</i>	J.K. Rowling	<i>De Olijke Tweeling</i>	A. Peters/M. vd Coolwijk
4	<i>De Griegelbus</i>	P. van Loon	<i>Meester Jaap</i>	J. Vriens
5	<i>Koen Kampioen</i>	F. Diks	<i>Heksje Lily</i>	Knister
6	<i>Kippenvel</i>	R.L. Stine	<i>Het Huis Anubis</i>	A. Penrhyn Lowe
7	<i>De Kameleon</i>	H. de Roos/F. Diks	<i>Floortje (Bellefleur)</i>	C. Grashoff/S. Buis
8	<i>Snelle Jelle</i>	A. van Gils	<i>Donald Duck</i>	W. Disney
9	<i>Meester Jaap</i>	J. Vriens	<i>Kippenvel</i>	R.L. Stine
10	<i>Suske en Wiske</i>	W. Vandersteen	<i>De Bleshof</i>	N. Christiaanse

‘Harry Potter’ wordt wel door meisjes gelezen, maar minder dan door jongens. ‘Meester Jaap’, daarentegen, is bij meisjes meer in trek dan bij jongens. Series waarin jongens een hoofdrol spelen – zoals ‘Harry Potter’, ‘Snelle Jelle’, en ‘De Kameleon’ – worden wel door meisjes gelezen, maar in geringere mate. Omgekeerd worden de series over ‘Heksje Lily’, ‘De Bleshof’ en ‘Floortje Bellefleur’, met een meisje in de hoofdrol, helemaal niet genoemd door de jongens. Wel worden bij de jongens enkele vermeldingen aangetroffen van ‘Hoe overleef ik’ (tweemaal: ‘Hoe overleef ik mijn eerste zoen?’ – ook voor jongens een belangrijke vraag) en ‘Lena Lijstje’. Zelfs ‘De Olijke Tweeling’ kent een vermelding bij de jongens. Meer dan bij groep 3 en 4 treffen we hier bij ‘Dolfje Weerwolfje’ afzonderlijke titels uit die serie aan, zoals ‘Volle maan’, ‘Weerwolvenbos’ en ‘Weerwolvenfeest’.

Afgezien van de serietitels zijn er bij de jongens 18 afzonderlijke titels die drie keer of vaker

²⁴ www.bol.com, voor het laatst geraadpleegd op 9-10-2010

worden genoemd. Bij de meisjes ligt dat aantal op 48 titels. De eerste tien hiervan zijn opgenomen in respectievelijk Tabel 16 en Tabel 17 (de totaaloverzichten van deze vermeldingen zijn opgenomen als Bijlage 9 en 10). Opmerkelijk is de vermelding bij zowel jongens als meisjes, van ‘Geronimo Stilton’ als titel; in de tabellen zijn deze niet meegenomen. Desondanks komen maar liefst vier titels van deze auteur voor in het favoriete lijstje van de jongens. De auteur Roald Dahl is bij zowel jongens als meisjes lijstaanvoerder, maar wel met twee verschillende titels.

Tabel 16: Favoriete titels – jongens groep 5 en 6

	Titel	Auteur
1	<i>Sjakie en de chocoladefabriek</i>	R. Dahl
2	<i>Oorlogsgeheimen</i>	J. Vriens
3	<i>Reis door de tijd</i>	G. Stilton
4	<i>De wilde voetbalbende</i>	J. Masanek
5	<i>Het spook van de metro</i>	G. Stilton
6	<i>Een weervolf in de Leeuwenkuil</i>	P. van Loon
7	<i>De GVR</i>	R. Dahl
8	<i>Het kasteel van Markies Kattebas</i>	G. Stilton
9	<i>Monsterjacht</i>	A. Blade
10	<i>Bungelend aan een staartje</i>	G. Stilton

Zoals we al bij de auteurs zagen, verschillen jongens en meisje in de frequentie waarin zij bepaalde auteurs of titels noemen. In de volledige lijst van de meisjes vinden we favoriete titels van de jongens terug, zoals ‘Sjakie en de chocoladefabriek’ en ‘De GVR’. Hier lijkt opnieuw de stelling bevestigd dat jongens het liefst een jongen als hoofdfiguur hebben,²⁵ terwijl meisjes ook geïnteresseerd zijn in jongenszaken, zoals we ook al bij de serietitels zagen. Bij de meisjes zien we in de ‘top 10’ geen Geronimo Stilton, maar wel tweemaal zijn vrouwelijke tegenhanger Thea Stilton.

Tabel 17: Favoriete titels – meisjes groep 5 en 6

	Titel	Auteur
1	<i>Matilda</i>	R. Dahl
2	<i>Meester Paardenpoep</i>	C. Sleen
3	<i>Afblijven</i>	C. Sleen
4	<i>Jip en Janneke</i>	A.M.G. Schmidt

²⁵ Linders., J, *De jeugdboeken top 100 aller tijden*, Amsterdam, 1988, p 11.

5	<i>Weg met die krokodil</i>	P. van Loon
6	<i>De drakencode</i>	T. Stilton
7	<i>De Thea Sisters in Parijs</i>	T. Stilton
8	<i>Erge Ellie en nare Nellie</i>	R. Kromhout
9	<i>Mijn pony moet weg</i>	A. Dragt
10	<i>Minoes</i>	A.M.G. Schmidt

Bij één school in Limburg geven verschillende kinderen uit groep 5 een door henzelf gemaakt boek op als titel: ‘Het leven van een paard’ of ‘Het leven van paarden’. Wellicht is dit boek het resultaat van een speciaal project.

AVI-niveau

Evenals in groep 3/4 is het ook hier maar beperkt mogelijk om uitspraken te doen over het AVI-niveau in relatie tot de genoemde titels. Van 170 van de 863 leerlingen uit deze selectie is geen AVI-niveau bekend. Dat is bijna 20%, ongeveer evenveel als bij groep 3/4. Ook in deze selectie zijn nog niet alle scholen overgegaan op de nieuwe AVI-indeling. Oude AVI-scores zijn omgerekend naar de nieuwe indeling conform de tabel in Bijlage 22, waardoor een overlap tussen de verschillende niveaus is ontstaan. Van de leerlingen van wie het AVI-niveau wél bekend is, is de verdeling aangegeven in Tabel 18 (in %).

Tabel 18: AVI-niveau groep 5 en 6 (voor zover bekend) in % van het aantal leerlingen

AVI-niveau leerling	Groep 5 (N = 349)	Groep 6 (N = 344)
M3-E3-M4	7,7	0,6
E4	10,3	1,2
M5	17,5	4,7
E5	15,5	8,7
M6-E6	16,9	29,9
E6-M7	16	17,4
M7-E7	2,6	11,4
E7-Plus	13,5	26,1

Het zwaartepunt van het AVI-niveau bij de leerlingen in groep 5 ligt op het te verwachten niveau tussen E4 en M6-E6. Voor de leerlingen van groep 6 ligt dat iets hoger: tussen M6-E6 en M7-E7, wat evenmin verrassend is.

Ook in deze selectie is van een groot aantal boeken het AVI-niveau niet bekend. Voor dat deel waarvan het AVI-niveau wél bekend is, blijkt het beeld minder eenduidig te zijn dan bij groep 3 en 4. Ongeveer de helft van de boeken in deze selectie ligt op AVI-niveau E5-

M6 en wordt gelezen door leerlingen met een AVI-niveau van M3 tot en met Plus. Bij groep 3/4 hebben we al gezien dat ‘Dolfje Weerwolfje’ en ‘De Griezibus’ op dat niveau geschreven zijn. Ook populaire ‘meisjesboeken’ als ‘Floortje Bellefleur’ en ‘De Olijke Tweeling’ zijn van dit niveau, evenals ‘Mees Kees’ en ‘Snelle Jelle’. Ook het aantal boeken op niveau M7 valt op doordat het gelezen wordt door leerlingen op AVI-niveau M3-M4 tot en met Plus. Titels op dit niveau zijn ‘Harry Potter’, ‘Fantasia’ en ‘De Glitterclub’. Kennelijk is de aantrekkingskracht van deze boeken zodanig groot, dat de hogere technische moeilijkheidsgraad geen belemmering vormt. De leerlingen in groep 5 met een relatief hoog AVI-niveau van E7-Plus lezen over het algemeen onder hun niveau, variërend van M4 tot E7.

Eén uitschieter is een vrouwelijke leerling op AVI-niveau E7-Plus met een hoge leesattitudescore die als titels opgeeft: ‘Een heks in mijn buurt’ en ‘Mijn juf doet raar’, van P. van Oudheusden (AVI-niveau M3). Aan de andere kant treffen we enkele leerlingen aan met AVI-niveau M4-E5 die boeken op Plus-niveau lezen. Dit betreft o.a. ‘Harry Potter en de gevangene van Azkaban’ en een (kinder)bijbel, die zijn gelezen door mannelijke leerlingen met een gemiddelde attitudescore. Een derde (vrouwelijke) respondent, met een hoge attitudescore geeft als titel ‘Ontvoering op een computereiland’ van H. van der Winden.

Ook in groep 6 is het beeld gevarieerder dan in groep 3/4. Het merendeel van de gelezen boeken, voor zover de AVI-niveau daarvan bekend zijn, ligt tussen M5 en M6 en op M7-Plus. In de eerste groep noemen leerlingen, zo hebben we al eerder gezien, ‘De Griezibus’, ‘Dolfje Weerwolfje’, ‘Snelle Jelle’, ‘Hoe overleef ik...’ en ‘De Olijke Tweeling’. Verder komen we in deze selectie tegen: ‘De Thea Sisters in Parijs’, ‘De bende van de Korenwolf’, ‘De dikke meester Jaap’, ‘Matilda’ en ‘De GVR’ en twee titels van Astrid Lindgren (‘Ronja de Roversdochter’ en ‘Karlsson van het dak’). Op het niveau van de boeken op AVI M7 en Plus treffen we vooral ‘Harry Potter’ van J.K. Rowling en ‘Fantasia’ van G. Stilton aan. Deze boeken worden gelezen door leerlingen op AVI M3 tot en met Plus.

Leesattitude

Zoals ook uit de voorgaande overzichten is gebleken, bestaat er een significant verschil tussen de gemiddelde leesattitudescore van jongens en meisjes. Het aandeel van de jongens in deze selectie is lager dan dat van de meisjes, wat het aandeel van de vrouwelijke respondenten in de hoge score voor leesattitude nog vergroot. Van één vrouwelijke leerling ontbreekt de attitudescore.

Tabel 19: Leesattitude van jongens en meisjes, groep 5 en 6 (in %), N = 862

	Lage leesattitude	Gemiddelde leesattitude	Hoge leesattitude
Jongens	13,5	25,8	7,1
Meisjes	7,5	24,4	21,8

Leerlingen met een lage score op leesattitude lezen verhoudingsgewijs meer informatieve boeken dan leerlingen met een hoge of gemiddelde score. Leerlingen met een hoge score op leesattitude lezen duidelijk minder strips dan leerlingen met een lage en gemiddelde score, terwijl zij verhoudingsgewijs meer fictie lezen.

Evenals in groep 3 en 4 is bekeken hoe de genoemde auteurs zijn verdeeld over de verschillende leesattitudeniveaus. Van de 392 verschillende auteurs worden er 56 (14%) door alle leerlingen genoemd. Daarnaast bestaat er overlap tussen de auteurs die worden genoemd door leerlingen met een lage score op leesattitude en de auteurs die worden genoemd door leerlingen met een gemiddelde score. Ook zijn er auteurs die worden genoemd door leerlingen met een gemiddelde score en leerlingen met hoge score. De overlap in de auteurs bij de leerlingen met een lage en de leerlingen met een hoge leesattitude betreft in drie gevallen ook dezelfde titel ('Spaghetti van Menetti' van K. Leibbrand, 'Anne Frank' van J. Poole en 'Lekker slapen diefjesmaat' van L. Rood).

Bij de groep leerlingen met een lage leesattitudescore worden 140 verschillende auteurs onderscheiden, waarvan 54 (13,8% van het totaal aantal genoemde auteurs) exclusief door deze groep. De meeste van deze auteurs worden slechts een of twee keer genoemd. De leerlingen met een gemiddelde leesattitudescore weten in totaal 249 verschillende auteurs te noemen, waarvan 137 auteurs (34,9% van het totaal) alleen door leerlingen in deze categorie worden genoemd. De leerlingen met een hoge score op leesattitude vermelden 183 verschillende auteurs, waarvan 78 auteurs (19,9% van het totaal) exclusief door deze groep worden genoemd. De leerlingen met een lage of gemiddelde score noemen bijna evenveel auteurs als op basis van hun aandeel in het totaal verwacht zou mogen worden. Voor leerlingen met een hoge score op leesattitude ligt dit aantal net iets hoger.

Het verschil tussen de gemiddelde attitudescores van jongens en meisjes is sterker dan bij groep 3 en 4 het geval was. Niet alleen is het aandeel van de meisjes in de groepen 5 en 6 hoger dan dat van de jongens, terwijl dat in groep 3/ 4 andersom was, ook scoren de jongens in deze groepen gemiddeld lager op leesattitude dan de jongens in groep 3 en 4. We zien dat ten dele terug wanneer we kijken naar de favoriete auteurs, uitgesplitst naar leesattitude van de leerlingen. Typische 'meisjesauteurs' – zoals Oomen, Penrhyn Lowe, Grashoff en Knister (zie ook Tabel 14) – komen terug in de categorie met een hoge score op leesattitude.

De eerste tien auteurs, uitgesplitst naar leesattitudescore van de leerlingen, op basis van drie vermeldingen of meer, zijn opgenomen in Tabel 20 (De volledige lijsten zijn weergegeven in Bijlage 11.)

Tabel 20: Favoriete auteurs – leerlingen groep 5 en 6, naar leesattitude

	Lage leesattitude	Gemiddelde leesattitude	Hoge leesattitude
1	P. van Loon	P. van Loon	P. van Loon
2	W. Disney	G. Stilton	F. Oomen
3	G. Stilton	W. Disney	C. Slee
4	C. Slee	J. Vriens	J. Vriens
5	J. Vriens	F. Oomen	G. Stilton
6	F. Diks	C. Slee	R. Dahl
7	R. Dahl	F. Diks	A. Penrhyn Lowe
8	R.L. Stine	R.L. Stine	W. Disney
9	A. van Gils	R. Dahl	C. Grashoff
10	T. Stilton	J.K. Rowling	Knister

Auteurs in de ‘top 10’ op alle niveaus van leesattitude zijn Paul van Loon, Jacques Vriens, Geronimo Stilton, Walt Disney, Roald Dahl en Carry Slee, zij het in wisselende volgorde. F. Diks komt in de top alleen voor bij de leerlingen met een lage of gemiddelde score op leesattitude, evenals R.L. Stine. Door de leerlingen met een lage score op leesattitude wordt J.K. Rowling sporadisch genoemd, terwijl deze auteur bij de leerlingen met een gemiddelde score op de tiende plaats staat; bij de leerlingen met een hoge score valt zij buiten de ‘top 10’.

A. Penrhyn Lowe (auteur van de serie ‘Het huis Anubis’) komt alleen voor bij de eerste tien in het rijtje van de leerlingen met een hoge score op leesattitude; zij wordt ook wel genoemd door de andere groepen leerlingen, maar door de leerlingen met een hoge score drie keer zo vaak.

De leerlingen noemen dus een aantal dezelfde auteurs, ongeacht hun score op leesattitude, maar er zijn ook auteurs die alleen worden genoemd door leerlingen met of een lage, een gemiddelde of een hoge leesattitudescore. Dit betreft, evenals bij groep 3 en 4, een beperkt aantal vermeldingen per auteur (maximaal drie). Uitzonderingen hierop zijn H. de Roos (zes vermeldingen bij de leerlingen met een gemiddelde score op leesattitude) en N. Smit (‘100%’-serie) en L. Daniels (‘Op zoek naar dolfijnen’) bij de leerlingen met een hoge score (respectievelijk tien en zes vermeldingen).

Welke overeenkomsten en verschillen er bestaan op titelniveau wordt hieronder gepresenteerd in twee afzonderlijke tabellen. Evenals in het voorgaande worden de serietitels gescheiden van de afzonderlijke titels. We nemen weer als criterium de series en titels die drie keer of vaker zijn genoemd. Dat levert de overzichten op zoals weergegeven in Bijlage 12 en 15. De eerste tien titels zijn opgenomen in Tabel 21 en 22.

Tabel 21: Favoriete serietitels – leerlingen groep 5 en 6, naar leesattitude

	Lage leesattitude		Gemiddelde leesattitude		Hoge leesattitude	
	Titel	Auteur	Titel	Auteur	Titel	Auteur
1	<i>Donald Duck</i>	W. Disney	<i>Donald Duck</i>	W. Disney	<i>Dolfje Weerwolfje</i>	P. van Loon
2	<i>Dolfje Weerwolfje</i>	P. van Loon	<i>Dolfje Weerwolfje</i>	P. van Loon	<i>Hoe overleef ik...</i>	F. Oomen
3	<i>De Griezelbus</i>	P. van Loon	<i>Harry Potter</i>	J. K. Rowling	<i>De Olijke Tweeling</i>	A. Peters
4	<i>Kippenvel</i>	R. L. Stine	<i>Hoe overleef ik...</i>	F. Oomen	<i>Anubis</i>	A. Penrhyn Lowe
5	<i>Fantasia</i>	G. Stilton	<i>Meester Jaap</i>	J. Vriens	<i>Floortje Bellefleur</i>	C. Grashoff
6	<i>Koen Kampioen</i>	F. Diks	<i>Kippenvel</i>	R.L. Stine	<i>Heksje Lily</i>	Knister
7	<i>Snelle Jelle</i>	A. van Gils	<i>Mees Kees</i>	M. Oldenhavé	<i>Meester Jaap</i>	J. Vriens
8	<i>De Bleshof</i>	N. Christiaanse	<i>Fantasia</i>	G. Stilton	<i>Donald Duck</i>	W. Disney
9	<i>Harry Potter</i>	J.K. Rowling	<i>De Kameleon</i>	H. de Roos/F. Diks	<i>Fantasia</i>	G. Stilton
10	<i>Heksje Lily</i>	Knister	<i>Koen Kampioen</i>	F. Diks	<i>Harry Potter</i>	J.K. Rowling

Bovenstaande ‘top 10’ bestaat voor een deel uit gemeenschappelijke favorieten: ‘Donald Duck’, ‘Dolfje Weerwolfje’, ‘Fantasia’ en ‘Harry Potter’, zij het dat de frequentie waarin deze titels worden genoemd, verschilt. De ‘Hoe overleef ik...’-serie komt bij de leerlingen met een gemiddelde en de leerlingen met hoge leesattitudescore vaker voor dan bij de leerlingen met een lage score op leesattitude. Dat is niet verwonderlijk wanneer we bedenken dat de laatste groep voor het merendeel uit jongens bestaat en dat, zoals al eerder is geconstateerd, de populariteit van deze serie vooral aan de meisjes te danken is.

We hebben aan het begin van deze paragraaf al gezien dat meisjes sterker vertegenwoordigd zijn in de groep met een hoge leesattitudescore. Voor de jongens geldt dat zij oververtegenwoordigd zijn in de categorie met een lage leesattitudescore. Bij de jongens scoren ‘Donald Duck’ en ‘Dolfje Weerwolfje’ in totaal het hoogst, op de voet gevolgd door ‘Harry Potter’. Deze laatste scoort vooral hoog bij de jongens met een gemiddelde score op leesattitude. Daarbij moet wel de kanttekening worden gemaakt dat deze hoge score voor ‘Harry Potter’ voor een groot deel afkomstig is van enkele jongens die expliciet de volledige serie hebben genoemd (en zich dus niet hebben gehouden aan een maximum van drie titels). Overigens is dat op het geheel beschouwd vrij uitzonderlijk, want het komt veel vaker voor dat jongens minder dan drie titels noemen.

Jongens zijn iets minder ‘serielezers’ dan meisjes. Hun aandeel in het totaal is kleiner, wat niet alleen te verklaren is door hun kleinere aandeel in het totaal van deze populatie. Een belangrijke plaats wordt bij de jongens ingenomen door ‘Donald Duck’. Evenals ‘Suske en Wiske’ is deze strip bij veel leerlingen geliefd, ongeacht de score op leesattitude. Wel wordt ‘Donald Duck’ twee keer zo vaak genoemd door leerlingen met een lage leesattitudescore

als door leerlingen met een hoge score. Voor ‘Suske en Wiske’ geldt dat niet. (Voor een volledig overzicht van de series met een vermelding van drie keer of vaker door de jongens, uitgesplitst naar leesattitudescore, wordt verwezen naar Bijlage 13.)

De ‘100%’-serie wordt alleen genoemd door leerlingen (meisjes) met een hoge score op leesattitude. ‘Dolfje Weerwolfje’ en ‘Donald Duck’ staan over alle leesattitudeniveaus gemeten op de eerste en tweede plaats, maar wanneer we alleen naar de meisjes kijken, blijken deze series enkele plaatsen te zakken, ‘Donald Duck’ nog iets verder dan ‘Dolfje’. Rosa uit de ‘Hoe overleef ik’-serie van Oomen wint het van Dolfje wanneer we naar alle meisjes kijken. Alleen bij de meisjes met een lage score op leesattitude is Dolfje populairder dan Rosa, aan wie in deze categorie ook nog ‘Heksje Lily’ en ‘De Bleshof’ voorafgaan. Bij de meisjes met een gemiddelde leesattitudescore gaat ‘Meester Jaap’ ook nog aan ‘Dolfje Weerwolfje’ vooraf en bij de meisjes met een hoge score ‘De Olijke Tweeling’. Verder valt op dat de meisjes met een hoge score op leesattitude verhoudingsgewijs vaker en meer serietitels noemen dan de andere meisjes. Voor de meisjes met een lage score op leesattitude is dat te verklaren door de beperkte omvang van deze groep. We hebben al eerder gezien dat de groep met een lage score op leesattitude in meerderheid uit jongens bestaat. (Voor een volledig overzicht van de serietitels die drie keer of vaker door de meisjes worden genoemd, wordt verwezen naar Bijlage 14.)

Bij de afzonderlijke titels, uitgesplitst naar leesattitudescore, blijkt dat de leerlingen veel verschillende titels noemen. Nemen we weer het criterium van drie vermeldingen of meer, dan resteren er voor de groep met een lage score slechts vier titels. Dit is voor een deel te verklaren door het geringe aandeel van deze groep in het totaal. Daarnaast zijn er meer jongens dan meisjes met een lage score op leesattitude, en eerder is al geconstateerd dat jongens minder titels weten te noemen dan meisjes. De ruim 200 overblijvende titels worden allemaal slechts één of twee keer genoemd. De lijst van de leerlingen met een gemiddelde score omvat op basis van hetzelfde criterium 29 titels; hier resteren meer dan 400 titels één of twee keer voorkomen. De lijst met afzonderlijke titels van de leerlingen met een hoge score bevat tien titels die drie keer of vaker worden genoemd; in deze categorie blijven bijna 300 titels over die één of twee keer worden genoemd. De tien titels die het vaakst worden genoemd, zijn weergegeven in Tabel 22. (De volledige overzichten van drie of meer vermeldingen zijn opgenomen in Bijlage 15).

Tabel 22: Favoriete afzonderlijke titels – leerlingen groep 5 en 6, naar leesattitude

	Lage leesattitude		Gemiddelde leesattitude		Hoge leesattitude	
	Titel	Auteur	Titel	Auteur	Titel	Auteur
1	<i>Matilda</i>	R. Dahl	<i>Sjakkie en de chocoladefabriek</i>	R. Dahl	<i>Sjakkie en de chocoladefabriek</i>	R. Dahl
2	<i>De drakencode</i>	T. Stilton	<i>Het kasteel van Markies Kattebas</i>	G. Stilton	<i>De GVR</i>	R. Dahl
3	<i>Altijd bijten de burens</i>	P. van Loon	<i>Meester Paardenpoep</i>	C. Slee	<i>Matilda</i>	R. Dahl
4	<i>De Thea Sisters op avontuur</i>	T. Stilton	<i>Reis door de tijd</i>	G. Stilton	<i>Meester Paardenpoep</i>	C. Slee
5			<i>De computerheks</i>	F. Oomen	<i>Oorlogsgeheimen</i>	J. Terlouw
6			<i>De gekste avonturen van Tommie en Lotje</i>	J. Vriens	<i>Anne Frank</i>	J. Poole
7			<i>De GVR</i>	R. Dahl	<i>De verborgen stad</i>	T. Stilton
8			<i>De Thea Sisters in Parijs</i>	T. Stilton	<i>Een weervolf in de Leeuwenkuil</i>	P. van Loon
9			<i>De wilde voetballende</i>	J. Masanek	<i>Minoes</i>	A.M.G. Schmidt
10			<i>Dubbel jarig</i>	A. van Dam	<i>Weg met die krokodil</i>	P. van Loon

Het aantal vermeldingen bij de leerlingen van de drie leesattitudeniveaus ligt naar verhouding vrijwel gelijk. ‘Matilda’ wordt op alle niveaus even vaak genoemd. Gezien het grotere aandeel van leerlingen met een gemiddelde leesattitudescore betekent het dat dit boek verhoudingsgewijs vaker wordt genoemd door leerlingen met een lage of hoge score op leesattitude. ‘Oorlogsgeheimen’ wordt naar verhouding vaker genoemd door leerlingen met een hoge leesattitudescore.

Opmerkelijk is de vermelding door een jongen met een lage leesattitudescore (AVI Plus) van drie boeken over de Tweede Wereldoorlog. (‘De aanval in Normandië’, ‘De landing in Normandië’, en ‘De hel van Birma’). Het is mogelijk dat het hier om stripboeken gaat. De auteur van deze boeken is (vooralsnog) onbekend. Een andere verrassende titel, die bij een leerling uit groep 6 is aangetroffen, betreft ‘De Nederlandse poëzie in 1000 en enige gedichten’ van Gerrit Komrij; deze titel is genoemd door een mannelijke leerling met een gemiddelde score op leesattitude, lezend op AVI-niveau M6.

2.4 Leerlingen groep 7 en 8

Van het totaal aantal leerlingen (2035) komen er 674 uit groep 7 en 8 (waaronder een aantal combinatieklassen 7/8); zij zijn afkomstig van 31 basisscholen. Deze groep bestaat in totaal uit 302 jongens (45%) en 360 meisjes (ruim 53%). Van 12 leerlingen (bijna 2%) is het

geslacht niet vermeld; in de overzichten uitgesplitst naar geslacht blijven deze leerlingen buiten beschouwing. Ook in deze groepen zijn er leerlingen (18) die geen titels weten te noemen, al zijn dat minder leerlingen dan bij de groepen 3/4 en 5/6. Het betreft 2,5% van het totaal, en in deze groepen zijn dat vooral jongens, van wie de helft met een lage score op leesattitude. Titels waarvan geen auteur bekend is, komen ook in deze selectie voor. Evenals bij groep 5/6 betreft dit in meerderheid informatieve boeken, waaronder enkele encyclopedieën.

Bij ruim 85% van de genoemde titels gaat het om fictie. Bijna 7% van de vermeldingen betreft strips, ongeveer 3% informatieve boeken, 2,5% tijdschriften en bijna 2% verhalenbundels (vooral uit de serie ‘Meester Jaap’ van Jacques Vriens). Poëzie wordt bij deze groepen niet genoemd. In totaal zijn door deze leerlingen 1682 titels genoemd waarvan 710 (42%) door jongens en 946 (56%) door meisjes. De resterende titels zijn genoemd door leerlingen van wie het geslacht niet vermeld is. De meisjes in deze groepen noemen verhoudingsgewijs meer titels dan de jongens.

Auteurs

In totaal zijn er 279 auteurs genoemd en ruim 693 unieke titels. Zetten we dit af tegen het aandeel van deze respondenten ten opzichte van vooral de groepen 3 en 4, dan noemen deze leerlingen vaker dezelfde auteurs. Voor het totaaloverzicht van auteurs hanteren we weer het criterium van tien of meer vermeldingen. Evenals bij de vorige groepen is een auteur slechts eenmaal geteld wanneer deze door een leerling meer dan één keer is genoemd. Dit levert 21 ‘topauteurs’ op die in Tabel 23 zijn weergegeven. Achter de naam van de auteur is het percentage leerlingen aangegeven dat deze auteur noemt. Omdat leerlingen meer dan één auteur konden noemen, bedraagt het totale percentage meer dan 100%.

Tabel 23: Favoriete auteurs – leerlingen groep 7 en 8

	Auteur	%		Auteur	%		Auteur	%
1	F. Oomen	25,1	8	G. Stilton	5,6	15	J. Terlouw	2,2
2	C. Slee	20,9	9	R.L. Stine	5,6	16	C. Grashoff	1,9
3	J. Vriens	11,6	10	A. van Gils	3,6	17	W. Vandersteen	1,9
4	W. Disney	8,5	11	R. Dahl	3,3	18	J. Postma	1,8
5	P. van Loon	8,3	12	L. Brooke	2,4	19	M. Hoffman	1,6
6	J.K. Rowling	7,0	13	J. Flanagan	2,4	20	A. de Vries	1,6
7	N. Smit	6,4	14	T. Dragt	2,2	21	C. Funke	1,5

Evenals bij de groepen 3 tot en met 6 staat P. van Loon hier in de bovenste regionen, maar niet meer afgetekend bovenaan. Ook W. Disney is onverminderd populair met ‘Donald

Duck? Wanneer we een uitsplitsing maken naar geslacht, zien we aanmerkelijke verschillen. Als criterium is weer het aantal van drie of meer vermeldingen aangehouden. Dat levert bij de jongens een lijst op van 42 auteurs, bij de meisjes een lijst van 43. De eerste twintig zijn weergegeven in de tabel (het volledige overzicht is opgenomen als Bijlage 16). Ook hier is achter de naam van de auteur het percentage jongens of meisjes aangegeven dat deze auteur noemt en ook hier bedraagt het totale percentage meer dan 100% omdat leerlingen meer dan één auteur konden noemen.

Tabel 24: Favoriete auteurs – leerlingen groep 7 en 8, naar geslacht

	Jongens	%	Meisjes	%
1	W. Disney	14,2	F. Oomen	42,8
2	P. van Loon	12,3	C. Slee	30,6
3	J.K. Rowling	12,3	J. Vriens	12,2
4	J. Vriens	9,6	N. Smit	11,4
5	C. Slee	9,3	P. van Loon	5,3
6	G. Stilton	8,3	R.L. Stine	4,4
7	A. van Gils	7,3	L. Brooke	4,2
8	R.L. Stine	7,3	R. Dahl	3,9
9	J. Flanagan	5,0	C. Grashoff	3,6
10	F. Oomen	4,3	G. Stilton	3,6
11	T. Dragt	4,0	W. Disney	3,1
12	J. Terlouw	4,0	M. Hoffman	3,1
13	J. Postma	3,6	J.K. Rowling	3,1
14	W. Vandersteen	3,0	A. Peters	2,8
15	R. Dahl	2,0	M. Stoffels	2,5
16	C. Funke	2,0	C. Cazemier	2,2
17	F. Diks	1,7	M. van de Coolwijk	2,2
18	R. Gosciny	1,7	H. Vreeswijk	1,9
19	P. Prins	1,7	M. Hooft	1,9
20	A. de Vries	1,7	A. de Vries	1,9

Auteurs die vooral bekend zijn van ‘jongensboeken’ en ook alleen bij de jongens in deze ‘top 20’ voorkomen, zijn: F. Diks, J. Flanagan, A. van Gils, R. Gosciny, J. Postma en P. Prins. Het betreft hier vooral avonturens series als ‘De Kameleon’, ‘Wolf, de speurhond’, en ‘Snuf de Hond’. Andere geliefde onderwerpen zijn fantasy (‘De grijze jager’-serie) en voetbal (‘Snelle Jelle’).

Typische ‘meisjesauteurs’ onder de favorieten bij de meisjes zijn C. Grashoff, M. Hoffman, A. Peters, M. Stoffels, C. Cazemier, en H. Vreeswijk. De boeken van deze auteurs gaan over huis-tuin-en-keukenavonturen (‘De Olijke Tweeling’-serie, de serie over ‘Floortje

Bellefleur' en M. Hoffman) en over onderwerpen als vriendschap, verliefdheid en de gevaren die dit laatstgenoemde met zich meebrengt, zoals de problematiek van loverboys en de gevaren van internet (de boeken van Stoffels, Cazemier en Vreeswijk).

De onbetwiste nummer één bij de meisjes is Francine Oomen; het verschil met de nummer twee, Carry Slee, is aanzienlijk. De frequentie waarin Oomen door de jongens wordt genoemd ligt ongeveer een factor tien lager dan bij de meisjes. Voor Slee geldt dat zij door de meisjes ruim drie keer zo vaak wordt genoemd als door de jongens. Paul van Loon wordt door de jongens twee keer zo vaak genoemd als door de meisjes. De jongens noemen Rowling bijna vier zo vaak als de meisjes.

Titels

Evenals in het voorgaande zijn de series weer afzonderlijk opgenomen. Het aandeel van de serietitels in het totaal aantal titels bedraagt 46%, wat aanzienlijk hoger is dan bij groep 3 en 4 en ook hoger dan bij groep 5 en 6. Voor het overzicht in Tabel 25 is weer het criterium van drie of meer vermeldingen gehanteerd. Dat levert bij de jongens zestien series op en bij de meisjes twintig, die alle hieronder zijn weergegeven.

Tabel 25: Favoriete serietitels – leerlingen groep 7 en 8, naar geslacht

	Jongens		Meisjes	
	Serietitel	Auteur	Serietitel	Auteur
1	<i>Harry Potter</i>	J.K. Rowling	<i>Hoe overleef ik...</i>	F. Oomen
2	<i>Donald Duck</i>	W. Disney	<i>100%</i>	N. Smit
3	<i>Kippenvel</i>	R.L. Stine	<i>Dat heb ik weer</i>	C. Slee
4	<i>De Griezelsbus</i>	P. van Loon	<i>Heartland</i>	L. Brooke
5	<i>De grijze jager</i>	J. Flanagan	<i>Kippenvel</i>	R.L. Stine
6	<i>Snelle Jelle</i>	A. van Gils	<i>Timboektoe</i>	C. Slee
7	<i>Fantasia</i>	G. Stilton	<i>Lena Lijstje</i>	F. Oomen
8	<i>Dolfje Weerwolfje</i>	P. van Loon	<i>Floortje</i>	C. Grashof
9	<i>Hoe overleef ik...</i>	F. Oomen	<i>Meester Jaap</i>	J. Vriens
10	<i>Suske en Wiske</i>	W. Vandersteen	<i>Harry Potter</i>	J.K. Rowling
11	<i>Wolf</i>	J. Postma	<i>De Griezelsbus</i>	P. van Loon
12	<i>De Kameleon</i>	H. de Roos/F. Diks	<i>De Olijke Tweeling</i>	A. Peters
13	<i>Meester Jaap</i>	J. Vriens	<i>Donald Duck</i>	W. Disney
14	<i>Asterix en Obelix</i>	R. Goscinny	<i>Fantasia</i>	G. Stilton
15	<i>Junior Kippenvel</i>	R.L. Stine	<i>Dolfje Weerwolfje</i>	P. van Loon
16	<i>Timboektoe</i>	C. Slee	<i>Anubis</i>	A. Penrhyn Lowe
17			<i>De bende van de korenwolf</i>	J. Vriens
18			<i>Op zoek naar dolfijnen</i>	L. Daniels
19			<i>Suske en Wiske</i>	W. Vandersteen
20			<i>De Bleshof</i>	N. Christiaanse

Er bestaan duidelijke verschillen tussen de voorkeuren van jongens en meisjes, in de aantallen vermeldingen. ‘De grijze jager’-serie kent bij de meisjes slechts één vermelding, ‘Snelle Jelle’ slechts twee en ‘De Kameleon’ geen enkele. Daarentegen worden ‘Dat heb ik weer’, ‘Floortje’ en ‘De Bleshof’ uitsluitend door meisjes genoemd. Enkele typische ‘meisjesseries’ als ‘100%’, ‘De Olijke Tweeling’ en ‘Heartland’ kennen nog wel enkele afzonderlijke vermeldingen bij de jongens. Ook de frequentie waarin bepaalde series door jongens of meisjes worden genoemd, verschilt sterk. De ‘Hoe overleef ik...’-serie kent maar liefst 194 vermeldingen bij de meisjes, tegenover 13 bij de jongens. Anderzijds wordt ‘Harry Potter’ door de jongens bijna vijf keer zo vaak genoemd als door de meisjes.

Meer dan bij groep 5 en 6 het geval was, worden hier van de ‘Hoe overleef ik...’-serie afzonderlijke titels genoemd. Tabel 26 geeft een overzicht van de specifieke titels uit deze serie die door zowel jongens als meisjes worden genoemd, met daarachter het aantal vermeldingen per titel.

Tabel 26: Titels ‘Hoe overleef ik...’-serie – leerlingen groep 7 en 8, naar geslacht

Titel	Jongens	Meisjes
<i>Hoe overleef ik mezelf</i>	3	28
<i>Hoe overleef ik zonder dromen</i>	1	28
<i>Hoe overleef ik mijn eerste zoen</i>	1	20
<i>Hoe overleef ik de brugklas</i>	3	18
<i>Hoe overleef ik mijn vriendje (en hij mij)</i>	1	15
<i>Hoe overleef ik mijn ouders (en zij mij)</i>	3	11

Naast de serietitels zijn er bij de jongens nog 23 afzonderlijke titels die drie keer of vaker worden genoemd. Bij de meisjes zijn dat er 29. De eerste tien zijn weergegeven in Tabel 27 en 28. (De volledige overzichten zijn opgenomen als Bijlage 17 en 18.)

Tabel 27: Favoriete titels – jongens groep 7 en 8

	Titel	Auteur
1	<i>De brief voor de koning</i>	T. Dragt
2	<i>Oorlogswinter</i>	J. Terlouw
3	<i>Radeloos</i>	C. Slee
4	<i>Groep 8 aan de macht</i>	J. Vriens
5	<i>Oorlogsgeheimen</i>	J. Vriens
6	<i>Afblijven</i>	C. Slee
7	<i>De geheimen van het wilde woud</i>	T. Dragt
8	<i>Kappen</i>	C. Slee
9	<i>Spijt</i>	C. Slee
10	<i>Tien torens diep</i>	J. Vriens

Opvallend in deze ‘top 10’ is het herhaald voorkomen van de auteurs Carry Slee en Jacques Vriens, zowel bij de jongens als bij de meisjes. In totaal zijn er 48 titels die zowel door de jongens als door de meisjes worden genoemd. Op het totaal aantal titels (bijna 550, inclusief strips en tijdschriften) is dat niet veel. Naast de titels die drie keer of vaker worden genoemd, resteren er bij de jongens nog ruim 200 titels die slechts één of twee keer worden genoemd. Daaronder enkele opmerkelijke, zoals ‘De Hobbit’ van Tolkien, ‘De Twilight saga’ van Stephanie Meyers (anno 2010 een enorme hype onder adolescenten, maar dan vooral bij de meisjes) en de strips ‘Garfield’ en ‘Guust Flater’. Bij de meisjes resteren bijna 250 titels met een vermelding van één of twee keer, waaronder enkele titels van de informatieve serie ‘Waanzinnig om te weten’, ‘Zwarte sneeuw’ van Simone van der Vlugt en ‘Madieke van het rode huis’ van Astrid Lindgren.

Tabel 28: Favoriete titels – meisjes groep 7 en 8

	Titel	Auteur
1	<i>Afblijven</i>	C. Slee
2	<i>Lover of Loser</i>	C. Slee
3	<i>Spijt</i>	C. Slee
4	<i>Radeloos</i>	C. Slee
5	<i>Achtste groepers huilen niet</i>	J. Vriens
6	<i>Kappen</i>	C. Slee
7	<i>Matilda</i>	R. Dahl
8	<i>Blauwe plekken</i>	A. de Vries
9	<i>Groep 8 aan de macht</i>	J. Vriens
10	<i>Oorlogsgeheimen</i>	J. Vriens

In 1988 verscheen, onder redactie van Joke Linders, ‘De jeugdboeken top 100 aller tijden’, het verslag van een onderzoek naar leesvoorkeur onder tien- tot veertienjarigen, georganiseerd door uitgeverij Wolters-Noordhoff in opdracht van De Bijenkorf. Leerlingen in groep acht van het basisonderwijs en de eerste twee klassen van het voortgezet onderwijs konden een persoonlijke ‘top 10’ samenstellen van de ‘mooiste’ boeken. Stripboeken waren uitgesloten van deelname en van series mocht slechts één titel worden genoemd.²⁶ Ondanks het verschil in opzet, doelgroep en aanpak tussen dit onderzoek en dat van Linders is het interessant om een vergelijking te maken tussen de favorieten van de leerlingen van toen en die van de leerlingen van nu.

Oomen, Slee en Van Loon, de grote favorieten in het huidige onderzoek, waren in 1988

²⁶ Linders, J., *De jeugdboeken top 100 aller tijden*, Amsterdam, 1988, p 5.

nog niet of nauwelijks aan hun opmars begonnen. Zij kwamen dan ook niet voor in de ‘top 30’ van auteurs. Voor het overige bevat de ‘top 30’ van Linders veel ook in dit onderzoek voorkomende auteursnamen, zij het dat de plaats die deze auteurs nu op de ranglijst innemen, verschilt van die van toen. E. Blyton, bijvoorbeeld, komt nu wel voor bij leerlingen in de groepen 5 tot en met 8, maar haalt niet de ‘top 10’, terwijl deze auteur twintig jaar geleden bij leerlingen tussen de tien en veertien jaar op de derde plaats eindigde. Opmerkelijk is dat zij in ons onderzoek in groep 5 en 6 vooral door jongens wordt genoemd, en in groep 7 en 8 hoofdzakelijk door meisjes. De titels die van deze auteur worden genoemd, behoren vooral tot de series ‘De vijf’ en ‘De club van zeven’, terwijl in het onderzoek van Linders c.s. ook ‘Pitty gaat naar kostschool’ en ‘De dolle tweeling’ voorkwamen. De laatstgenoemde titel komt in het huidige onderzoek slechts tweemaal voor, en wel in groep 7. Een deel van de titels bij de twaalfjarigen uit 1988 zien wij nu vaker terug bij leerlingen in groep 5 en 6 dan bij leerlingen in groep 7 en 8. Voorbeelden hiervan zijn de ‘Kameleon’-serie, ‘Pinkeltje’ en titels van A.M.G. Schmidt als ‘Otje’, ‘Pluk van de Petteflet’ en ‘Minoes’, evenals titels van Roald Dahl, zoals ‘Sjakkie en de chocoladefabriek’ en ‘De GVR’. Verder valt op dat een aantal auteurs en titels die in 1988 door de twaalfjarige leerlingen werden genoemd, nu alleen nog worden voorgelezen door sommige leerkrachten. Voorbeelden daarvan zijn: ‘De meester van de zwarte molen’ van O. Preusler, ‘De (neger)hut van Oom Tom’ van H. Beecher Stowe en ‘Pudding Tarzan’ van O. Lund Kirkegaard.

AVI-niveau

Evenals bij de voorgaande groepen is ook bij de groepen 7 en 8 niet van alle leerlingen het AVI-niveau vermeld. Dit ontbreekt bij 75 van de 674 leerlingen (11%), van wie bijna driekwart in de combinatieklassen 7/8. Daardoor blijven voor die leerlingen dermate beperkte gegevens over dat het niet relevant is deze apart in de tabel op te nemen. Ook bij deze selectie zijn nog niet alle scholen overgegaan op de nieuwe AVI-indeling. Oude AVI-scores zijn omgerekend naar de nieuwe indeling conform de tabel in Bijlage 22, waardoor er een overlap tussen de verschillende niveaus is ontstaan. Van de leerlingen van wie het AVI-niveau wel bekend is, is de verdeling opgenomen in Tabel 29 (in %).

Tabel 29: AVI-niveau groep 7 en 8 (voor zover bekend) in % van het aantal leerlingen

AVI-niveau leerling	Groep 7 (N = 322)	Groep 8 (N = 307)
M4-E4	1,2	
M5-E5	2,1	1,6
M6-E6	15,5	5,9
E6-M7	30,4	23,8
M7-E7/E7-Plus	18,9	10,2
Plus	36,6	51,9

De meerderheid van de leerlingen in groep 7 zit rond of boven het gewenste AVI-niveau voor die groep. Ook de scores voor groep 8 wijken niet veel af van het te verwachten niveau, in aanmerking genomen dat een deel van de enquête is afgenomen aan het begin van het schooljaar.

Het AVI-niveau van de titels die door de leerlingen in groep 7 en 8 zijn genoemd, is voor het grootste deel onbekend. Slechts van 15% van de genoemde titels is een AVI-niveau weergegeven. Dat is erg weinig om gefundeerde uitspraken voor deze groepen over te kunnen doen.

Voor dat deel van de boeken waarvan het AVI-niveau bekend is, zien we een beeld dat te vergelijken is met dat bij de groepen 5 en 6. Een groot deel van de gelezen boeken ligt tussen AVI M5 en E6, dat gelezen wordt door leerlingen met een AVI-niveau variërend van E5 tot en met Plus. Het betreft hier echter andere titels dan bij groep 5/6.

Voorbeelden daarvan zijn ‘Oorlogswinter’ van Jan Terlouw, ‘De brief voor de koning’ en ‘Geheimen van het Wilde Woud’ beide van Tonke Dragt, ‘Blauwe plekken’, van Anke de Vries en ‘Sjakie en de chocoladefabriek’ van Roald Dahl. Een ander belangrijk deel betreft boeken op AVI-niveau Plus, dat wordt genoemd door leerlingen met een AVI-niveau variërend van M6-E6 tot en met Plus. Een greep uit de titels: ‘Afblijven’, ‘Lover of Loser’ en ‘Spijt’ alle drie geschreven door Carry Slee, ‘Lord of de Rings’, van Tolkien, ‘Weg uit de Peel’ van Jacques Vriens en de informatieve serie ‘Waanzinnig om te weten’ van N. Arnold, T. Deary en A. Ganeri.

Leesattitude

Ook in de groepen 7 en 8 bestaat er een significant verschil tussen jongens en meisjes waar het gaat om de scores op leesattitude (zie Tabel 30). De gemiddelde score van de meisjes is hoger dan die van de jongens. Overigens ligt de gemiddelde score van de jongens in groep 7 iets hoger dan die in groep 8, maar dit verschil is niet significant. De twaalf leerlingen van wie het geslacht niet vermeld is, zijn in dit overzicht niet meegenomen.

Tabel 30: Leesattitude van jongens en meisjes, groep 7 en 8 (in %), N = 662

	Lage leesattitude	Gemiddelde leesattitude	Hoge leesattitude
Jongens	14,2	22,7	8,8
Meisjes	6,6	27	20,7

Van de 279 verschillende auteurs worden er 38 (13,6%) op alle niveaus genoemd. Dat is ongeveer evenveel als bij groep 5/6 het geval was.

In de groep leerlingen met een lage leesattitudescore worden 89 verschillende auteurs onderscheiden, waarvan 28 (10% van het totaal aantal genoemde auteurs) exclusief door

deze groep. Meestal worden deze auteurs slechts een of twee keer genoemd. Leerlingen met een gemiddelde score weten in totaal 184 verschillende auteurs te benoemen, waarvan er 99 (35%) alleen bij leerlingen in deze categorie voorkomen. Leerlingen met een hoge score vermelden 138 verschillende auteurs, waarvan er 58 (20%) exclusief voor deze groep zijn.

Evenals in de vorige groepen worden, naast de auteurs die door allen worden genoemd, dezelfde auteurs genoemd door leerlingen met een lage en leerlingen met een hoge score op leesattitude. Ook bestaat er overlap in de auteurs die worden genoemd door leerlingen met een lage en leerlingen met een gemiddelde score, en door leerlingen met een hoge en leerlingen met een gemiddelde score. De mate waarin dat gebeurt, is vergelijkbaar met die in groep 5 en 6. De overlap tussen lage en hoge score op leesattitude betreft in twee gevallen ook dezelfde titel ('Gekaapt' van R. Raaven en 'Morgen dood ik een leeuw' van W. Schuyemans).

Wanneer we kijken naar de favoriete auteurs uitgesplitst naar de verschillende niveaus van leesattitude van de leerlingen, waarbij weer het criterium wordt gehanteerd van drie vermeldingen of meer, dan levert dit bovenaan de lijst weinig verschillende namen op. Slechts de frequentie waarin bepaalde auteurs worden genoemd, verschilt naar gelang de score op leesattitude. Voor leerlingen met een lage score op leesattitude levert dit 17 auteursnamen op, voor leerlingen met een gemiddelde score op leesattitude 43 (meer vanwege hun grotere aandeel in de totale omvang van de groep) en voor leerlingen met een hoge score 31. De eerste tien auteurs zijn weergegeven in Tabel 31 (de totale lijst is opgenomen als Bijlage 19).

Tabel 31: Favoriete auteurs – leerlingen groep 7 en 8, naar leesattitude

	Lage leesattitude	Gemiddelde leesattitude	Hoge leesattitude
1	C. Slee	F. Oomen	F. Oomen
2	F. Oomen	C. Slee	C. Slee
3	W. Disney	J. Vriens	J. Vriens
4	P. van Loon	W. Disney	J.K. Rowling
5	A. van Gils	P. van Loon	N. Smit
6	J. Vriens	J.K. Rowling	G. Stilton
7	N. Smit	N. Smit	R. Dahl
8	R.L. Stine	G. Stilton	J. Flanagan
9	R. Dahl	R.L. Stine	C. Grashoff
10	J.K. Rowling	L. Brooke	P. vanLoon

De auteurs Slee, Oomen, Vriens, Van Loon, Rowling en Smit komen op alle niveaus terug, maar niet in dezelfde mate. Zo is Rowling verhoudingsgewijs veel populairder bij leerlingen

met een gemiddelde of hoge score op leesattitude. Titels van Slee die op alle niveaus voorkomen, zijn: ‘Afblijven’, ‘Kappen’, ‘Lover of Loser’, ‘Radeloos’, ‘Spijt’ en de series ‘Timboekoe’ en ‘Dat heb ik weer’. Laatstgenoemde serie wordt door leerlingen met een lage score op leesattitude maar zeer beperkt genoemd. De titels ‘Pijnstillers’ en ‘Hebbes’ zien we alleen terug bij leerlingen met een gemiddelde op het niveau van de gemiddelde en de of hoge score op leesattitude, terwijl de titel ‘Van oma mag het wel’ alleen door een vrouwelijke leerling met een lage attitude op lezen wordt genoemd.

Bij de titels van Oomen valt op dat ‘Hoe overleef ik mezelf’ en ‘Hoe overleef ik (zonder) dromen’ verhoudingsgewijs vaker worden genoemd door leerlingen met een hoge score op leesattitude. Kijken we naar de genoemde titels van Paul van Loon, dan valt op dat de serie ‘Dolfje Weerwolfje’ verhoudingsgewijs vaker wordt genoemd door leerlingen met een lage score op leesattitude. ‘De Griezelsbus’ is vooral populair bij leerlingen met een lage of gemiddelde leesattitudescore. Bij Vriens en Smit valt er bij de titels weinig verschil tussen de diverse categorieën te ontdekken.

We hebben al gezien dat er verschillen bestaan tussen jongens en meisjes waar het gaat om de score op leesattitude. Vandaar dat de titeloverzichten zijn gesplitst naar geslacht. In Tabel 32 en Tabel 33 zijn de populairste series bij respectievelijk de jongens en de meisjes in groep 7 en 8 opgenomen. Het criterium is zoals gebruikelijk drie of meer vermeldingen.

Tabel 32: Favoriete serietitels – jongens groep 7 en 8, naar leesattitude

	Lage leesattitude		Gemiddelde leesattitude		Hoge leesattitude	
	<i>Serietitel</i>	<i>Auteur</i>	<i>Serietitel</i>	<i>Auteur</i>	<i>Serietitel</i>	<i>Auteur</i>
1	<i>Donald Duck</i>	W. Disney	<i>Harry Potter</i>	J.K. Rowling	<i>Harry Potter</i>	J.K. Rowling
2	<i>Dolfje Weerwolfje</i>	P. van Loon	<i>Donald Duck</i>	W. Disney	<i>De grijze jager</i>	J. Flanagan
3	<i>Kippenvel</i>	R.L. Stine	<i>Kippenvel</i>	R.L. Stine	<i>Donald Duck</i>	W. Disney
4	<i>Snelle Jelle</i>	A. van Gils	<i>De Griezelsbus</i>	P. vanLoon	<i>Hoe overleef ik...</i>	F. Oomen
5	<i>De Griezelsbus</i>	P. van Loon	<i>Fantasia</i>	G. Stilton	<i>Wolf</i>	J. Postma
6	<i>De grijze jager</i>	J. Flanagan	<i>Suske en Wiske</i>	W. Vandersteen		
7	<i>Fantasia</i>	G. Stilton	<i>Snelle Jelle</i>	A. van Gils		
8	<i>Harry Potter</i>	J.K. Rowling	<i>Hoe overleef ik...</i>	F. Oomen		
9	<i>Meester Jaap</i>	J. Vriens	<i>Wolf</i>	J. Postma		
10			<i>De grijze jager</i>	J. Flanagan		
11			<i>De Kameleon</i>	H. de Roos/F. Diks		
12			<i>Dolfje Weerwolfje</i>	P. van Loon		
13			<i>Junior Kippenvel</i>	R.L. Stine		

Het lage aantal serietitels bij de jongens met een hoge attitudescore in Tabel 32 is voor een groot deel toe te schrijven aan de ondervertegenwoordiging van de jongens in deze categorie. Uit het overzicht van favoriete series bij meisjes (Tabel 33) komt naar voren dat het aandeel van de meisjes met een lage score op leesattitude verhoudingsgewijs laag is; zij zijn in die categorie ondervertegenwoordigd. Het criterium van drie of meer vermeldingen, levert slechts drie serietitels op, terwijl deze lijst bij de overige categorieën respectievelijk vijftien en elf serietitels omvat.

Tabel 33: Favoriete serietitels – meisjes groep 7 en 8, naar leesattitude

	Lage leesattitude		Gemiddelde leesattitude		Hoge leesattitude	
	<i>Serietitel</i>	<i>Auteur</i>	<i>Serietitel</i>	<i>Auteur</i>	<i>Serietitel</i>	<i>Auteur</i>
1	<i>Hoe overleef ik...</i>	F. Oomen	<i>Hoe overleef ik...</i>	F. Oomen	<i>Hoe overleef ik...</i>	F. Oomen
2	<i>100%...</i>	N. Smit	<i>100%...</i>	N. Smit	<i>Dat heb ik weer</i>	C. Slee
3	<i>Timboektoe</i>	C. Slee	<i>Dat heb ik weer</i>	C. Slee	<i>100%...</i>	N. Smit
4			<i>Heartland</i>	L. Brooke	<i>Harry Potter</i>	J.K. Rowling
5			<i>De Griezelbus</i>	P. van Loon	<i>Heartland</i>	L. Brooke
6			<i>Meester Jaap</i>	J. Vriens	<i>De Olijke Tweeling</i>	A. Peters
7			<i>Lena Lijstje</i>	F. Oomen	<i>Kippenvel</i>	
8			<i>Timboektoe</i>	C. Slee	<i>Floortje</i>	
9			<i>Floortje Bellefleur</i>	C. Grashoff	<i>Lena Lijstje</i>	F. Oomen
10			<i>Kippenvel</i>	R.L. Stine	<i>De bende van de korenwolf</i>	J. Vriens
11			<i>Dolfje Weervolfje</i>	P. van Loon	<i>Fantasia</i>	G. Stilton
12			<i>Donald Duck</i>	W. Disney	<i>Timboektoe</i>	C. Slee
13			<i>Fantasia</i>	G. Stilton		
14			<i>Anubis</i>	A. Penrhyn Lowe		
15			<i>Harry Potter</i>	J.K. Rowling		
16			<i>Op zoek naar dolfijnen</i>	L. Daniels		

Strips blijken vooral bij de jongens populair, en dan met name ‘Donald Duck’ en ‘Suske en Wiske’. De eerstgenoemde voert bij de jongens met een lage score op leesattitude de ranglijst aan. Ook bij de meisjes met een gemiddelde score op leesattitude komt ‘Donald Duck’ voor in de bovenste regionen, maar het aantal vermeldingen ligt veel lager dan bij de jongens, terwijl het aandeel meisjes in deze categorie hoger is. Kijken we naar het totaal, dan blijkt dat leerlingen met een lage of gemiddelde score op leesattitude meer strips lezen dan leerlingen met een hoge score. Daar tegenover staat dat leerlingen met een hoge score meer fictietitels noemen.

Kijken we naar de verhouding tussen de afzonderlijke titels en de serietitels dan blijkt dat jongens minder 'serielezers' zijn dan meisjes. De verhouding tussen serietitels en afzonderlijke titels ligt bij de jongens op respectievelijk 42% en 58%; bij de meisjes op 51% voor de serietitels tegenover 49% afzonderlijke titels. Bij de jongens wordt die verhouding nogal beïnvloed door 'Donald Duck'. Laten we die strip even buiten beschouwing, dan is de verhouding tussen serieboeken en afzonderlijke titels bij de jongens respectievelijk 38% tegenover 62%. Er resteren dan nog meer dan 250 afzonderlijke titels. De meeste daarvan worden slechts één of twee keer genoemd. In Tabel 34 en Tabel 35 zijn de afzonderlijke titels opgenomen die door jongens en meisjes drie of meer keer worden genoemd.

Tabel 34: Favoriete afzonderlijke titels – jongens groep 7 en 8, naar leesattitude

	Lage leesattitude		Gemiddelde leesattitude		Hoge leesattitude	
	<i>Titel</i>	<i>Auteur</i>	<i>Titel</i>	<i>Auteur</i>	<i>Titel</i>	<i>Auteur</i>
1	<i>Radeloos</i>	C. Slee	<i>De brief voor de koning</i>	T. Dragt	<i>De brief voor de koning</i>	T. Dragt
2	<i>Afblijven</i>	C. Slee	<i>Oorlogswinter</i>	J. Terlouw	<i>Oorlogswinter</i>	J. Terlouw
3	<i>Oorlogswinter</i>	J. Terlouw	<i>Oorlogsgeheimen</i>	J. Vriens	<i>Eragon</i>	C. Paolini
4	<i>Tien torens diep</i>	J. Vriens	<i>Blauwe plekken</i>	A. de Vries		
5			<i>Groep 8 aan de macht</i>	J. Vriens		
6			<i>Kappen</i>	C. Slee		
7			<i>Spijt</i>	C. Slee		
8			<i>Wolf</i>	M. Heesen		

Zowel door de meisjes als door de jongens worden enkele tijdschriften vermeld. Bij de jongens betreft dit vooral voetbalmagazines als 'Goal', 'Voetbal International' en 'Just kick it'. Bij de meisjes gaat het om de 'Tina' (alleen bij meisjes met een gemiddelde score op leesattitude) en de 'Penny' (zowel bij meisjes met een lage als een hoge score op leesattitude). Een opmerkelijke afzonderlijke titel is 'De lange weg naar vrijheid', de autobiografie van Nelson Mandela, die wordt genoemd door een jongen met een gemiddelde score op leesattitude.

Tabel 35: Favoriete afzonderlijke titels – meisjes groep 7 en 8, naar leesattitude

	Lage leesattitude		Gemiddelde leesattitude		Hoge leesattitude	
	<i>Titel</i>	<i>Auteur</i>	<i>Titel</i>	<i>Auteur</i>	<i>Titel</i>	<i>Auteur</i>
1	<i>Afblijven</i>	C. Slee	<i>Afblijven</i>	C. Slee	<i>Lover of Loser</i>	C. Slee
2	<i>Blauwe plekken</i>	A. de Vries	<i>Spijt</i>	C. Slee	<i>Afblijven</i>	C. Slee
3	<i>Spijt</i>	C. Slee	<i>Radeloos</i>	C. Slee	<i>Loverboys</i>	H. Vreeswijk
4			<i>Groep 8 aan de macht</i>	J. Vriens	<i>Achtste groeppers huilen niet</i>	J. Vriens
5			<i>Kappen</i>	C. Slee	<i>Matilda</i>	R. Dahl

6			<i>Lover of Loser</i>	C. Slee	<i>Radeloos</i>	C. Slee
7			<i>Mooi niks</i>	M. Hoffman	<i>Chatroom</i>	H. Vreeswijk
8			<i>Tina</i>	Diverse	<i>Ezzie's wereld</i>	F. Oomen
9			<i>Achtste groepers huilen niet</i>	J. Vriens	<i>Oorlogsgeheimen</i>	J. Vriens
10			<i>Blauwe plekken</i>	A. de Vries		
11			<i>Matilda</i>	R. Dahl		
12			<i>Oorlogsgeheimen</i>	J. Vriens		
13			<i>Oorlogswinter</i>	J. Terlouw		

Bij de bespreking van het totaaloverzicht is al kort aandacht besteed aan het werk van Tonke Dragt in relatie tot de Griffel der Griffels die in 2004 aan haar werk werd toegekend. We zagen daar dat titels van deze auteur vooral door jongens in groep 7 worden genoemd. Dit zijn verhoudingsgewijs evenveel jongens met een lage als met een gemiddelde of hoge score op leesattitude. De helft van deze vermeldingen is afkomstig van één school, wat doet vermoeden dat deze titels zijn opgenomen in de schoolbibliotheek.

Naast de fictieve verhalen over actuele thema's als loverboys en internet/chatgedrag ('*Lover of Loser*', '*Loverboys*', '*Chatroom*') worden ook de op ware ervaringen gebaseerde titels van M. Mosterd genoemd: '*Echte mannen eten geen kaas*' en '*Bindi*'.

3 Leesvoorkeur van leerkrachten

Welke boeken worden door de leerkrachten in de verschillende groepen voorgelezen, en welke overeenkomsten en verschillen bestaan er met de boeken die door de leerlingen worden genoemd? Gestart wordt met een totaaloverzicht van auteurs en titels die het vaakst worden voorgelezen. Vervolgens worden de resultaten uitgesplitst naar groep. In de laatste paragraaf worden de extra vragen behandeld die aan de leerkrachten zijn gesteld. Waar relevant worden deze gerelateerd aan de voorafgaande overzichten.

3.1 Totaaloverzicht

Aan het onderzoek hebben in totaal 322 leerkrachten meegewerkt, die met elkaar meer dan 700 unieke titels hebben genoemd van ruim 300 verschillende auteurs. De leerkrachten hadden de mogelijkheid om in totaal tien titels te noemen, waarbij in groep 1 en 2 onderscheid is gemaakt naar prentenboeken en overige titels. Dat onderscheid is niet door alle leerkrachten van groep 1 en 2 gehanteerd; vaak komen er op die lijsten alleen maar prentenboeken voor. Het komt meer dan eens voor dat leerkrachten van de kleutergroepen aangeven dat ze nog veel meer voorlezen. Leerkrachten van groep 3 tot en met 8, daarentegen, hebben lang niet altijd gebruik gemaakt van de mogelijkheid om tien titels te noemen. De leerkrachten van groep 1 en 2 zijn verantwoordelijk voor ruim een derde van de in totaal 1495 vermeldingen. Vier leerkrachten (1%) hebben geen titels genoemd. Als reden daarvoor werd door een leerkracht expliciet opgegeven dat de tijd ontbrak om voor te lezen. Een andere leerkracht (groep 8) gaf aan dat de kinderen zelf stukjes voorlezen uit hun favoriete boeken.

Meer dan bij de leerlingen het geval is, varieert de boekvorm. Bij de leerkrachten bestaat iets meer 50% van de vermeldingen uit fictie. Bijna 25% betreft prentenboeken, 20% heeft betrekking op verhalenbundels en de resterende 5% omvat informatieve boeken en poëzie.

Auteurs

In Tabel 36 is een totaaloverzicht opgenomen van de meest voorgelezen auteurs. Evenals bij de leerlingen zijn er onder de leerkrachten respondenten die een voorkeur hebben voor een bepaalde auteur van wie zij meer dan één boek voorgelezen hebben. Voorbeelden zijn een mannelijke leerkracht van groep 5, die acht titels opgeeft waarvan drie van Slee en vijf van Dahl, een vrouwelijke leerkracht van een combinatieklas 5/6, die negen titels opgeeft, waarvan vijf van Vriens ('Meester Jaap') en vier van Oldenhove ('Mees Kees'), en een vrouwelijke leerkracht van groep 3 die tien titels opgeeft van slechts vier verschillende auteurs, te weten: eenmaal Dahl en Van Loon, driemaal Schmidt en maar liefst vijf keer Vriens. De 'dubbeltellingen' zijn niet meegenomen in het overzicht. Hanteren wij ook hier weer het criterium van tien of meer vermeldingen, dan ontstaat een 'top 20' van auteurs, die in onderstaande tabel is weergegeven. Achter de naam van de auteur is het percentage

leerkrachten aangegeven dat deze auteur noemt. Omdat de leerkrachten meer dan één auteur konden noemen, komt het totale percentage boven de 100% uit.

Tabel 36: Favoriete auteurs – leerkrachten, totaal, N = 318

	Auteur	%		Auteur	%
1	J. Vriens	40,9	11	H. Kraan	7,5
2	C. Slee	28,6	12	M. Oldenhave	6,3
3	A.M.G. Schmidt	26,7	13	F. Oomen	6,0
4	R. Dahl	22,0	14	M. Pfister	5,7
5	P. van Loon	17,3	15	J. Terlouw	5,0
6	M. Velthuis	10,7	16	D. Schubert	4,7
7	A. van Dam	9,7	17	H. Hagen	4,1
8	M. Busser	9,1	18	R. Kromhout	3,8
9	E. Carle	8,2	19	G. Kuijer	3,8
10	V. den Hollander	7,5	20	J. Sykes	3,5

Zoals in het eerste hoofdstuk al aangegeven, is het aandeel van de mannen in de groep leerkrachten veel lager dan dat van de vrouwen. Wanneer een uitsplitsing wordt gemaakt naar geslacht, blijkt dat 45 auteurs zowel door mannen als door vrouwen worden genoemd. Bij de vrouwelijke leerkrachten komen 279 verschillende auteursnamen voor, waarvan er 234 alleen door hen worden genoemd. De mannelijke leerkrachten noemen 73 verschillende auteurs, van wie er 28 niet door hun vrouwelijke collega's worden genoemd. Daarnder zijn klassiekers als H. Malot ('Alleen op de wereld') en H. Beecher Stowe ('De negerhut van oom Tom'), die respectievelijk twee en één keer voorkomen.

Favoriete auteur, zowel bij de mannen als bij de vrouwen, is Jacques Vriens. Verhoudingsgewijs wordt hij door beide groepen even vaak genoemd. Naar verhouding wordt Roald Dahl iets vaker door een meester dan door een juf voorgelezen. Slee is duidelijk favoriet bij de vrouwelijke leerkrachten, terwijl Terlouw populairder is bij de mannen. Max Velthuis, Eric Carle, M. Pfister, D. Schubert en J. Sykes worden alleen door vrouwen genoemd. Deze auteurs zijn vooral populair bij de leerkrachten van groep 1 en 2, die allen van het vrouwelijk geslacht zijn.

Titels

Ook bij de leerkrachten komen serietitels voor, maar naar verhouding minder dan bij de leerlingen. Tabel 37 geeft een overzicht van de elf populairste series bij de leerkrachten, waarbij het criterium van drie of meer vermeldingen is gehanteerd.

Tabel 37: Favoriete serietitels – leerkrachten, totaal

	Serietitel	Auteur
1	<i>Meester Jaap</i>	J. Vriens
2	<i>Dolfje Weerwolfje</i>	P. van Loon
3	<i>Mees Kees</i>	M. Oldenhove
4	<i>De kinderen van de Grote Beer</i>	C. Slee
5	<i>Hoe overleef ik...'</i>	F. Oomen
6	<i>Jubelientje</i>	H. Hagen
7	<i>De bende van de korenwolf</i>	J. Vriens
8	<i>Pinkeltje</i>	D. Laan
9	<i>De Griezelbus</i>	P. van Loon
10	<i>Kippenvel</i>	R.L. Stine
11	<i>Saskia en Jeroen</i>	J. ter Haar

Naast de serietitels worden er dus nog veel afzonderlijke titels genoemd. Op basis van het criterium van drie of meer vermeldingen zijn dat er ruim 100. Er is dus een behoorlijke variatie. Tabel 38 toont een 'top 20'; de resultaten van de meest genoemde afzonderlijke titels, waarbij het criterium van tien of meer vermeldingen is gehanteerd. In deze lijst staan titels die we ook bij de leerlingen hebben gezien, zoals 'Jip en Janneke', 'Pluk van de Petteflet', 'De GVR' en 'Matilda'. Andere titels van Schmidt en Dahl komen ook voor, zoals 'Sjakie en de chocoladefabriek' en 'Pluk redt de dieren', maar deze vallen vanwege het gehanteerde criterium net buiten de 'top 20'.

Tabel 38: Favoriete afzonderlijke titels – leerkrachten, totaal

	Titel	Auteur		Titel	Auteur
1	<i>Jip en Janneke</i>	A.M.G. Schmidt	11	<i>Kikker in de kou</i>	M. Velthuis
2	<i>Pluk van de Petteflet</i>	A.M.G. Schmidt	12	<i>Nog één nachtje slapen</i>	J. Vriens
3	<i>Lang geleden</i>	A. van Dam	13	<i>Abweer die groep 3</i>	J. Vriens
4	<i>De mooiste vis van de zee</i>	M. Pfister	14	<i>Drie ei is een paasei</i>	J. Vriens
5	<i>Rupsje Nooitgenoeg</i>	E. Carle	15	<i>Floddertje</i>	A.M.G. Schmidt
6	<i>De GVR</i>	R. Dahl	16	<i>In een land bier ver vandaan</i>	A. van Dam
7	<i>Lekker weertje koekepeertje</i>	C. Slee	17	<i>Matilda</i>	R. Dahl
8	<i>Otje</i>	A.M.G. Schmidt	18	<i>Oh Denneboom</i>	J. Vriens
9	<i>Meester Kikker</i>	P. van Loon	19	<i>Oorlogswinter</i>	J. Terlouw
10	<i>De Griezels</i>	R. Dahl	20	<i>Overal en (n)ergens</i>	A. van Dam

Opmerkelijk zijn de vermeldingen van enkele titels in de Friese en Engelse taal en in het Drents en het Limburgs dialect. Twee titels komen in twee versies voor: 'Bertje Big' van P. Brouwers wordt als 'Keubeke Kuusj op avontuur' door twee leerkrachten uit Limburg genoemd. 'Rupsje Nooitgenoeg' komt ook als 'The very hungry Caterpillar' voor, genoemd

door een leerkracht van groep 3 en 4 uit Limburg. Deze leerkracht noemt ook twee andere Engelstalige prentenboeken: ‘Ten in the bed’ (P. Dale) en ‘Room on the broom’ (J. Donaldson/A. Scheffler).

3.2 Leerkrachten groep 1 en 2

Van de 322 leerkrachten geven er 68 (21%) les in groep 1 en 2. Dit betreft uitsluitend vrouwen. Bijna 60% van de 515 titels die deze leerkrachten noemen, bestaat uit prentenboeken. Nog eens bijna 20% omvat verhalenbundels. Een vergelijkbaar percentage betreft ‘gewone’ fictie en een klein deel heeft betrekking op poëzie.

Auteurs

Er is onderscheid gemaakt tussen prentenboeken en overige boeken. De leerkrachten van groep 1 en 2 noemen in totaal 183 verschillende titels van prentenboeken van 112 auteurs. De lijst in Tabel 39 is gebaseerd op het criterium van drie vermeldingen of meer wat 24 auteursnamen oplevert. Er resteren dus 88 auteurs die één of twee vermeldingen krijgen. In de tabel is achter de naam van de auteur weer het percentage leerkrachten aangegeven dat deze auteur noemt. Omdat de leerkrachten meer dan één auteur konden noemen, komt het totaal van de percentages boven de 100% uit.

Tabel 39: Favoriete prentenboekenauteurs – leerkrachten groep 1 en 2, N = 68

	Auteur	%		Auteur	%
1	M. Velthuys	39,7	13	J. Donaldson	7,4
2	E. Carle	32,4	14	J. Emmett	7,4
3	M. Pfister	22,1	15	P. Horacek	7,4
4	D. Schubert	16,2	16	S. Donnio	5,9
5	J. Sykes	14,7	17	A. van Haeringen	5,9
6	M. Waddell	13,2	18	K. Paul	5,9
7	G. van Genechten	10,3	19	C. Allison	4,4
8	W. Holzwarth	10,3	20	J. Boeke	4,4
9	D. McKee	10,3	21	O. Könneke	4,4
10	P. Root	8,8	22	E. van Lieshout	4,4
11	H. de Beer	7,4	23	L. Lionni	4,4
12	D. Bruna	7,4	24	S. Roddie	4,4

Bovenaan staat Max Velthuys, gevolgd door Eric Carle. Op enige afstand volgen Pfister, Schubert en Sykes. Ruim een derde van de leerkrachten noemt één of meer titels van Velthuys.

Naast de prentenboeken worden er in totaal ruim 100 verschillende titels genoemd, van 50

verschillende auteurs. Daarvan worden 43 auteurs één of twee keer genoemd. Deze lijst wordt aangevoerd door Annie M.G. Schmidt, op enige afstand gevolgd door Carry Slee en Jacques Vriens. Hierna volgen M. Busser, V. den Hollander, R. Kromhout en C. Martens. Vivian de Hollander wordt zeven keer genoemd, met telkens een andere titel.

Titels

Ook bij de titels wordt onderscheid gemaakt tussen prentenboeken en overige boeken. Uit Tabel 40 blijkt dat bij de prentenboeken ‘Het mooiste visje van de zee’ van M. Pfister het vaakst wordt genoemd. Onderstaande lijst is weer gebaseerd op het criterium van drie of meer vermeldingen. Uit deze lijst blijkt waarom de auteur Max Velthuys bovenaan is geëindigd in Tabel 39. Tellen we alle vermeldingen van zijn ‘Kikker’-boeken bij elkaar op, dan levert dat ten opzichte Pfisters’ boek twee keer zoveel vermeldingen op. Enkele leerkrachten hebben geen specifieke titels uit de ‘Kikker’-serie aangegeven; zij vermelden eenvoudigweg ‘Kikker’.

Tabel 40: Favoriete titels prentenboeken – leerkrachten groep 1 en 2

	Titel	Auteur		Titel	Auteur
1	<i>De mooiste vis van de zee</i>	M. Pfister	13	<i>Plons</i>	M. Waddell
2	<i>Rupsje Nooitgenoeg</i>	E. Carle	14	<i>Ridder Rikki</i>	G. van Genechten
3	<i>Kikker in de kou</i>	M. Velthuys	15	<i>Anton kan toveren</i>	O. Könneke
4	<i>Kikker</i>	M. Velthuys	16	<i>De Gruffalo</i>	J. Donaldson
5	<i>Over een kleine mol die wil weten wie erop zijn kop geпоept heeft</i>	W. Holzwarth	17	<i>Ik wil de maan</i>	J. Emmett
6	<i>Dottie's eieren</i>	J. Sykes	18	<i>Kikker en het vogeltje</i>	M. Velthuys
7	<i>Kikker is verliefd</i>	M. Velthuys	19	<i>Koekjes</i>	T. van Lieshout
8	<i>Dottie's kuikens</i>	J. Sykes	20	<i>Kom uit het ei kleintje</i>	S. Roddie
9	<i>Elmer</i>	D. McKee	21	<i>Lars, de kleine ijsbeer</i>	H. de Beer
10	<i>Kleine muis zoekt een huis</i>	P. Horacek	22	<i>Onze trouwe rammelkast</i>	P. Root
11	<i>Hennie de beks</i>	K. Paul	23	<i>Wat nu Olivier</i>	P. Root
12	<i>Ik zou wel een kindje lusten</i>	L. Donnio	24	<i>Wil jij mijn vriendje zijn</i>	E. Carle

Behalve deze 24 titels worden nog 159 andere prentenboeken één of twee keer genoemd. Kijken we naar de titels van de overige boeken, dan blijkt dat de vier meest genoemde auteurs – Busser, Schmidt, Slee en Vriens – gezamenlijk goed zijn voor bijna 70% van de vermeldingen. Van deze auteurs worden 50 titels genoemd, waarvan 16 drie keer of vaker. Deze 16 zijn opgenomen in Tabel 41. Van Marianne Busser worden o.a. nog genoemd: ‘Het grote boek voor de kleuters’, ‘Het grote gekke verhalenboek’, ‘Het stoute dingen boek’, ‘Het Sinterklaasboek voor peuters en kleuters’ en ‘Het Kerstboek voor peuters en kleuters’.

Tabel 41: Favoriete titels overige boeken – leerkrachten groep 1 en 2

	Titel	Auteur		Titel	Auteur
1	<i>Jip en Janneke</i>	A.M.G. Schmidt	9	<i>Drie ei is een paasei</i>	J. Vriens
2	<i>Pluk van de Petteflet</i>	A.M.G. Schmidt	10	<i>Iris en Michiel</i>	J. Vriens
3	<i>Lekker weertje koekepeertje</i>	C. Slee	11	<i>Oh Denneboom</i>	J. Vriens
4	<i>Nog één nachtje slapen</i>	J. Vriens	12	<i>Dag Sinterklaasje</i>	J. Vriens
5	<i>Floddertje</i>	A.M.G. Schmidt	13	<i>Pluk redt de dieren</i>	A.M.G. Schmidt
6	<i>Het grote verhaaltjesboek</i>	M. Busser	14	<i>Rood met witte stippen</i>	C. Slee
7	<i>Lieve dikke juffrouw Jans</i>	J. Vriens	15	<i>Tommie en Lotje</i>	J. Vriens
8	<i>Ziezo</i>	A.M.G. Schmidt	16	<i>Van oma mag het wel</i>	C. Slee

Uit bovenstaand overzicht blijkt dat de rol van de seizoenen en de diverse feesten die in de loop van het jaar worden gevierd belangrijk zijn in de voorleespraktijk in groep 1 en 2. Dit werd door sommige leerkrachten expliciet op het antwoordformulier toegevoegd.

Vergelijkbare bevindingen als de hierboven genoemde, blijken uit een onderzoek naar de voorleespraktijk in groep 1 en 2, dat is uitgevoerd door K. Ghonem-Woerts. Ook in dat onderzoek scoort ‘Kikker’ het hoogst bij de prentenboeken, waarbij eveneens de serie vaker wordt genoemd dan de afzonderlijke titels. In het onderzoek van Ghonem scoren ‘Rupsje Nooitgenoeg’, ‘Het mooiste visje van de zee’ en ‘Van een kleine mol die wilde weten wie er op zijn kop gepoept heeft’ eveneens hoog. De verhouding tussen prentenboeken en overige boeken is eveneens vergelijkbaar, net als de keuze voor boeken van Annie M.G. Schmidt als favoriet bij de overige ‘voorleesboeken’. Ook de overige auteurs in Tabel 41– Slee, Busser en Vriens – worden in het onderzoek van Ghonem-Woerts het vaakst genoemd, met overeenkomstige titels.²⁷ Opmerkingen van leerkrachten bij de vragenlijsten bevestigen de bevinding van Ghonem-Woerts dat voorlezen in groep 1 en 2 een vast onderdeel is van het dagprogramma. Voor sommige leerkrachten waren tien (prenten)boeken niet genoeg. Door één leerkracht werd op het formulier toegevoegd: ‘En nog veel meer!’

Evenals in het onderzoek van Ghonem-Woerts blijkt hier dat leerkrachten zich bij de keuze van boeken vaak laten leiden door thema’s en lesmethodes.²⁸ De prentenboeken bij de methode ‘Leessleutel’ worden in dit verband diverse malen expliciet genoemd, evenals de methode ‘Spelend Streven’ en (het thema van) de Kinderboekenweek.

²⁷ Ghonem-Woerts, K., *Elke dag boekendag! Verslag van een onderzoek naar het voorlezen van prentenboeken in groep 1 en 2*, Amsterdam, 2009, pp 26-28.

²⁸ Ghonem-Woerts, K., *Elke dag boekendag! Verslag van een onderzoek naar het voorlezen van prentenboeken in groep 1 en 2*, Amsterdam, 2009, pp 24-25.

3.3 Leerkrachten groep 3 en 4

Van het totale aantal leerkrachten geven 92 (bijna 29%) les aan groep 3 of 4 of aan een combinatieklas 3/4. Het betreft hier 84 vrouwen en zeven mannen. Van één leerkracht is het geslacht niet vermeld. Gezien het grote overwicht van vrouwelijke respondenten wordt in de overzichten geen onderscheid gemaakt naar geslacht. Waar dat relevant is, zullen verschillen tussen mannen en vrouwen in de tekst worden aangegeven. Gezamenlijk noemen deze leerkrachten 251 unieke titels van 112 verschillende auteurs. Van het totaal aantal vermeldingen heeft 10% betrekking op prentenboeken en ruim 25% betreft verhalenbundels. De overige vermeldingen betreffen voornamelijk fictie.

Auteurs

Wanneer we het gebruikelijke criterium van drie of meer vermeldingen hanteren, ontstaat een lijst van 28 auteurs, die is opgenomen als Tabel 42. Achter de naam van de auteur is weer het percentage leerkrachten aangegeven dat deze auteur noemt. Omdat de leerkrachten meer dan één auteur konden noemen, komt het totaal van de percentages boven de 100% uit.

Tabel 42: Favoriete auteurs leerkrachten groep 3 en 4, N = 92

	Auteur	%		Auteur	%		Auteur	%
1	C. Slee	37,0	11	P. Biegel	5,4	21	M. Hooft	3,3
2	J. Vriens	37,0	12	E. Carle	5,4	22	H. Kuyper	3,3
3	A.M.G. Schmidt	35,9	13	R. Kromhout	5,4	23	T. van Lieshout	3,3
4	P. van Loon	32,6	14	G. Kuijer	5,4	24	S. Noort	3,3
5	R. Dahl	22,8	15	M. Velthuys	5,4	25	M. Pfister	3,3
6	H. Kraan	20,7	16	J. ter Haar	4,3	26	D. Schubert	3,3
7	V. den Hollander	17,4	17	S. Kuyper	4,3	27	J. Strong	3,3
8	A. van Dam	10,9	18	D. Laan	4,3	28	D. Verroen	3,3
9	H. Hagen	10,9	19	F. Oomen	4,3			
10	M. Busser	8,7	20	B. Bos	3,3			

Veel bekende auteursnamen in deze lijst van favorieten, die we in het voorgaande hoofdstuk ook al tegenkwamen bij de leerlingen in deze groepen. Maar er zijn ook verschillen. Auteurs als P. Biegel, G. Kuijer en S. Kuyper komen bij de leerlingen sporadisch voor maar worden door de leerkrachten regelmatig genoemd. A. van Dam komt bij de leerkrachten vaker voor, en met andere titels. Bij de leerlingen van groep 3 en 4 werden de titels 'Held op sokken', 'In een land hier ver vandaan' en 'Overal en (n)ergens' elk eenmaal genoemd; door de leerkrachten worden de titels 'Lang geleden' en 'In een land hier ver vandaan' vaker genoemd. Deze titels vallen in een bijzondere categorie. De boeken zijn verhalend, maar bieden veel informatie en zouden om die reden ook tot de categorie informatieve boeken gerekend kunnen worden. Prentenboekenauteurs als Velthuys, Pfister,

Schubert en Carle komen ook voor in deze lijst.

Titels

Iets meer dan 18% van de vermeldingen door leerkrachten van groep 3 en 4 heeft betrekking op een titel uit een serie. In totaal worden dertien verschillende series genoemd. Serietitels die drie keer of vaker worden genoemd, zijn ‘De boze heks’ van H. Kraan (19 keer), ‘Dolfje Weerwolfje’ van P. van Loon (16 keer), ‘Meester Jaap’ van J. Vriens (13 keer), ‘De kinderen van de Grote Beer’ van C. Slee (12 keer), ‘Jubelientje’ van H. Hagen (8 keer), ‘Pinkeltje’ van D. Laan (4 keer) en ‘Mees Kees’ van M. Oldenhave (3 keer).

Hanteren we het gebruikelijke criterium van drie of meer vermeldingen, dan levert dit, buiten de bovengenoemde serietitels, 31 afzonderlijke titels op, waarvan de eerste twintig in Tabel 43 zijn opgenomen. (De volledige lijst is opgenomen als Bijlage 20).

Tabel 43: Favoriete afzonderlijke titels – leerkrachten groep 3 en 4

	Titel	Auteur		Titel	Auteur
1	<i>Otje</i>	A.M.G. Schmidt	11	<i>In een land hier ver vandaan</i>	A. van Dam
2	<i>Pluk van de Petteflet</i>	A.M.G. Schmidt	12	<i>Meester Paardenpoep</i>	C. Slee
3	<i>Meester Kikker</i>	P. van Loon	13	<i>Pluk redt de dieren</i>	A.M.G. Schmidt
4	<i>Alweer die groep 3</i>	J. Vriens	14	<i>De Griezels</i>	R. Dahl
5	<i>Lekker neertje koekepeertje</i>	C. Slee	15	<i>Foeksia de minibeks</i>	P. van Loon
6	<i>De GVR</i>	R. Dahl	16	<i>Joris en de geheimzinnige toverdrank</i>	R. Dahl
7	<i>Drie ei is een paasei</i>	J. Vriens	17	<i>Madelief</i>	G. Kuijer
8	<i>Lang geleden</i>	A. van Dam	18	<i>Overal en (n)ergens</i>	A. van Dam
9	<i>Ob Denneboom</i>	J. Vriens	19	<i>Tommie en Lotje</i>	J. Vriens
10	<i>Dag Sinterklaasje</i>	J. Vriens	20	<i>Botsing met zwarte Piet</i>	C. Slee

3.4 Leerkrachten groep 5 en 6

Van de 322 leerkrachten uit dit onderzoek geven er 85 (26%) les aan groep 5 of 6 of aan een combinatieklas 5/6. Het betreft 60 (70%) vrouwelijke en 25 (30%) mannelijke leerkrachten. Zij noemen in totaal 185 unieke titels van 93 verschillende auteurs. Bijna 20% van de vermeldingen heeft betrekking op verhalenbundels, minder van 5% betreft informatieve boeken en poëzie, en het overige deel betreft fictie. Vrouwelijke leerkrachten van deze groepen noemen verhoudingsgewijs iets meer titels dan de mannelijke.

Auteurs

Wanneer in het overzicht van de auteurs weer het criterium van drie of meer vermeldingen wordt gehanteerd, levert dat een lijst op van zestien auteurs, die zijn weergegeven in Tabel 44. Achter de naam van de auteur is weer het percentage leerkrachten aangegeven dat deze

auteur noemt. Omdat de leerkrachten meer dan één auteur konden noemen, ligt het totaal van de percentages boven de 100%.

Tabel 44: Favoriete auteurs – leerkrachten groep 5 en 6, N = 85

	Auteur	%		Auteur	%
1	R. Dahl	41,2	9	G. Kuijer	5,9
2	J. Vriens	34,1	10	H. Kraan	4,7
3	P. van Loon	20,0	11	K. Leibbrand	4,7
4	Dam	18,8	12	A. Woltz	4,7
5	C. Sleen	17,6	13	O.L. Kirkegaard	3,5
6	M. Oldenhaven	10,6	14	F. Oomen	3,5
7	A.M.G. Schmidt	10,6	15	L. Rood	3,5
8	J. Terlouw	8,2	16	G. Kuijer	3,5

Er zijn weinig nieuwe namen te zien in deze lijst, behalve O.L. Kirkegaard, die overigens alleen door mannelijke leerkrachten wordt genoemd. Kuijer, Kraan, Oomen en Rood worden alleen door vrouwelijke leerkrachten genoemd. R. Dahl, ronduit favoriet, wordt verhoudingsgewijs vaker door een meester dan door een juf uit de kast gepakt. Het tegenovergestelde geldt voor Paul van Loon, en in iets mindere mate voor Vriens.

Titels

Ook bij deze leerkrachten zijn bepaalde series bijzonder geliefd. Schoolverhalen hebben de voorkeur, afgaande op de vele vermeldingen van ‘Meester Jaap’ en ‘Mees Kees’ en in iets mindere mate van ‘De kinderen van de Grote Beer’. Daarnaast behoort ‘Dolfje Weerwolfje’ tot een regelmatig voorgelezen serie. Opvallend is dat bij de laatstgenoemde serie nadere titelaanduiding ontbreekt, waar dat bij ‘Meester Jaap’ en ‘Mees Kees’ wel het geval is. Laten we de series even buiten beschouwing, dan resteren er 155 afzonderlijke titels, waarvan er zestien drie keer of vaker worden genoemd. Deze zijn opgenomen in Tabel 45.

Tabel 45: Favoriete afzonderlijke titels – leerkrachten groep 5 en 6

	Titel	Auteur		Titel	Auteur
1	<i>Lang geleden</i>	A. van Dam	9	<i>Spaghetti van Menetti</i>	K. Leibbrand
2	<i>De Griezels</i>	R. Dahl	10	<i>De pizza spion</i>	A. Woltz
3	<i>Overal en (n)ergens</i>	A. van Dam	11	<i>Gruwelijke rijmen</i>	R. Dahl
4	<i>Sjakkie en de chocoladefabriek</i>	R. Dahl	12	<i>Marietje Appelgat</i>	L. Rood
5	<i>De GVR</i>	R. Dahl	13	<i>Ober, er zweemt een kwal door mijn soep</i>	B. Westera
6	<i>Matilda</i>	R. Dahl	14	<i>Oorlogswinter</i>	J. Terlouw
7	<i>De fantastische meneer Vos</i>	R. Dahl	15	<i>Pluk van de Petteflet</i>	A.M.G. Schmidt
8	<i>De Giraffe de Peli en ik</i>	R. Dahl	16	<i>Pudding Tarzan</i>	O.L. Kirkegaard

‘Pudding Tarzan’ is alleen voorgelezen door mannelijke leerkrachten, ‘Marietje Appelgat’ alleen door vrouwelijke.

3.5 Leerkrachten groep 7 en 8

Van de leerkrachten die aan het onderzoek hebben meegewerkt, geven er 71 (22%) les aan groep 7 of 8 of een combinatieklas 7/8. Van hen is iets meer dan de helft (56%) vrouw. De verhouding man/vrouw ligt bij deze groep respondenten dus duidelijk anders dan bij de andere groepen. In totaal noemen deze leerkrachten 129 unieke titels van 66 verschillende auteurs. Het totaal aantal vermeldingen ligt op 216, waarvan de mannen er verhoudingsgewijs iets meer voor hun rekening nemen dan de vrouwen. Vergelijken we dit met de leerkrachten van groep 5 en 6, dan valt op dat deze aantallen hier lager liggen, wat niet geheel valt toe te schrijven aan het lagere aandeel van de leerkrachten van groep 7 en 8 in de totale onderzoeksgroep.

Auteurs

Hanteren we weer het criterium van drie vermeldingen of meer, dan leidt dit tot de lijst van elf favoriete auteurs in Tabel 46. Achter de naam van de auteur is weer het percentage leerkrachten aangegeven dat deze auteur noemt. Omdat leerkrachten meer dan één auteur konden noemen, bedraagt het totaal van de percentages meer dan 100%.

Tabel 46: Favoriete auteurs – leerkrachten groep 7 en 8, N = 71

	Auteur	%		Auteur	%
1	J. Vriens	57,7	7	A. van Dam	7,0
2	C. Slec	23,9	8	A. de Vries	7,0
3	R. Dahl	19,7	9	P. van Loon	5,6
4	F. Oomen	16,9	10	O.L. Kirkegaard	4,2
5	J. Terlouw	11,3	11	J.P. Schutten	4,2
6	M. Oldenhav	8,5			

Ten opzichte van de vorige groepen daalt Paul van Loon en stijgt Francine Oomen op de lijst. Vriens en Slec zijn onverminderd populair, en ook Dahl staat weer in de hoogste regionen. Hij wordt in deze groepen wel veel meer door vrouwelijke leerkrachten genoemd dan door mannelijke. A. de Vries wordt in deze groepen uitsluitend door vrouwen genoemd. De vrouwelijke leerkrachten grijpen vaker terug op dezelfde auteur dan de mannelijke, die iets meer verschillende auteurs noemen terwijl hun aandeel in deze groep respondenten kleiner is.

Titels

Ook bij de leerkrachten van deze groepen is er een voorkeur voor de series ‘Meester Jaap’ en ‘Mees Kees’. De ‘Hoe overleef ik...’-serie van Francine Oomen wordt in dezelfde mate

genoemd als ‘Mees Kees’. Laatstgenoemde is populairder bij de vrouwelijke leerkrachten, terwijl de ‘Hoe overleef ik...’-serie zowel door mannelijke als vrouwelijke leerkrachten verhoudingsgewijs even vaak wordt genoemd.

Laten we de serietitels even buiten beschouwing, dan resteren er vijftien titels die drie keer of vaker worden genoemd. Deze zijn weergegeven in Tabel 47.

Tabel 47: Favoriete afzonderlijke titels – leerkrachten groep 7 en 8

	Titel	Auteur		Titel	Auteur
1	<i>Achtste groebers huilen niet</i>	J. Vriens	9	<i>De groeten van groep 8</i>	J. Vriens
2	<i>Groep 7 slaat terug</i>	J. Vriens	10	<i>Groep 8 aan de macht</i>	J. Vriens
3	<i>Oorlogswinter</i>	J. Terlouw	11	<i>De wraak van het spruitje</i>	J.P. Schutten
4	<i>Oorlogsgeheimen</i>	J. Vriens	12	<i>Het achtste groepie tegen het soepie</i>	J. Vriens
5	<i>Spijt</i>	C. Slee	13	<i>In een land hier ver vandaan</i>	A. van Dam
6	<i>De GVR</i>	R. Dahl	14	<i>Lang geleden</i>	A. van Dam
7	<i>Afblijven</i>	C. Slee	15	<i>Matilda</i>	R. Dahl
8	<i>Blauwe plekken</i>	A. de Vries			

In het auteursoverzicht komt J. Vriens op de eerste plaats. In dit overzicht van afzonderlijke titels komen maar liefst zes werken van zijn hand voor. In vergelijking met groep 5 en 6 worden de boeken van R. Dahl in groep 7 en 8 minder vaak genoemd. Opvallend in dit overzicht is de vermelding van ‘De wraak van het spruitje’ van J.P. Schutten, het Kinderboekenweekgeschenk van 2009. Evenals de boeken van A. van Dam, is dit werk van Schutten informatief, in een ‘verhalend jasje’. Beide boeken worden even vaak (drie keer) genoemd.

3.6 Vragen aan leerkrachten

Naast de leesvoorkeur van de leerkrachten, zijn aan hen vier vragen gesteld. Hieronder worden per vraag de resultaten van beantwoording daarop weergegeven.

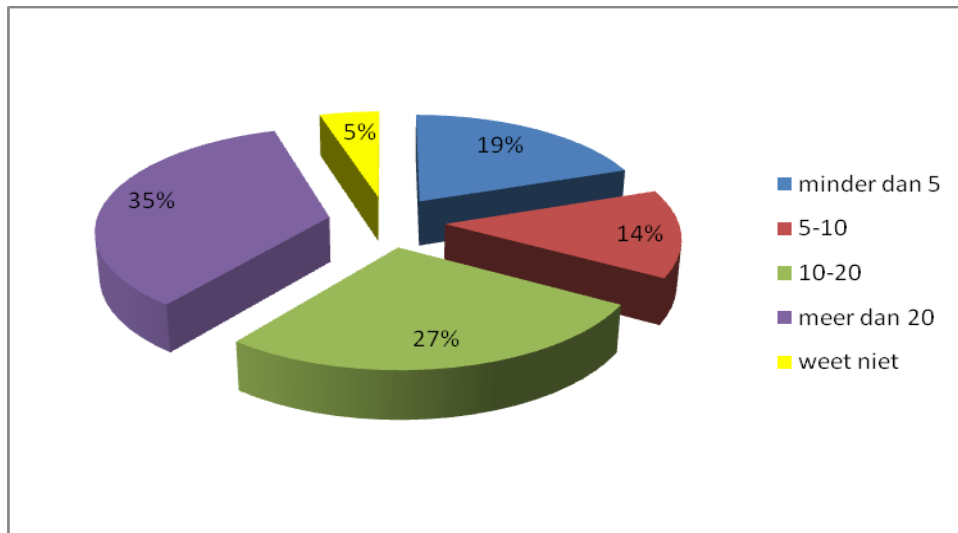
1. Hoeveel kinderboeken moest u voor uw (leraren)opleiding lezen?

Van de 276 leerkrachten die deze vraag hebben beantwoord, geeft 19,6% aan dat dit er minder waren dan vijf. Een iets kleiner deel, 13,8%, geeft aan dat dit er tussen de vijf en de tien waren. Ruim een kwart heeft tussen de tien en de twintig boeken moeten lezen en bijna 35% meer dan twintig. Bijna 5% van de respondenten kan zich niet herinneren hoeveel boeken dit zijn geweest. Zie Figuur 1.

Relateren we dit gegeven aan de genoemde titels en hun auteurs, dan valt op dat leerkrachten die aangeven dat zij tijdens hun opleiding meer dan twintig boeken moesten lezen, iets meer verschillende titels noemen dan hun collega’s die minder dan twintig

boeken moesten lezen. Hun aandeel in de totale groep bedraagt 35%, terwijl zij 39% van het aantal genoemde titels voor hun rekening nemen. Bij de overige leerkrachten ligt het aandeel in de groep naar verhouding op hetzelfde niveau als hun aandeel in genoemde titels. Ditzelfde geldt voor het aantal genoemde auteurs. Welke auteurs en titels de leerkrachten noemen, is afhankelijk van de groep waaraan zij lesgeven.

Figuur 1: Reacties op: 'Hoeveel kinderboeken moest u voor uw (leraren)opleiding lezen?' – leerkrachten, totaal, N = 276

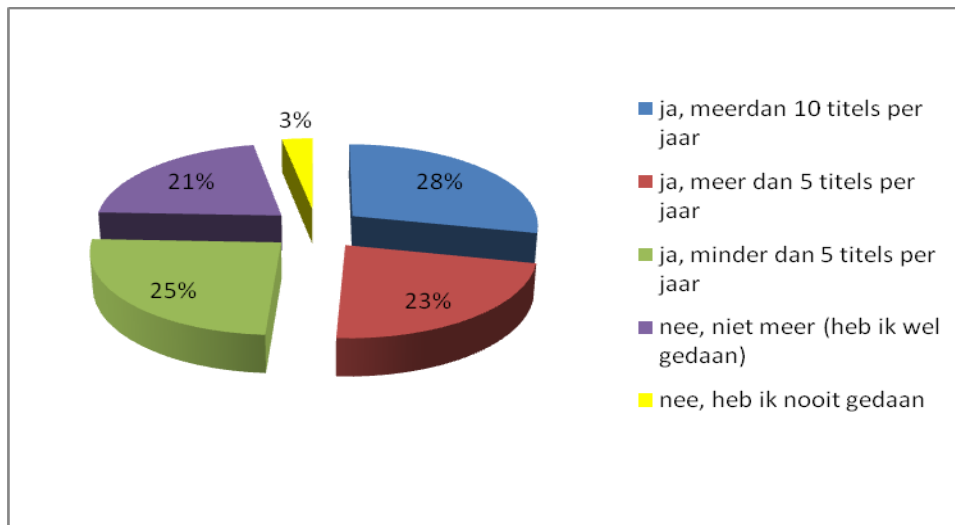

2 Leest u zelf kinder- en jeugdboeken?

Op deze vraag hebben 271 respondenten antwoord gegeven. Van hen leest 3% geen kinder- of jeugdboeken en heeft dat ook nooit gedaan. Ruim 20% geeft aan dit niet meer te doen, maar dat in het verleden wel te hebben gedaan. Bijna 25% leest minder dan vijf jeugdboeken per jaar en een iets kleiner percentage leest tussen de vijf en de tien jeugdtitels per jaar. Bijna 30% leest meer dan tien jeugdboeken per jaar. Zie Figuur 2.

Leerkrachten die aangeven nu meer dan tien kinder- en jeugdboeken per jaar te lezen, noemen meer titels dan hun collega's die minder dan tien jeugdboeken per jaar lezen. Hun aandeel in de totale groep bedraagt 28%, maar zij zijn goed voor 35% van het aantal genoemde titels. Bij de overige leerkrachten ligt het aandeel in de genoemde titels net iets onder het niveau van hun aandeel in de groep. Bij de leerkrachten die meer dan vijf titels per jaar lezen, ligt het aandeel in de genoemde titels op ruim 22%, bij leerkrachten die minder dan vijf titels lezen op bijna 22% en bij leerkrachten die geen jeugdboeken meer lezen op 18%. Hetzelfde geldt voor het aantal genoemde auteurs, in vergelijkbare verhoudingen. Welke auteurs en titels worden genoemd, is vooral afhankelijk van de groep waar de leerkrachten voor staan.

Figuur 2: Reacties op: 'Leest u zelf kinder- en jeugdboeken?'- leerkrachten, totaal, N = 271

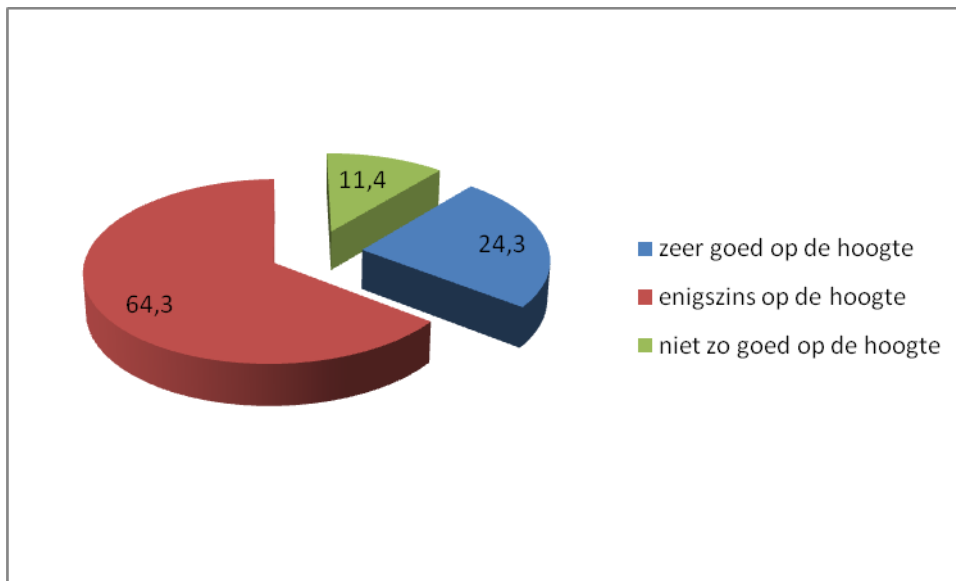
Leerkrachten die zelf regelmatig jeugdboeken lezen, noemen dus meer titels en auteurs dan hun collega's die dat niet (meer) doen. Hun kennis van het aanbod lijkt daarmee breder te zijn. Dat bijna een kwart van de ondervraagde leerkrachten aangeeft zelf geen jeugdboeken (meer) te lezen, wil nog niet zeggen dat zij niet op de hoogte zijn van het aanbod, maar het betekent wel dat zij hun kennis uit de tweede hand moeten hebben. In hoeverre dit van invloed is op het stimuleren van literaire competentie bij de leerlingen zou onderwerp van nader onderzoek kunnen zijn.

3 Hoe goed bent u zelf op de hoogte van het huidige aanbod van kinder- en jeugdliteratuur?

Op deze vraag hebben 270 leerkrachten gaven antwoord gegeven. De meerderheid (64,3%) geeft aan enigszins op de hoogte te zijn. Bijna een kwart van deze respondenten acht zichzelf zeer goed op de hoogte, en iets meer dan 10% geeft aan niet zo goed op de hoogte te zijn. Geen van de respondenten heeft aangegeven helemaal niet op de hoogte te zijn. Zie Figuur 3.

De leerkrachten die aangeven zeer goed op de hoogte te zijn van het huidige aanbod, zijn verantwoordelijk voor een groter deel van de vermeldingen dan op basis van hun aandeel in de totale groep zou worden verwacht. Hun aandeel in de totale groep bedraagt 24%, maar zij zijn goed voor 28% van het totaal aantal genoemde titels en auteurs. Daar staat tegenover dat de 64% van de leerkrachten die aangeeft enigszins op de hoogte te zijn, verantwoordelijk is voor 62% van de vermeldingen.

Figuur 3: Reacties op: 'Hoe goed bent u zelf op de hoogte van het huidige aanbod van kinder- en jeugdliteratuur?' – leerkrachten, totaal, N = 270

4 *Hoe wordt u op de hoogte gesteld van het huidige aanbod van jeugdliteratuur?*

Op deze vraag waren meerdere antwoorden mogelijk. In Tabel 48 is de verdeling van de antwoorden weergegeven van de 271 leerkrachten deze vraag hebben beantwoord. Het totale percentage komt uit boven de 100%, omdat er meer dan één antwoord mogelijk was.

Tabel 48: Reacties op: 'Hoe wordt u op de hoogte gesteld van het huidige aanbod van jeugdliteratuur?' – leerkrachten, totaal, N = 271

	%
Zelf actief kijken	78,3%
Collega's	61,4%
Leerlingen	55,9%
Digitale nieuwsbrieven	22,1%
Krant	21,7%
Vakbladen	21,0%
Anders	17,6%
Kidsweek	8,5%

Ruim driekwart van de leerkrachten geeft aan dat zij zelf actief kijken in boekwinkels, in de bibliotheek of op internet. Een iets kleiner percentage geeft aan dat zij via collega's op de hoogte blijven. Meer dan de helft blijkt daarnaast de leerlingen als bron van informatie te beschouwen. Dat leerlingen invloed hebben op de keuze van leerkrachten blijkt ook uit de

auteurs en titels die zowel door leerlingen als leerkrachten worden genoemd, zoals Van Loon, Oomen, Vriens en Slee. De percentages leerkrachten die op de hoogte blijven via collega's en leerlingen komen in grote mate overeen met de percentages leerkrachten uit groep 1 en 2 die Ghonem-Woerts aantrof in het al eerder aangehaalde onderzoek naar de voorleespraktijk bij kleuters.²⁹ De krant, digitale nieuwsbrieven en vakbladen blijken voor iets minder dan een kwart van de ondervraagde leerkrachten belangrijk te zijn als informatiebron voor het aanbod.

Onder de antwoordcategorie 'anders' wordt door de leerkrachten o.a. aangegeven: studie, eigen kinderen, de commissie Leesbevordering, de Drentse top 5/10, mond-tot-mondreclame, (projecten van) de bibliotheek, diverse leesmethodes ('Veilig leren lezen', 'Kanjertraining', 'Trefwoord') en de Kinderboekenjury.

De Kinderboekenweek wordt met regelmaat genoemd als een belangrijke bron van inspiratie. Dit blijkt overigens ook uit het voorkomen van titels van Kinderboekenweekgeschenken en van de sinds 1983 speciaal in de Kinderboekenweek verschijnende prentenboeken. Deze titels worden zowel door leerkrachten als leerlingen genoemd. Het gaat daarbij niet alleen om de meest recente titels: 'De wraak van het spruitje' van Jan Paul Schutten (2009), 'Vlammen' van Hans Hagen (2008), 'Koekjes!' van Sieb Posthuma (2009) en 'Wat niemand weet' van T. Dragt (2007). Ook oudere titels worden genoemd, te weten: 'Jorrie en Snorrie' van Annie M.G. Schmidt (1990) 'Het wonder van Frieswijck' van Thea Beckman (1991), 'Het raadsel van de Regenboog' van Jacques Vriens (1992), 'LYC-DROP' van Paul van Loon (1997), 'Bikkels' van Carry Slee (1999) en 'Eiber' van Sjoerd Kuiper (2000). Opmerkelijk is het ontbreken van het Kinderboekenweekgeschenk dat is geschreven door Francine Oomen in 2003 onder de titel: 'Het Zwanenmeer (maar dan anders)'.

²⁹ Ghonem-Woerts, K., *Elke dag boekendag! Verslag van een onderzoek naar het voorlezen van prentenboeken in groep 1 en 2*, Amsterdam, 2009, p 24.

4 Conclusies en aanbevelingen

Welke rode draden zijn er te trekken tussen de verschillende groepen leerlingen onderling en tussen leerlingen en leerkrachten? Wat valt op in de overeenkomsten en verschillen tussen leeftijdsgroepen, tussen jongens en meisjes en tussen leerlingen met hoge, gemiddelde en lage scores op leesattitude? Tot slot worden enkele aanbevelingen gedaan voor mogelijk vervolgonderzoek.

4.1 Leerlingen

Op basis van de gegevens uit dit onderzoek kan worden gesteld dat de variëteit aan genoemde auteurs en titels groot is. In hoeverre dat te danken is aan de omvang van de schoolbibliotheek zou nader onderzocht mogen worden. Het voorkomen van bepaalde oude auteurs als Henri Arnoldus en Dick Laan roept de vraag op hoe de samenstelling van sommige schoolbibliotheken er uit ziet. Hoewel bepaalde auteurs en titels steeds terugkomen, blijkt dat er ook nog heel veel auteurs en titels zijn die maar een enkele keer worden genoemd. In deze vooral kwantitatieve analyse blijven die onderbelicht, terwijl ze bij een meer kwalitatieve benadering wellicht juist de verschillen tussen leerlingen zichtbaar maken. Een tweede opvallend aspect is dat bepaalde ‘klassiekers’ terugkomen, al dan niet in een gemoderniseerd jasje. Aan de hand van de vragen die in hoofdstuk 1 zijn gesteld, worden hieronder de resultaten van het onderzoek samengevat.

Welke boeken (auteur, titel van het boek of de serie waar het boek deel van uitmaakt) lezen kinderen in welke groepen?

De keuze van de kinderen is vooral afhankelijk van geslacht en van de groep waarin zij zitten. Dit laat zich goed illustreren aan de hand van de auteurs uit de ‘top 10’ van het totaaloverzicht. De eerste twee plaatsen worden ingenomen door Paul van Loon en Francine Oomen. Beide auteurs mochten de laatste jaren de prijzen van de Nederlandse Kinderjury in ontvangst nemen. Beide schrijven humoristische en spannende verhalen, waarin vriendschap een belangrijke rol speelt. Bij Van Loon gaat dat gepaard met griezelen; bij Oomen wordt dit in toenemende mate overgoten met een sausje van romantiek. Wanneer het totaaloverzicht wordt uitgesplitst naar groep (leerjaar), blijkt dat de populariteit van Van Loon het grootst is in groep 3 tot en met 6, terwijl Oomen haar plaats in het totaaloverzicht overwegend te danken heeft aan de leerlingen in groep 5 tot en met 8. Daarbij steekt Van Loon bij groep 3 en 4 met kop en schouders boven de andere auteurs uit, terwijl hetzelfde geldt voor Oomen bij groep 7 en 8.

Zoals de auteur Van Loon in alle groepen terugkomt, zien we ook ‘Dolfje Weerwolfje’ bij de serietitels in alle groepen terugkomen. In de groepen 3 tot en met 6 staat deze serie bij zowel jongens als meisjes op de eerste of tweede plaats. In groep 7 en 8 blijkt de populariteit te zijn gedaald, vooral bij de meisjes. Bij de jongens staat ‘Donald Duck’ in alle

groepen op de eerste of tweede plaats, bij de meisjes moet deze strip genoeg nemen met een lagere plaats. Ook 'De Griezibus' staat bij de jongens in alle groepen in de 'top 10', terwijl dit bij de meisjes alleen in groep 3 en 4 het geval is.

Bij de meisjes staat in groep 5 tot en met 8 de 'Hoe overleef ik...'-serie van Oomen aan de top, terwijl deze bij de jongens van groep 5 en 6 onderaan de lijst staat. Bij de jongens van groep 7 en 8 is deze serie een goede middenmoter. In groep 3 en 4 komt 'Harry Potter' sporadisch voor, maar deze serie is de uitgesproken favoriet van de jongens in groep 7 en 8. Bij de meisjes in deze groepen komt 'Harry Potter' pas op de tiende plaats. In groep 5 en 6 komt deze serie bij de jongens op de derde plaats, terwijl de meisjes er nauwelijks belangstelling voor tonen.

De hoge notering van Carry Slee in het totaaloverzicht heeft zij vooral te danken aan haar populariteit in groep 7 en 8. Ook zij is in de afgelopen jaren herhaaldelijk gelauwerd door de Nederlandse Kinderjury. Disney komt relatief gezien het vaakst voor in groep 3 en 4, en dan vooral bij de jongens. Zijn aandeel daalt in groep 5 tot en met 8. Een vergelijkbare trend doet zich voor bij F. Diks. Bij Jacques Vriens, ook door de Nederlandse Kinderjury zeer gewaardeerd, bij 'griezelauteur' R.L. Stine en bij J. K. Rowling, bekend van haar fantasyboeken over 'Harry Potter', doet zich het omgekeerde voor. Een betrekkelijke nieuwkomer in jeugdboekenland, en ook recent gehuldigd door de Nederlandse Kinderjury, is Geronimo Stilton. Zijn positie in de 'top 10' in het totaaloverzicht heeft hij vooral te danken aan de leerlingen in uit groep 5 en 6 en in iets mindere mate groep 7 en 8; in groep 3 en 4 wordt hij sporadisch genoemd. 'Gouwe ouwe' Roald Dahl, die in 'De jeugdboeken top 100 aller tijden' in 1988 bovenaan eindigde, is ruim twintig jaar later onverminderd populair, vooral bij de leerlingen van groep 5 en 6. Andere 'klassieke' auteurs die zowel toen als nu werden genoemd, zijn J. Terlouw, T. Beckman, Annie M.G. Schmidt, Chr. van Abcoude, A. Lindgren en D. Laan.

Mogen de recente winnaars van de Nederlandse Kinderjury zich verheugen in een grote belangstelling van de basisschoolleerlingen die hebben deelgenomen aan dit onderzoek, dat geldt niet voor de winnaars van de Gouden Griffels van de laatste jaren. Als deze al worden genoemd, is dat vooral door de leerkrachten. Enkele oude winnaars uit de jaren 70 en 80 van de vorige eeuw kunnen nog wel op enige belangstelling van de leerlingen rekenen.

Het onderscheid tussen jongens en meisjes waar het gaat om de populairste auteurs, is in groep 3 en 4 het kleinst. In groep 5 en 6 wordt het verschil tussen jongens en meisjes groter. Staat bij groep 3 en 4 nog dezelfde auteur bovenaan, in groep 5 tot en met 8 zijn het verschillende auteurs. De 'top 20' van auteurs uitgesplitst naar geslacht van de leerlingen kent de minste overeenkomsten in groep 7 en 8, zeker wanneer gekeken wordt naar de mate waarin overeenkomstige auteurs worden genoemd. Wat in deze groepen opvalt, is dat er bij de meisjes in de 'top 10' in kwantitatieve zin twee breuken zijn waar te nemen tussen

de favoriete auteurs. Oomen en Slee zijn veruit favoriet, op enige afstand gevolgd door Vriens en Smit, die ook getipt was voor de Nederlandse Kinderjury 2010. Het verschil tussen Smit en de rest is opnieuw duidelijk, waarna een geleidelijke daling in het aantal vermeldingen volgt. Het aandeel van de verschillende auteurs bij de jongens vertoont een geleidelijke daling.

Titels

Een aantal leerlingen weet in het geheel geen titels te noemen. Die groep is het grootst in groep 3 en 4 en neemt af naarmate de leerlingen ouder worden. Verhoudingsgewijs zijn het vooral jongens in groep 3 en 4 met een lage score op leesattitude die geen titel kunnen noemen. De kennis over auteurs blijkt in de lagere groepen van het basisonderwijs beperkt te zijn. Leerlingen in de hogere groepen noemen meer verschillende boeken van dezelfde auteur, of geven aan alle boeken van een bepaalde auteur leuk te vinden. De kennis over een bepaalde auteur wordt dus groter in de hogere groepen.

Serielezen

In het totaaloverzicht is onderscheid gemaakt tussen titels die onderdeel zijn van een serie en afzonderlijke titels. Daarbij valt op dat het serielezen toeneemt naarmate de leerlingen ouder worden. In groep 3 en 4 ligt het serielezen lager dan bij het totaal, terwijl dit in groep 5 en 6 op het niveau van het totaal ligt. Bij groep 7 en 8, daarentegen, komen series meer voor dan in het totaaloverzicht. In de literatuur (Ghesquiere 2004) wordt serie-lezen gezien als bijna noodzakelijk voor het verwerven van inzicht in tekststructuren en -strategieën. Ghesquiere noemt serielezen dan ook voor de meeste kinderen een vast stadium in de leesontwikkeling. Als verklaring voor het succes noemt zij de duidelijke identificatie- en compensatiemogelijkheden. De gehanteerde formule geeft voldoening en de lezer ervaart een emotioneel gevoel van veiligheid. Daarnaast wordt het begripsvermogen van het verhaal verhoogd, lezers krijgen meer vat op het geheel en kunnen daardoor ook meer genieten van details³⁰. Afgaande op de toenemende populariteit van series naarmate de leeftijd van de lezers stijgt, lijkt het genoemde stadium te beginnen in groep 5 en 6, wat zich voortzet in groep 7 en 8. Ook Chambers onderkent dat kinderen wanneer zij een boek leuk vinden, de neiging hebben om onmiddellijk op zoek te gaan naar nog een boek van dezelfde auteur. Hoewel dit lezers oplevert, zijn dit in zijn theorie bewoners van een platte wereld, die in zijn ogen gestimuleerd dienen te worden om buiten de gebaande paden te treden. Zij worden daartoe aangezet door het delen van ervaringen.³¹ Series zijn door hun overeenkomstige opbouw geschikt om daartoe als opstapje te dienen. Zo werkt Oomen in de 'Hoe overleef ik...'-serie met e-mails van wisselende personages, waaruit de lijn van het verhaal moet worden samengesteld. Deze wisselende focalisatie kan worden gezien als een

³⁰ Ghesquiere, R., *Het verschijnsel jeugdliteratuur*, Leuven/Voorburg, 2004, pp 170-172.

³¹ Chambers, A., *Vertel eens. Kinderen, lezen en praten*, Den Haag, 2002, pp 18-19.

literaire techniek van waaruit lezers (in de woorden van Chambers) ‘een reis om de wereld’ kan worden aangeboden en waarmee zelfs ‘de ruimte kan worden verkend’. Voorwaarde is wel dat zij daarin op een goede manier worden begeleid.

Er bestaat verschil tussen jongens en meisjes wanneer het gaat om serielezen. Verhoudingsgewijs zijn meisjes grotere ‘serielezers’ dan jongens, wat nog duidelijker naar voren komt wanneer de strips, die ook onder de categorie series zijn geschaard, buiten beschouwing worden gelaten. Er zijn een paar mogelijke verklaringen te bedenken voor dit verschil. Een eerste verklaring is dat meisjes meer behoefte hebben aan de door Ghesquiere genoemde identificatie- en compensatiemogelijkheden. We hebben al geconstateerd dat meisjes meer lezen en het is niet denkbeeldig dat zij ook onderling meer hun ervaringen delen, waardoor een grotere overeenstemming ontstaat in de keuze van auteurs en titels. Tot slot wordt de keuze wellicht beïnvloed door de hypes van het moment. Evenals merkkleding en -schoenen van belang zijn om je te identificeren, kan dit binnen de peergroup ook gelden voor de boeken die je leest.

Afzonderlijke titels

Naast de serietitels worden er in alle leerlingengroepen grote aantallen afzonderlijke titels genoemd. Veel daarvan worden slechts één of twee keer genoemd. Tussen de overzichten van favoriete afzonderlijke titels van de verschillende groepen bestaan minder duidelijke overeenkomsten dan tussen de overzichten van favoriete serietitels. In groep 3 en 4 is de variëteit het grootst. De lijst van afzonderlijke titels omvat bij deze leerlingen, zowel jongens als meisjes, veel titels voor beginnende lezers, wat niet verwonderlijk is. Het aantal afzonderlijke titels in groep 5 en 6 ligt verhoudingsgewijs lager dan in groep 3 en 4, maar is nog steeds aanzienlijk. Het merendeel hiervan wordt slechts één of twee keer genoemd. Jongens in deze groepen noemen iets minder titels dan meisjes, ook wanneer er rekening mee wordt gehouden dat hun aandeel in het totaal iets kleiner is dan dat van de meisjes. In groep 7 en 8 resteren verhoudingsgewijs minder afzonderlijke titels dan in groep 3 tot en met 6. Dit houdt verband de hogere mate van serielezen in groep 7 en 8. Opvallend is dat hier in de ‘top 10’, zowel bij de jongens als bij de meisjes, maar vier verschillende auteursnamen voorkomen. De meisjes noemen vier titels die ook door de meisjes in groep 5 en 6 worden genoemd, bij de jongens is dat één titel. Zeven titels komen zowel bij de jongens als bij de meisjes in groep 7 en 8 voor; de frequentie waarin deze worden genoemd, verschilt.

Boeken waarin jongens een hoofdrol spelen – zoals ‘Harry Potter’, ‘De Kameleon’ en ‘Sjakie en de chocoladefabriek’ – worden door zowel jongens als meisjes genoemd, terwijl verhalen met meisjes in de hoofdrol – zoals ‘Floortje Bellefleur’ en ‘De Bleshof’ – helemaal niet en ‘Otje’ en ‘Matilda’ nauwelijks bij jongens voorkomen. Ook Linders wees hierop in haar verslag van 1988. Alle emancipatie ten spijt, lijkt hierin anno 2010 nog weinig verandering te zijn gekomen. Bij vergelijking van de resultaten van het huidige onderzoek

met de bevindingen van Linders onder 10-14-jarigen in 1988, valt verder op dat bepaalde titels nu vooral terugkomen bij jongere leerlingen: de 9-10-jarigen van groep 5 en 6. Of er een verschuiving heeft plaatsgevonden, die wellicht is toe te schrijven aan de meer algemene ontwikkeling dat kinderen van deze tijd vroeger rijp zijn voor bepaalde titels dan twintig jaar geleden, of dat dezelfde titels en auteurs ook nog eenzelfde populariteit genieten bij de 12-14-jarigen van nu, valt niet met zekerheid te zeggen. Deze laatste groep valt buiten de scope van dit onderzoek.

Welke genrevoorkeuren hebben kinderen in welke groepen?

De onderwerpkeuze van de leerlingen verschilt naar geslacht en naar groep. Jongens in groep 3 en 4 kiezen vaker voor griezelen en voetbal, terwijl meisjes zich meer met sprookjes en vriendinnenclubjes bezighouden. Jongens in groep 5 en 6 kiezen vooral voor griezel- en avonturenboeken, voetbal en fantasy, terwijl meisjes vaker boeken uitkiezen waarin dieren, en dan met name pony's en/of paarden, een hoofdrol spelen en kiezen voor realistische verhalen die zich dicht bij huis afspelen, met vriendschap en verliefdheid als onderwerpen. Bij zowel jongens als meisjes spelen ook schoolverhalen een belangrijke rol. Wat betreft de populariteit van voetbalseries bij de jongens valt een verschuiving in titels waar te nemen. In groep 3 en 4 worden zowel 'De Effies', als 'Koen Kampioen' en 'Snelle Jelle' genoemd. In groep 5 en 6 komen de twee laatstgenoemde series terug, terwijl in groep 7 en 8 alleen 'Snelle Jelle' overblijft, maar wel met meer vermeldingen dan in de lagere groepen. Een andere constante bij de jongens zijn de avonturen van 'De Kameleon'. In alle groepen komt deze serie terug, zij het in groep 5 en 6 in hogere mate dan in de andere groepen, wat niet helemaal is toe te schrijven aan het grotere aandeel van deze leerlingen op het totaal. Bij de jongens in groep 7 en 8 is er nog steeds veel belangstelling voor griezelen en voetbal, en neemt het aandeel fantasyboeken en historische verhalen toe. Bij de meisjes blijven vriendschap en schoolverhalen een rol spelen, evenals verliefdheid. Daarbij komen in toenemende mate 'zwaardere' thema's aan bod, met impliciete waarschuwingen voor de gevaren van de moderne maatschappij, zoals loverboys, al dan niet in combinatie met cybercrime. Daarnaast vormen verslaving, pesten, ziekte en dood thema's die herhaaldelijk voorkomen.

Het lezen van strips neemt af naarmate de leerlingen ouder worden. Door leerlingen in groep 3 en 4 wordt in 10% van de gevallen een strip genoemd, terwijl dat percentage op het totaal van de leerlingen door 7% bedraagt. Dit is te verklaren door de toename van de leesvaardigheid met de leeftijd. Een toelichting in de vorm van illustraties wordt daarbij steeds minder van belang. Daarbij valt verder op dat jongens vaker een strip noemen dan meisjes. Dit verschil neemt toe, naarmate de leerlingen ouder worden. Het verschil tussen jongens en meisjes is mogelijk te verklaren door de geconstateerde lagere score op leesattitude en een lager niveau van leesplezier bij jongens, waardoor er langer behoefte bestaat aan aanvulling op de tekst.

Is er een verschil aan te tonen tussen de leesvoorkeuren van kinderen die goed lezen, kinderen die moeite hebben met lezen en kinderen die op gemiddeld niveau lezen, aan de hand van het AVI-niveau van de leerling?

Van een deel van de leerlingen is het AVI-niveau niet vermeld. Daarnaast ontbrak van veel titels het AVI-niveau. Voor zover het mogelijk was, is het AVI-niveau van de leerling vergeleken met dat van de gelezen boeken. In groep 3 en 4 levert dat een vrij duidelijk patroon op, waarbij het AVI-niveau van de leerling overeenkomt met het AVI-niveau van de gekozen boeken. De keuze van boeken lijkt vanaf groep 5 minder direct afhankelijk te zijn van het AVI-niveau van de leerling. Hier is wel een relatie zichtbaar naar bepaalde hypes. 'De Griezelfbus' en 'Dolfje Weerwolfje' zijn voorbeelden van boeken op AVI-niveau E5-M6 die worden gelezen door leerlingen op vrijwel alle AVI-niveaus. Ook de 'Harry Potter'-serie mag zich verheugen in een brede belangstelling. Hoewel dit boeken zijn op AVI-niveau M7, worden deze gelezen door leerlingen met AVI-niveau M3 tot en met Plus. De conclusie lijkt gerechtvaardigd dat vanaf een bepaald niveau van technische leesvaardigheid het AVI-niveau minder van belang is, en dat persoonlijke interesses ervoor zorgen dat eventuele technische moeilijkheden worden overwonnen.

Is er verschil te zien tussen de leesvoorkeuren van kinderen met een hoge, een gemiddelde en een lage score op leesattitude?

Op basis van deze kwantitatieve analyse is de score op leesattitude minder bepalend voor de leesvoorkeur dan het geslacht van de leerlingen of de groep waarvan zij deel uitmaken. Een verschil in leesgedrag en leesbeleving tussen jongens en meisjes is al in eerder onderzoek naar voren gekomen en wordt in dit onderzoek bevestigd. Dat onderscheid blijkt niet alleen uit het verschil in scores op leesattitude maar ook uit de aantallen titels en auteurs die worden genoemd.

Het verschil in gemiddelde score tussen jongens en meisjes is het kleinst in groep 3 en 4. Dit is mogelijk toe te schrijven aan de 'magic' die het leren lezen met zich meebrengt. Tellegen (2000) spreekt in dat verband van vaardigheidsvreugde als vorm van intrinsieke leesmotivatie. Het verschil tussen jongens en meisjes is bij de jongste leerlingen, in tegenstelling tot de verschillen in de andere groepen, niet significant. Leerlingen in groep 3 en 4 met een lage score op leesattitude noemen van series geen afzonderlijke titels, terwijl een deel van de leerlingen met een gemiddelde of hoge score op leesattitude dat wel doet. Het benoemen van afzonderlijke titels van series neemt overigens toe met de leeftijd. In groep 3 en 4 is het aandeel leerlingen met een gemiddelde attitudescore het hoogst, maar de diversiteit aan auteurs is daar het laagst. Deze leerlingen noemen dus vaker dezelfde auteur.

In het onderzoek van Prins-Tameris wordt een afname geconstateerd van de score op

leesattitude vooral bij jongens na groep 5.³² Die trend wordt in dit onderzoek niet bevestigd. De gemiddelde score van de jongens is weliswaar het laagst in groep 8, maar kent, na een daling in groep 6 ten opzichte van de jongere leerlingen een opleving in groep 7. Dit kan voor een deel te maken hebben met de verschillende condities waaronder de vragenlijsten zijn afgenomen. Zo is bekend dat de leerlingen van een groep 5 en een groep 6 die zijn bevestigd door studenten van de Marnix Academie veel moeite hadden met het invullen van de vragenlijsten, niet in de laatste plaats omdat het groepen betrof met betrekkelijk ‘zwakke’ leerlingen.

Over het algemeen zijn er geen grote onderlinge verschillen zichtbaar naar leesattitudescore waar het de populairste auteurs betreft. Vooral in groep 3 en 4 komen dezelfde favorieten terug op alle niveaus van leesattitude, zij het dat de frequentie waarin bepaalde auteurs worden genoemd, verschilt. Bij de titels valt op dat leerlingen met een gemiddelde of hoge score op leesattitude iets meer onderscheid maken naar afzonderlijke titels binnen de series die worden genoemd. Verder noemen deze leerlingen meer afzonderlijke titels van de auteur Paul van Loon, naast de populaire ‘Dolfje Weerwolfje’ en ‘De Griezibus’. Bij leerlingen met een lage score op leesattitude komen in groep 3 tot en met 6 verhoudingsgewijs iets meer informatieve boeken voor dan bij de overige leerlingen. In groep 7 en 8 lezen de leerlingen met een lage score op leesattitude iets meer strips dan de overige leerlingen, terwijl de leerlingen met een hoge score wat betreft de vorm van het boek vaker kiezen voor gewone fictie. Dat laatste geldt ook voor de leerlingen in groep 5 en 6. In groep 5 tot en met 8 valt op dat bijvoorbeeld ‘Harry Potter’ weliswaar op alle niveaus door de jongens wordt genoemd, maar veel vaker door de mannelijke leerlingen met een gemiddelde score op leesattitude dan de andere jongens.

4.2 Leerkrachten

Evenals bij de leerlingen kan bij de leerkrachten worden geconstateerd dat het aanbod van (voorlees)boeken, omvangrijk is, al blijkt ook hier dat uit dit uitgebreide aanbod eigenlijk onvoldoende wordt geput. De herhalingsfactor bij sommige respondenten op het niveau van auteur en/of serie is tamelijk groot. De leerkrachten konden maximaal tien titels noemen. Over het totaal bekeken, noemt een leerkracht gemiddeld meer dan vier boeken. De meeste boeken worden genoemd door leerkrachten van groep 1 en 2: zij noemen gemiddeld ruim zeven titels. Bij groep 3 en 4 is dat gedaald tot gemiddeld bijna vijf titels en deze daling zet zich voort naar gemiddeld ruim drie titels in groep 5 en 6 tot gemiddeld net drie titels in groep 7 en 8. De reden hiervoor zou kunnen zijn dat voorlezen in groep 1 tot en met 4 veel vanzelfsprekender is opgenomen in het lesprogramma. Naarmate leerlingen ouder worden en zelf kunnen lezen, wordt voorlezen al gauw als minder belangrijk ervaren. Voorlezen vormt in de hogere klassen vanwege de volheid van het lesprogramma eerder

³² Prins-Tamis, S., *Validiteitsonderzoek van een Leesattitudetest onder Basisschoolleerlingen*, Amsterdam, augustus 2008, p. 53.

een sluitstuk, dat wordt overgeslagen wanneer de tijd daarvoor ontbreekt. Daarnaast speelt de omvang van de boeken een mogelijke rol. Prentenboeken laten zich in kortere tijd voorlezen dan de boeken die in de groep 5 tot en met 8 worden voorgelezen.

Welke boeken worden door de leerkrachten voorgelezen in welke groepen?

De onbetwist favoriete auteurs bij de leerlingen, Van Loon en Oomen, komen ook voor in de 'top 20' van de leerkrachten, maar ze staan daar niet op de eerste plaats. Die is bij de leerkrachten zonder twijfel voor Jacques Vriens, op enige afstand gevolgd door Carry Slee, Annie M.G. Schmidt en Roald Dahl. Favoriete series bij de leerkrachten zijn schoolverhalen: 'Meester Jaap' (J. Vriens), 'Mees Kees' (M. Oldenhove) en 'De kinderen van de Grote Beer' (C. Slee). Overigens kiezen leerkrachten in geringere mate voor serietitels dan de leerlingen. Bij de afzonderlijke titels zijn 'Jip en Janneke' en 'Pluk van de Petteflet' de meest genoemde titels. Beide worden uitsluitend voorgelezen in groep 1 tot en met 5.

De leerkrachten van groep 1 en 2 hebben de meeste titels genoemd. Binnen de totale groep vormen zij een vijfde deel van de populatie, maar zij zijn goed voor ruim een derde van het aantal genoemde titels. De variatie aan auteurs is binnen deze groep leerkrachten groter dan bij de leerkrachten van de groep 3 tot en met 8. Leerkrachten van groep 1 en 2 noemen vooral prentenboeken, en in mindere mate verhalenbundels en andere (voor)leesboeken. In deze groepen is Max Velthuys duidelijk de favoriete auteur, gevolgd door Eric Carle en, op enige afstand, Marcus Pfister. Kijken we naar de overige boeken dan is bij groep 1 en 2 Annie M.G. Schmidt de favoriete auteur. Dit bevestigt de resultaten van recent onderzoek naar de voorleespraktijk in groep 1 en 2 door K. Ghonem-Woerts (2009).

Bij de leerkrachten van groep 3 en 4 is het aandeel van prentenboeken duidelijk lager dan bij de leerkrachten van de kleuters. Het aandeel van verhalenbundels ligt ongeveer gelijk. Favoriete auteurs (in dezelfde mate) bij deze leerkrachten zijn Carry Slee en Jacques Vriens. De favoriet bij de leerlingen, Paul van Loon, komt bij de leerkrachten op de vierde plaats. De leerkrachten noemen procentueel gezien minder serieboeken dan de leerlingen in deze groepen. Meest genoemde serie is 'De boze heks' van H. Kraan, die door de meisjes in deze groepen wel wordt genoemd, maar bij de jongens niet voorkomt. De grote favoriet van de leerlingen in deze groepen, 'Dolfje Weerwolfje' van P. van Loon, komt bij de leerkrachten op de tweede plaats. Bij de afzonderlijke titels die door de leerkrachten worden genoemd, valt het aandeel van titels van Annie M.G. Schmidt op. Bovendien zijn er duidelijk overeenkomsten met het overzicht van afzonderlijke titels die bij de kleuters worden genoemd, zoals de seizoensgebonden boeken van J. Vriens ('Oh Denneboom', 'Drie ei is een paasei', 'Dag Sinterklaasje') en 'Lekker weertje koekepeertje', van Carry Slee.

In het overzicht van de boeken die door de leerkrachten van groep 5 en 6 worden genoemd, komen geen prentenboeken meer voor. Wel bestaat een vijfde deel van de

vermeldingen uit verhalenbundels (in meerderheid ‘Meester Jaap’ van J. Vriens). Een klein deel betreft informatieve boeken en poëzie. Favoriete auteur bij deze leerkrachten is R. Dahl. Het overzicht met favoriete afzonderlijke titels bevat in de ‘top 10’ maar liefst zes titels van zijn hand. De favoriete auteur van de jongens in groep 5 en 6, Paul van Loon, komt bij de leerkrachten op de derde plaats. De favoriet van de meisjes, Francine Oomen, moet het bij de leerkrachten doen met een 14de plaats. Een speciale categorie wordt gevormd door de boeken van A. van Dam; informatieve teksten in een ‘verhalend jasje’. ‘In een land hier ver vandaan’ is de favoriete titel van deze leerkrachten bij de afzonderlijke titels. Verder zijn de schoolverhalen die in het totaaloverzicht naar voren komen bij deze leerkrachten geliefd.

Door de leerkrachten van groep 7 en 8 worden verhoudingsgewijs de minste titels genoemd; mede daardoor is de variatie geringer. De auteur Jacques Vriens is veruit favoriet, op afstand gevolgd door Carry Slee. Vriens wordt door meer dan 50% van deze leerkrachten genoemd. In vergelijking met de andere groepen wordt Francine Oomen verhoudingsgewijs vaker genoemd, en dan iets vaker door de vrouwelijke leerkrachten dan door de mannelijke. Evenals hun collega’s van groep 5 en 6 hebben deze leerkrachten een voorkeur voor de schoolverhalen van Vriens en Oldenhove (‘Meester Jaap’ en ‘Mees Kees’). Daarnaast wordt de ‘Hoe overleef ik..’-serie van Francine Oomen even vaak genoemd als ‘Mees Kees’. Vergelijken we dit met de voorkeuren van de leerlingen in deze groepen, dan zien we daar ‘Meester Jaap’ en de ‘Hoe overleef ik..’-serie terug in de ‘top 20’ bij de meisjes, maar alleen ‘Meester Jaap’ bij de jongens. ‘Mees Kees’ wordt vooral genoemd door leerlingen in groep 5 en 6. In die groepen wordt deze serie zowel door jongens als meisjes genoemd, en naar verhouding ook in dezelfde mate. In groep 7 en 8 wordt deze serie slechts eenmaal door een meisje genoemd. De keuze voor ‘Mees Kees’ lijkt dus in groep 7 en 8 minder goed aan te sluiten bij de voorkeur van de leerlingen.

Vragen aan leerkrachten

De overeenkomsten tussen de lijsten van genoemde titels van leerlingen en leerkrachten laten zich voor een deel verklaren door het antwoord op de vraag naar de manier waarop leerkrachten op de hoogte blijven van het aanbod van kinder- en jeugdliteratuur. Driekwart van de leerkrachten geeft aan zelf actief op zoek te gaan in bibliotheek of boekwinkels of via internet. Voor ruim 60% is het aanbod van kinder- en jeugdliteratuur een onderwerp onder collega’s. Het percentage dat aangeeft zich (ook) te baseren op informatie uit vakbladen (21%) is aanzienlijk lager. Meer dan 50% van de leerkrachten baseert zich o.a. op informatie van leerlingen. Dit komt overeen met de bevindingen van Ghonem-Woerts in haar onderzoek naar het voorlezen van prentenboeken bij kleuters.³³ Chambers merkt in dit

³³ Ghonem-Woerts, K., *Elke dag boekendag! Verslag van een onderzoek naar het voorlezen van prentenboeken in groep 1 en 2*, Amsterdam, 2009, p 24.

verband op dat het belangrijk is dat een leerkracht zich bereid toont, tot op zekere hoogte, om rekening te houden met de boeken die kinderen aandragen. In zijn aanpak om met kinderen over boeken te praten, gaat hij ervan uit dat hun houding tegenover praten over boeken positiever is als zij weten dat hun smaak wordt gerespecteerd.³⁴

Een meerderheid van de leerkrachten acht zichzelf enigszins op de hoogte van het huidige aanbod van kinder- en jeugdliteratuur. Ongeveer een kwart van de leerkrachten acht zichzelf zeer goed op de hoogte, terwijl een minderheid van ongeveer tien procent meent niet zo goed op de hoogte te zijn.

Het aantal kinderboeken dat de leerkrachten hebben moeten lezen tijdens hun opleiding en het aantal kinderboeken dat zij nu nog lezen, varieert nogal. Leerkrachten die aangeven dat zij tijdens hun opleiding meer dan twintig boeken moesten lezen, noemen verhoudingsgewijs meer titels en auteurs dan hun collega's die minder dan twintig boeken moesten lezen. Ook het aantal jeugdboeken dat nu nog door leerkrachten wordt gelezen, blijkt van invloed op het aantal genoemde auteurs en titels; leerkrachten die aangeven nu meer dan tien jeugdboeken per jaar te lezen, noemen naar verhouding meer titels dan hun collega's die minder dan tien jeugdboeken per jaar lezen of aangeven geen kinderboeken meer te lezen. Meer kennis van het aanbod leidt dus tot een kwantitatief gevarieerder aanbod aan de leerlingen. In hoeverre dat ook geldt voor de kwaliteit van de boeken valt, vooralsnog, buiten de scope van dit onderzoek.

Hoe verboudt de kwalitatieve moeilijkheidsgraad van de voorleesboeken zich tot de kwalitatieve moeilijkheidsgraad van de boeken die de kinderen zelf lezen?

Deze vraag laat zich op dit moment nog moeilijk beantwoorden. In het verslag van de uitvoering van het onderzoek is al ingegaan op de redenen waarom de voorziene kwalitatieve analyse vooralsnog achterwege is gebleven.

Wel is in dit onderzoek duidelijk geworden dat door de Griffeljury bekroonde (prenten)boeken vaker door de leerkrachten worden genoemd dan door de leerlingen. Het is bekend dat volwassenen andere criteria hanteren bij de keuze en de beoordeling van boeken dan kinderen. Wellicht geeft een nadere, kwalitatieve, analyse van de in dit onderzoek genoemde titels nieuwe inzichten, zodat een brug kan worden geslagen tussen wat kinderen leuk vinden en wat volwassenen goed vinden.

³⁴ Chambers, A., *Vertel eens. Kinderen, lezen en praten*, Den Haag, 2002, pp 75-79.

4.3 Aanbevelingen

Kwalitatief onderzoek

Dit verslag is vooral kwantitatief van aard. Meer inzicht in de waarde van de verzamelde gegevens zal ontstaan wanneer een kwalitatieve slag wordt gemaakt naar de inhoudelijke overeenkomsten en verschillen tussen de genoemde titels wat betreft onderwerp, stijl etc., vooral waar het de boeken betreft die alleen door leerlingen met een lage of een hoge leesattitudescore worden genoemd. Daarbij zullen ook de vele boeken moeten worden betrokken die nu niet in de overzichten zijn opgenomen omdat zij maar één of twee keer zijn genoemd. Belangrijk is, dat wordt aangesloten bij de resultaten van bestaand onderzoek op dit terrein, zoals de leeservaringsschaal van Stalpers/Heeze (2000), de leesstrategieën van Laarakker (2006) en de zes niveaus van literaire competentie van De Witte (2008).

Update van het onderzoek

Om de ontwikkelingen in de leesvoorkeur van leerlingen in het basisonderwijs te kunnen volgen en een overzicht te blijven houden van populaire (voor)leesboeken, verdient het aanbeveling een onderzoek als dit met enige regelmaat te herhalen. Er zijn wel enkele aanbevelingen te doen voor een optimalisering van de registratie en verwerking van de gegevens. De scoreformulieren voor dit onderzoek waren opgemaakt in MS-Word®. Het verdient aanbeveling om bij een vervolgonderzoek hiervoor een ander format (bijvoorbeeld MS-Excel®) te gebruiken waarmee de scores op de attitudevragen automatisch geteld kunnen worden, zodat de analyse sneller, eenvoudiger en zorgvuldiger kan worden uitgevoerd. De tijd die daarmee wordt bespaard, kan worden ingezet op andere onderdelen van het onderzoek, bijvoorbeeld voor een meer kwalitatieve beoordeling van de gelezen boeken. Bovendien is het dan mogelijk om een hervalidatie op de vragenset uit te voeren en om analyses uit te voeren op de afzonderlijke dimensies.

Leeslogboek

Uit het voorgaande is gebleken dat basisschoolleerlingen – vooral de leerlingen in groep 3 en 4 – vaak niet weten welke auteur bij welk boek hoort, of niet meer kunnen reproduceren welke boeken ze gelezen hebben of welke boeken ze het leukst vonden. Het bijhouden van een leeslogboek kan hier uitkomst brengen. Uit dit onderzoek komt het belang van een dergelijk leeslogboek duidelijk naar voren. Het kost weinig moeite om te (laten) registreren welke boeken leerlingen en leerkrachten (voor)lezen. Een dergelijke leesgeschiedenis – waarin basisgegevens als titel en auteur op een correcte manier zijn vermeld – is een hulpmiddel bij het begeleiden van de keuze van de leerling, en bespaart bovendien onderzoekers veel werk. Uit de ervaringen van de pabo-studenten valt op te maken dat zij in een aantal gevallen veel tijd hebben moeten besteden aan het aanvullen van deze basisgegevens. Aanvulling met andere gegevens, zoals AVI-score en trefwoord, is ook nuttig, maar voorkomen moet worden dat er te veel informatie gevraagd wordt, wat het bijhouden van een logboek bemoeilijkt. Uiteraard is het wel altijd nuttig om een

genre aanduiding en/of een trefwoord te vermelden en een korte waardering te geven (al is het maar in de vorm van '+', '-' of '+/-').

Pabo-studenten als onderzoekers

Door studenten van vier pabo's is in betrekkelijk korte tijd een grote hoeveelheid data verzameld voor dit onderzoek. De door deze studenten aangeleverde bestanden bleken niet alle van dezelfde kwaliteit. De informatie die is verzameld door studenten in het derde leerjaar en studenten die het onderzoek hebben uitgevoerd als onderdeel van de module onderzoeksvaardigheden, bleek kwalitatief gezien beter en vollediger te zijn dan de informatie verzameld door studenten in het eerste jaar. Uit de begeleidende mails van de oudere studenten bleek ook een grotere intrinsieke motivatie om aan het onderzoek mee te werken. Verder is gebleken dat de kwaliteit beter is wanneer er in de lessen tijd voor is vrijgemaakt. Bestanden die zijn aangeleverd door studenten die het geheel als zelfstudie hebben uitgevoerd, bleken over het algemeen minder volledig. Begeleiding en controle door de docenten van de pabo's bleek eveneens van belang voor de kwaliteit van de aangeleverde gegevens. De deelname van de studenten aan het onderzoek heeft de bewustwording van het belang van een doorgaande leeslijn gestimuleerd, zowel voor de deelnemende leerlingen en leerkrachten in het basisonderwijs als voor de pabo-studenten en hun begeleiders. Dit biedt een uitstekende mogelijkheid om de kloof tussen wetenschap en onderwijspraktijk te helpen overbruggen.

Literatuur

- Elsäcker, W. van, 'Consequenties van wetenschappelijk onderzoek voor de onderwijspraktijk', in *Lezen in de lengte en lezen in de breedte*, Amsterdam, 2006.
- Ghesquiere, R., *Het verschijnsel jeugdliteratuur*, Leuven/Voorburg, 2004 (achtste druk).
- Ghonem-Woets, K., *Literaire competentie in groep 3 tot en met 8*, Tilburg, februari 2009.
- Ghonem-Woets, K., *Elke dag boekendag! Verslag van een onderzoek naar het voorlezen van prentenboeken in groep 1 en 2*, Amsterdam, 2009.
- Laarakker, K., 'Het grillige pad dat de lezer bewandelt', in *Lezen in de lengte en lezen in de breedte*, Amsterdam, 2006.
- Linders, J., *De jeugdboeken top 100 aller tijden*, Amsterdam, 1988.
- Lenteren, P. van, *Twisten over de smaak van een ander. Een kritische inventarisatie van het Nederlands onderzoek naar leesvoorkeur*, Leiden, 1999.
- Oberon, *Leesbevordering in het basisonderwijs. Een onderzoek naar actualiteit en toekomstperspectief*, Amsterdam, 2009.
- Prins-Tamis, S., *Validiteitsonderzoek van een Leesattitudetest onder Basisschoolleerlingen*, Amsterdam, 2008.
- Schram, D., 'Literatuur lezen en beleven: verplicht en in de vrije tijd', in *Lezen in de lengte en lezen in de breedte*, Amsterdam, 2006.
- Witte, T., de, *Het oog van de meester*, Amsterdam, 2008.
- Stichting Lezen, *De doorgaande leeslijn*, Amsterdam, april 2005.

Bijlagen

Bijlage 1

Favoriete auteurs – leerlingen, totaal

(≥ 10 keer genoemd)

	Auteur		Auteur
1	P. van Loon	31	H. Hagen
2	F. Oomen	32	M. van Hooft
3	C. Sleen	33	H. Kan
4	W. Disney	34	C. Plainsted
5	J. Vriens	35	J. Terlouw
6	G. Stilton	36	H. Arnoldus
7	R.L. Stine	37	T. Dragt
8	J.K. Rowling	38	C. Funke
9	R. Dahl	39	A. Scholtens
10	F. Diks	40	B. van der Ede
11	N. Smit	41	H. Hokke
12	V. den Hollander	42	A. Lindgren
13	W. Vandersteen	43	A. de Vries
14	A. van Gils	44	R. Gosciny
15	A.M.G. Schmidt	45	J. Postma
16	M. van de Coolwijk	46	Gebr. Grimm
17	Knister	47	A. van Dam
18	D. Laan	48	E. Blyton
19	A. Penrhyn Lowe	49	J. Masanek
20	M. Oldenhove	50	Chr. van Abcoude
21	C. Grashoff	51	L. Daniels
22	A. Peters	52	J. ter Haar
23	M. Hoffman	53	M. Mous
24	N. Christiaanse	54	M. Stoffels
25	A. Dragt	55	T. Beckman
26	R. Kromhout	56	P. Prins
27	H. Kraan	57	A. van Bon
28	J. Flanagan	58	L. Dijkzeul
29	T. Stilton	59	D. Verroen
30	L. Brooke	60	A. Woltz

Bijlage 2

Overzicht serietitels – leerlingen, totaal

(> 10 keer genoemd)

	Titel	Auteur		Titel	Auteur
1	<i>Hoe overleef ik...</i>	F. Oomen	20	<i>Lena Lijstje</i>	F. Oomen
2	<i>Dolfje Weerwolfje</i>	P. van Loon	21	<i>De grijze jager</i>	J. Flanagan
3	<i>Donald Duck</i>	W. Disney	22	<i>Heartland</i>	L. Brooke
4	<i>Harry Potter</i>	J.K. Rowling	23	<i>Mees Kees</i>	M. Oldenhavé
5	<i>De Griezelsbus</i>	P. van Loon	24	<i>De Bleshof</i>	N. Christiaanse
6	<i>Kippevel</i>	R.L. Stine	25	<i>Timboektoe</i>	C. Slee
7	<i>100%...</i>	N. Smit	26	<i>Junior Kippevel</i>	R.L. Stine
8	<i>Meester Jaap</i>	J. Vriens	27	<i>De Glitterclub</i>	C. Plainsted/S. Buis
9	<i>Fantasia</i>	G. Stilton	28	<i>Wolf</i>	J. Postma
10	<i>Suske en Wiske</i>	W. Vandersteen	29	<i>Asterix</i>	R. Goscinny
11	<i>De Olijke Tweeling</i>	A. Peters/M. van de Coolwijk	30	<i>De bende van de Korenwolf</i>	J. Vriens
12	<i>Snelle Jelle</i>	A. Van Gils	31	<i>De boze heks</i>	H. Kraan
13	<i>Dat heb ik weer</i>	C. Slee	32	<i>Op zoek naar dolfinen</i>	L. Daniels
14	<i>Heksje Lily</i>	Knister	33	<i>Pietje Puk</i>	H. Arnoldus
15	<i>Koen Kampioen</i>	F. Diks	34	<i>Spekkie en Sproet</i>	V. den Hollander
16	<i>Het huis Anubis</i>	A. Penrhyn Lowe	35	<i>De kinderen van de Grote Beer</i>	C. Slee
17	<i>Pinkeltje</i>	D. Laan	36	<i>Jubelientje</i>	H. Hagen
18	<i>Floortje Bellefleur</i>	C. Grashoff/S. Buis	37	<i>Waanzinnig om te weten</i>	R. Arnold/T. Deary/A. Ganeri
19	<i>De Kameleon</i>	H. de Roos/F. Diks	38	<i>Saskia en Jeroen</i>	

Mijn leukste, spannendste, coolste, vetste ... boek!

.....
Stichting Lezen

Bijlage 3

Winnaars Gouden Griffel/Penseel, Zilveren Griffel/Penseel, Vlag en Wimpel (genoemd)

Gouden Griffel/Penseel

Titel	Auteur	Jaar
<i>Kikker in de kou*</i>	M. Velthuys	1993
<i>Kikker en het vogeltje*</i>	M. Velthuys	1992
<i>Toen niemand iets te doen had*</i>	T. Tellegen	1988
<i>Deesje*</i>	J. van Leeuwen	1986
<i>Auum!</i>	V. Hazelhoff	1984
<i>Otje</i>	A.M.G. Schmidt	1981
<i>Krassen in het tafelblad</i>	G. Kuijer	1979
<i>De kinderen van het achtste woud</i>	E. Pelgrom	1978
<i>Het wereldje van Beer Ligthart</i>	J. ter Haar	1974
<i>Kruistocht in Spijkerbroek</i>	T. Beckman	1974
<i>Oorlogswinter</i>	J. Terlouw	1973

**Alleen door leerkrachten genoemd*

Zilveren Griffel/Penseel

Titel	Auteur	Jaar
<i>Lang geleden*</i>	A. van Dam	2008
<i>De Nederlandse poëzie in 1000 en enige gedichten</i>	G. Komrij	2008
<i>Hart van Inkt</i>	C. Funke	2006
<i>De dievenbende van Scipio</i>	C. Funke	2004
<i>Mag ik je spook even lenen?*</i>	S. Noort	2003
<i>Iep!</i>	J. van Leeuwen	1997
<i>Raad eens hoeveel ik van je hou*</i>	S. MacBratneyh	1995
<i>Bijna iedereen kon omvallen</i>	T. Tellegen	1994
<i>Kikker in de kou*</i>	M. Velthuys	1993
<i>Kikker en het vogeltje*</i>	M. Velthuys	1992
<i>Kikker is verliefd*</i>	M. Velthuys	1990
<i>De rode prinses</i>	P. Biegel	1988
<i>Bot en Botje</i>	J. Ahlberg	1988
<i>De GVR</i>	R. Dahl	1984
<i>De Griezels</i>	R. Dahl	1982
<i>Zondagmorgen</i>	J. Vriens	1979
<i>Borre en de nachtzwarte kat</i>	J. Ahlberg	1978

Mijn leukste, spannendste, coolste, vetste ... boek!

.....
Stichting Lezen

<i>Grote mensen daar kun je beter soep van koken</i>	G. Kuijer	1977
<i>De meester van de zwarte molen*</i>	O. Preussler	1973
<i>Pluk van de Petteflet</i>	A.M.G. Schmidt	1972

**Alleen door leerkrachten genoemd*

Vlag en Wimpel

<i>Titel</i>	<i>Auteur</i>	<i>Jaar</i>
<i>Het verraad van Waterdunen</i>	R. Ruggenberg	2007
<i>Wolf</i>	M. Heesen	2007
<i>Oma's rommelkamer</i>	B. Westera	2006
<i>Balotje en het paard*</i>	Y. Jagtenberg	2006

**Alleen door leerkrachten genoemd*

Bijlage 4

Favoriete auteurs – leerlingen groep 3 en 4, naar geslacht

(≥ drie keer genoemd)

	Jongens	Meisjes
1	P. van Loon	P. van Loon
2	W. Disney	V. den Hollander
3	F. Diks	W. Disney
4	A.M.G. Schmidt	A.M.G. Schmidt
5	V. den Hollander	M. van de Coolwijk
6	Knister	W. Vandersteen
7	H. Arnoldus	C. Slee
8	W. Vandersteen	A. Dragt
9	M. van de Coolwijk	Knister
10	Gebr. Grimm	R. Kromhout
11	D. Laan	D. Laan
12	H. Kraan	A. Scholtens
13	G. Stilton	J. Feller
14	M. Hooft	H. Kraan
15	R. Kromhout	C. Plainsted
16	R. L. Stine	A. Bon
17	Chr. van Abcoude	C. Grashoff
18	M. Busser	D. Meadows
19	B. van Ede	A. de Vries
20	A. van Gils	M. Busser
21	A. Penrhyn Lowe	L. Dijkzeul
22	A. Scholtens	Y. Edens
23	C. Slee	Gebr. Grimm
24	J. Vriens	J. Kunnen
25		A. Penrhyn Lowe
26		A. Peters
27		N. Roep
28		F. Smulders
29		H. van Straaten
30		D. Verroen

Bijlage 5***Favoriete auteurs – leerlingen groep 3 en 4, naar leesattitude***

(≥ drie keer genoemd)

	Lage leesattitude		Gemiddelde leesattitude		Hoge leesattitude
1	P. van Loon	1	P. van Loon	1	P. van Loon
2	W. Disney	2	W. Disney	2	W. Disney
3	A.M.G. Schmidt	3	V. den Hollander	3	D. Laan
4	F. Diks	4	M. van de Coolwijk	4	A.M.G. Schmidt
5	V. den Hollander	5	Knister	5	F. Diks
6	M. van de Coolwijk	6	R. Kromhout	6	W. Vandersteen
7	D. Laan	7	A.M.G. Schmidt	7	H. Kraan
8	A. Scholtens	8	F. Diks	8	V. den Hollander
9	S. Kuiper	9	W. Vandersteen	9	C. Slee
10	R.L. Stine	10	C. Slee	10	A. Dragt
		11	H. Arnoldus	11	C. Plainsted
		12	A. Bon	12	Knister
		13	J. Vriens	13	A. van Gils
		14	Gebr. Grimm	14	A. de Vries
		15	H. Kraan	15	K. Hartley
		16	A. Dragt	16	E. Pullens
		17	M. Busser		
		18	G. Stilton		
		19	J. Feller		
		20	D. Laan		
		21	A. Scholtens		
		22	A. van Gils		
		23	F. Smulders		
		24	L. Dijkzeul		
		25	M. van Hooft		
		26	A. Penrhyn Lowe		
		27	D. Meadows		
		28	Chr. Abcoude		
		29	J. Kunnen		
		30	J. Ahlberg		
		31	A. van Dam		
		32	S. van den Heede		
		33	M. Velthuis		
		34	R. Walton		

Bijlage 6

Favoriete auteurs – jongens groep 5 en 6

(≥ drie keer genoemd)

1	P. van Loon	24	H. de Roos
2	W. Disney	25	R. Goscinny
3	G. Stilton	26	H. Kan
4	F. Diks	27	R. Kromhout
5	J. Vriens	28	M. van de Coolwijk
6	J.K. Rowling	29	H. Hagen
7	R.L. Stine	30	M. Mous
8	R. Dahl	31	A. Penrhyn Lowe
9	A. van Gils	32	P. Prins
10	C. Slee	33	A.M.G. Schmidt
11	W. Vandersteen	34	A. Scholtens
12	D. Laan	35	B. van der Ede
13	J. Masanek	36	C. Funke
14	M. Oldenhove	37	J. ter Haar
15	E. Blyton	38	Hergé
16	H. Hokke	39	E. Heuvel
17	V. den Hollander	40	M. Hoffman
18	H. Arnoldus	41	H. Kuyper
19	A. Blade	42	U. Schubert
20	F. Oomen	43	J. Terlouw
21	Chr. van Abcoude	44	O. Tortuga
22	J. Flanagan	45	E. van de Vendel
23	S. Noort	46	B. van Wijckmade

Bijlage 7

Favoriete auteurs – meisjes groep 5 en 6

(≥ drie keer genoemd)

1	F. Oomen	31	H. Hokke
2	P. van Loon	32	W. Vandersteen
3	C. Slee	33	F. Diks
4	J. Vriens	34	Gebr. Grimm
5	G. Stilton	35	R. Kromhout
6	W. Disney	36	Y. Kroonenburg
7	R. Dahl	37	A. Lindgren
8	Knister	38	J. K. Rowling
9	A. Penrhyn Lowe	39	B. Bos
10	A. Peters	40	B. van der Ede
11	R.L. Stine	41	C. Bijvoet
12	M. Oldenhave	42	J. Campbell
13	N. Christiaanse	43	M. Hooft
14	C. Grashoff	44	P. Klein
15	T. Stilton	45	J. Kruis
16	M. van de Coolwijk	46	L. Rennison
17	A.M.G. Schmidt	47	D. Verroen
18	A. Dragt	48	L. Brooke
19	D. Laan	49	L. Burggraaf
20	V. den Hollander	50	T. Deary
21	M. Hoffman	51	L. Dijkstra
22	C. Plainsted	52	C. Funke
23	H. Hagen	53	R. Gosciny
24	H. Kraan	54	C. Meadows
25	S. Cramer	55	J. Poole
26	N. Smit	56	J. Spyri
27	A. van Dam	57	M. Stoffels
28	H. Kan	58	E. van de Vendel
29	L. Daniels	59	A. Woltz
30	J. ter Haar		

Bijlage 8

Favoriete serietitels – leerlingen groep 5 en 6, naar geslacht

(≥ drie keer genoemd)

	Jongens		Meisjes	
	<i>Serietitel</i>	<i>Auteur</i>	<i>Serietitel</i>	<i>Auteur</i>
1	<i>Donald Duck</i>	W. Disney	<i>Hoe overleef ik...</i>	F. Oomen
2	<i>Dolfje Weerwolfje</i>	P. van Loon	<i>Dolfje Weerwolfje</i>	P. van Loon
3	<i>Harry Potter</i>	J.K. Rowling	<i>De Olijke Tweeling</i>	A. Peters/M. v.d. Coolwijk
4	<i>De Griezelbus</i>	P. van Loon	<i>Meester Jaap</i>	J. Vriens
5	<i>Koen Kampioen</i>	F. Diks	<i>Heksje Lily</i>	Knister
6	<i>Kippenvel</i>	R.L. Stine	<i>Het Huis Anubis</i>	A. Penrhyn Lowe
7	<i>De Kameleon</i>	H. de Roos/F. Diks	<i>Floortje (Bellefleur)</i>	C. Grashoff/S. Buis
8	<i>Snelle Jelle</i>	A. van Gils	<i>Donald Duck</i>	W. Disney
9	<i>Meester Jaap</i>	J. Vriens	<i>Kippenvel</i>	R.L. Stine
10	<i>Suske en Wiske</i>	W. Vandersteen	<i>De Bleshof</i>	N. Christiaanse
11	<i>Mees Kees</i>	M. Oldenhavé	<i>Lena Lijstje</i>	F. Oomen
12	<i>Pinkeltje</i>	D. Laan	<i>Mees Kees</i>	M. Oldenhavé
13	<i>Fantasia</i>	G. Stilton	<i>Pinkeltje</i>	D. Laan
14	<i>Pietje Puk</i>	H. Arnoldus	<i>De Glitterclub</i>	C. Plainsted/S. Buis
15	<i>De grijze jager</i>	J. Flanagan	<i>Fantasia</i>	G. Stilton
16	<i>Asterix en Obelix</i>	R. Goscinny	<i>De Griezelbus</i>	P. van Loon
17	<i>Junior Kippenvel</i>	R.L. Stine	<i>Jubelientje</i>	H. Hagen
18	<i>Het huis Anubis</i>	A. Penrhyn Lowe	<i>De kinderen van de Grote Beer</i>	C. Slee
19	<i>Ranger</i>	H. Kan	<i>100%...</i>	N. Smit
20	<i>Hoe overleef ik...</i>	F. Oomen	<i>Spekkie en Sproet</i>	V. den Hollander
21	<i>Wolf</i>	J. Postma	<i>De bende van de Korenwolf</i>	J. Vriens
22			<i>Timboektoe</i>	C. Slee
23			<i>Suske en Wiske</i>	Willy Vandersteen
24			<i>Saskia en Jeroen</i>	J. ter Haar
25			<i>Junior Kippenvel</i>	R.L. Stine

Mijn leukste, spannendste, coolste, vetste ... boek!

.....
Stichting Lezen

26			<i>Op zoek naar dolfijnen</i>	L. Daniels
27			<i>Barbie</i>	C. Bijvoet
28			<i>Floor</i>	M. Hoffman
29			<i>Harry Potter</i>	J.K. Rowling
30			<i>Heartland</i>	L. Brooke
31			<i>Waanzinnig om te weten</i>	R. Arnold/T.Deary /A. Ganeri
32			<i>Dat heb ik weer</i>	C. Slee
33			<i>Asterix en Obelix</i>	R. Goscinny
34			<i>De boze beks</i>	H. Kraan
35			<i>De elfjes</i>	D. Meadows

Mijn leukste, spannendste, coolste, vetste ... boek!

.....

Stichting Lezen

Bijlage 9

Favoriete afzonderlijke titels – jongens groep 5 en 6

(≥ drie keer genoemd)

	Titel	Auteur
1	<i>Sjakie en de chocoladefabriek</i>	R. Dahl
2	<i>Oorlogsgeheimen</i>	J. Vriens
3	<i>Reis door de tijd</i>	G. Stilton
4	<i>De wilde voetbalbende</i>	J. Masanek
5	<i>Het spook van de metro</i>	G. Stilton
6	<i>Een weerwolf in de Leenvenkuil</i>	P. van Loon
7	<i>De GVR</i>	R. Dahl
8	<i>Het kasteel van Markies Kattebas</i>	G. Stilton
9	<i>Monsterjacht</i>	A. Blade
10	<i>Bungelend aan een staartje</i>	G. Stilton
11	<i>De club van 7</i>	E. Blyton
12	<i>De ontdekking</i>	E. Heuvel
13	<i>Geheime missie Olympische Spelen</i>	G. Stilton
14	<i>Het geheim van de goochelaar</i>	A. Scholtens
15	<i>Kaas op wielen</i>	G. Stilton
16	<i>Losgeld voor Geronimo</i>	G. Stilton
17	<i>Pluk van de Petteflet</i>	A.M.G. Schmidt
18	<i>Wipneus en Pim</i>	B. van der Wijckmade

Mijn leukste, spannendste, coolste, vetste ... boek!

.....

Stichting Lezen

Bijlage 10**Favoriete afzonderlijke titels – meisjes groep 5 en 6**

(≥ drie keer genoemd)

	Titel	Auteur		Titel	Auteur
1	<i>Matilda</i>	R. Dahl	25	<i>Allemaal smoesjes</i>	S. Cramer
2	<i>Meester Paardenpoep</i>	C. Slee	26	<i>Anne Frank</i>	J. Poole
3	<i>Afblijven</i>	C. Slee	27	<i>De Griezels</i>	R. Dahl.
4	<i>Jip en Janneke</i>	A.M.G. Schmidt	28	<i>De sprekende berg</i>	T. Stilton
5	<i>Weg met die krokodil</i>	P. van Loon	29	<i>De verborgen stad</i>	T. Stilton
6	<i>De drakencode</i>	T. Stilton	30	<i>Gave Grieken</i>	J. Deary
7	<i>Thea Sisters in Parijs</i>	T. Stilton	31	<i>Heidi</i>	H. Spyri
8	<i>Erge Ellie en nare Nellie</i>	R. Kromhout	32	<i>Het is Kerstmis Geronimo</i>	G. Stilton
9	<i>Mijn pony moet weg</i>	A. Dragt	33	<i>Het kasteel van Markies Kattebas</i>	G. Stilton
10	<i>Minoes</i>	A.M.G. Schmidt	34	<i>Het oog van de smaragd</i>	G. Stilton
11	<i>Achtste groepers huilen niet</i>	J. Vriens	35	<i>Kivi's, kanjers en giga-onderbroeken</i>	L. Rennison
12	<i>De computerbeks</i>	F. Oomen	36	<i>Klem</i>	M. Oldenhavé
13	<i>De GVR</i>	R. Dahl	37	<i>Krik</i>	H. Kraan
14	<i>De smoezenkampioen</i>	C. Slee	38	<i>Marloes</i>	H. Hokke
15	<i>De Thea Sisters op avontuur</i>	T. Stilton	39	<i>Mooi niks</i>	M. Hoffman
16	<i>Dubbel jarig</i>	A. van Dam	40	<i>Nog één nachtje slapen</i>	J. Vriens
17	<i>Een veulen voor Kim</i>	A. Dragt	41	<i>Noortje</i>	P. Klein
18	<i>Lekker weertje koekkepeertje</i>	C. Slee	42	<i>Op de manege</i>	L. Burggraaf
19	<i>Meester Kikker</i>	P. van Loon	43	<i>Otje</i>	A.M.G. Schmidt
20	<i>Penny</i>	Diverse	44	<i>Radeloos</i>	C. Slee
21	<i>Ridder Schijtebroek</i>	C. Slee	45	<i>Saskia en Jeroen de tweeling</i>	J. ter Haar
22	<i>Rosa's verzorgpony</i>	Y. Kroonenburg	46	<i>Sprookjes van Grimm</i>	Gebr. Grimm
23	<i>Sjakie en de chocoladefabriek</i>	R. Dahl	47	<i>Wat heeft Wampie?</i>	A. Dragt
24	<i>Vals</i>	C. Slee	48	<i>Anne Frank</i>	J. Poole

Mijn leukste, spannendste, coolste, vetste ... boek!

.....
Stichting Lezen

Bijlage 11***Favoriete auteurs – leerlingen groep 5 en 6, naar leesattitude***

(≥ drie keer genoemd)

	Lage leesattitude	Gemiddelde leesattitude	Hoge leesattitude
1	P. van Loon	P. van Loon	P. van Loon
2	W. Disney	G. Stilton	F. Oomen
3	G. Stilton	W. Disney	C. Slee
4	C. Slee	J. Vriens	J. Vriens
5	J. Vriens	F. Oomen	G. Stilton
6	F. Diks	C. Slee	R. Dahl
7	R. Dahl	F. Diks	A. Penrhyn Lowe
8	R.L. Stine	R.L. Stine	W. Disney
9	A. van Gils	R. Dahl	C. Grashoff
10	T. Stilton	J.K. Rowling	Knister
11	F. Oomen	M. Oldenhave	A. Peters
12	A. Penrhyn Lowe	N. Christiaanse	M. van de Coolwijk
13	V. den Hollander	V. den Hollander	M. Hoffman
14	W. Vandersteen	D. Laan	D. Laan
15	S. Cramer	A.M.G. Schmidt	N. Smit
16	L. Deary	A. Dragt	L. Daniels
17	N. Christiaanse	A. van Gils	A. Lindgren
18	M. van de Coolwijk	W. Vandersteen	J.K. Rowling
19	J. ter Haar	A. van Dam	A.M.G. Schmidt
20	Knister	R. Kromhout	R.L. Stine
21	D. Laan	C. Plainsted	H. Hagen
22	P. Prins	H. Hagen	V. den Hollander
23	J.K. Rowling	H. Hokke	M. Oldenhave
24	A.M.G. Schmidt	Knister	T. Stilton
25		M. van de Coolwijk	W. Vandersteen
26		H. Kan	N. Christiaanse
27		J. Masanek	F. Diks
28		A. Peters	H. Hokke
29		T. Stilton	H. Kan
30		R. Gosciny	D. Verroen

	Lage leesattitude	Gemiddelde leesattitude	Hoge leesattitude
31		M. Hoffman	H. Arnoldus
32		H. Kraan	J. Campbell
33		A. Penrhyn Lowe	S. Cramer
34		H. de Roos	A. Dragt
35		Chr. van Abcoude	B. van der Ede
36		A. Blade	A. van Gils
37		E. Blyton	R. Gosciny
38		B. van der Ede	J. ter Haar
39		C. Grashoff	H. Kraan
40		M. Mous	J. Nesbo
41		S. Noort	C. Plainsted
42		H. Arnoldus	J. Poole
43		C. Bijvoet	
44		B. Bos	
45		C. Funke	
46		Gebr. Grimm	
47		J. ter Haar	
48		M. van Hooft	
49		E. Heuvel	
50		A. Scholtens	
51		E. van de Vendel	
52		P. Vervloed	
53		B.J. van Wijckmade	

Bijlage 12

Favoriete serietitels – leerlingen groep 5 en 6, naar leesattitude

(≥ drie keer genoemd)

	Lage leesattitude		Gemiddelde leesattitude		Hoge leesattitude	
	<i>Serietitel</i>	<i>Auteur</i>	<i>Serietitel</i>	<i>Auteur</i>	<i>Serietitel</i>	<i>Auteur</i>
1	<i>Donald Duck</i>	W. Disney	<i>Donald Duck</i>	W. Disney	<i>Dolfje Weerwolfje</i>	P. van Loon
2	<i>Dolfje Weerwolfje</i>	P. van Loon	<i>Dolfje Weerwolfje</i>	P. van Loon	<i>Hoe overleef ik...</i>	F. Oomen
3	<i>De Griezelsbus</i>	P. van Loon	<i>Harry Potter</i>	J. K. Rowling	<i>De Olijke Tweeling</i>	A. Peters
4	<i>Kippenvel</i>	R. L. Stine	<i>Hoe overleef ik...</i>	F. Oomen	<i>Anubis</i>	A. Penrhyn Lowe
5	<i>Fantasia</i>	G. Stilton	<i>Meester Jaap</i>	J. Vriens	<i>Floortje Bellefleur</i>	C. Grashoff
6	<i>Koen Kampioen</i>	F. Diks	<i>Kippenvel</i>	R.L. Stine	<i>Heksje Lily</i>	Knister
7	<i>Snelle Jelle</i>	A. van Gils	<i>Mees Kees</i>	M. Oldenhave	<i>Meester Jaap</i>	J. Vriens
8	<i>De Bleshof</i>	N. Christiaanse	<i>Fantasia</i>	G. Stilton	<i>Donald Duck</i>	W. Disney
9	<i>Harry Potter</i>	J.K. Rowling	<i>De Kameleon</i>	H. de Roos/F. Diks	<i>Fantasia</i>	G. Stilton
10	<i>Heksje Lily</i>	Knister	<i>Koen Kampioen</i>	F. Diks	<i>Harry Potter</i>	J.K. Rowling
11	<i>Meester Jaap</i>	J. Vriens	<i>De Griezelsbus</i>	P. van Loon	<i>100%...</i>	N. Smit
12	<i>Waanzinig om te weten</i>	R.Arnold/T. Deary/A. Ganeri	<i>Pinkeltje</i>	D. Laan	<i>De Griezelsbus</i>	P. van Loon
13	<i>Hoe overleef ik...</i>	F. Oomen	<i>Heksje Lily</i>	Knister	<i>Lena Lijstje</i>	F. Oomen
14	<i>Suske en Wiske</i>	W. Vandersteen	<i>Suske en Wiske</i>	W. Vandersteen	<i>Pinkeltje</i>	D. Laan
15	<i>Anubis</i>	A. Penrhyn Lowe	<i>Junior Kippenvel</i>	R.L. Stine	<i>Kippenvel</i>	R.L. Stine
16	<i>De Olijke Tweeling</i>	A. Peters	<i>Snelle Jelle</i>	A. van Gils	<i>Op zoek naar dolfijnen</i>	L. Daniels
17	<i>Pinkeltje</i>	D. Laan	<i>De Glitterclub</i>	C. Plainsted	<i>De kinderen van de Grote Beer</i>	C. Sleen
18			<i>De Olijke Tweeling</i>	A. Peters	<i>Jubelientje</i>	H. Hagen
19			<i>Lena Lijstje</i>	F. Oomen	<i>Suske en Wiske</i>	W. Vandersteen

20			<i>Anubis</i>	A. Penrhyn Lowe	<i>Pietje Puk</i>	H. Arnoldus
21			<i>De Bleshof</i>	N. Christiaanse	<i>Snelle Jelle</i>	A. van Gils
22			<i>De bende van de korenwolf</i>	J. Vriens	<i>Asterix en Obelix</i>	R. Goscinny
23			<i>Floortje Bellefleur</i>	C. Grashoff	<i>De Bleshof</i>	N. Christiaanse
24			<i>Asterix en Obelix</i>	R. Goscinny	<i>De Glitterclub</i>	C. Plainsted
25			<i>Spekkie en Sproet</i>	V. den Hollander	<i>De Kameleon</i>	H. de Roos/F. Diks
26			<i>Timboektoe</i>	C. Slec	<i>Floor</i>	M. Hoffman
27			<i>Barbie</i>		<i>Saskia en Jeroen</i>	J. ter Haar
28			<i>Heartland</i>	L. Brooke	<i>Spekkie en Sproet</i>	V. den Hollander
29			<i>Jubelientje</i>	H. Hagen		
30			<i>Ranger</i>	H. Kan		
31			<i>Saskia en Jeroen</i>	J. ter Haar		

Mijn leukste, spannendste, coolste, vetste ... boek!

.....

Stichting Lezen

Bijlage 13

Favoriete serietitels – jongens groep 5 en 6, naar leesattitude

(≥ drie keer genoemd)

	Lage leesattitude		Gemiddelde leesattitude		Hoge leesattitude	
	<i>Serietitel</i>	<i>Auteur</i>	<i>Serietitel</i>	<i>Auteur</i>	<i>Serietitel</i>	<i>Auteur</i>
1	<i>Donald Duck</i>	W. Disney	<i>Donald Duck</i>	W. Disney	<i>Dolfje Weerwolfje</i>	P. van Loon
2	<i>Dolfje Weerwolfje</i>	P. van Loon	<i>Harry Potter</i>	J.K. Rowling	<i>Fantasia</i>	G. Stilton
3	<i>De Griezelsbus</i>	P. van Loon	<i>Dolfje Weerwolfje</i>	P. van Loon	<i>Harry Potter</i>	J.K. Rowling
4	<i>Fantasia</i>	G. Stilton	<i>De Kameleon</i>	H. de Roos/F. Diks	<i>Donald Duck</i>	W. Disney
5	<i>Koen Kampioen</i>	F. Diks	<i>Koen Kampioen</i>	F. Diks	<i>Anubis</i>	A. Penrhyn Lowe
6	<i>Snelle Jelle</i>	A. van Gils	<i>Kippenvel</i>	R.L. Stine	<i>Kippenvel</i>	R.L. Stine
7	<i>Harry Potter</i>	J.K. Rowling	<i>De Griezelsbus</i>	P. van Loon	<i>De Kameleon</i>	H. de Roos /F. Diks
8	<i>Kippenvel</i>	R.L. Stine	<i>Fantasia</i>	G. Stilton	<i>Pietje Puk</i>	H. Arnoldus
9	<i>Meester Jaap</i>	J. Vriens	<i>Mees Kees</i>	M. Oldenhove		
10	<i>Pinkeltje</i>	D. Laan	<i>Meester Jaap</i>	J. Vriens		
11	<i>Suske en Wiske</i>	W. Vandersteen	<i>Snelle Jelle</i>	A. van Gils		
12			<i>Suske en Wiske</i>	W. Vandersteen		
13			<i>Asterix en Obelix</i>	R. Goscinny		
14			<i>Pinkeltje</i>	D. Laan		
15			<i>Junior Kippenvel</i>	R.L. Stine		

Mijn leukste, spannendste, coolste, vetste ... boek!

.....

Stichting Lezen

Bijlage 14

Favoriete serietitels – meisjes groep 5 en 6, naar leesattitude

(≥ drie keer genoemd)

	Lage leesattitude		Gemiddelde leesattitude		Hoge leesattitude	
	<i>Serietitel</i>	<i>Auteur</i>	<i>Serietitel</i>	<i>Auteur</i>	<i>Serietitel</i>	<i>Auteur</i>
1	<i>Dolfje Weerwolfje</i>	P. van Loon	<i>Hoe overleef ik...</i>	F. Oomen	<i>Hoe overleef ik...</i>	F. Oomen
2	<i>Heksje Lily</i>	Knister	<i>Meester Jaap</i>	J. Vriens	<i>De Olijke Tweeling</i>	A. Peters
3	<i>De Bleshof</i>	N. Christiaanse	<i>Dolfje Weerwolfje</i>	P. van Loon	<i>Dolfje Weerwolfje</i>	P. van Loon
4	<i>Hoe overleef ik...</i>	F. Oomen	<i>Mees Kees</i>	M. Oldenhave	<i>Floortje</i>	C. Grashoff
5	<i>Anubis</i>	A. Penrhyn Lowe	<i>Donald Duck</i>	W. Disney	<i>Heksje Lily</i>	
6	<i>Waanzinig om te weten</i>	R. Arnold/T. Deary/A. Ganeri	<i>Heksje Lily</i>	Knister	<i>Anubis</i>	A. Penrhyn Lowe
7	<i>De Olijke Tweeling</i>	A. Peters	<i>Kippenvel</i>	R.L. Stine	<i>Meester Jaap</i>	J. Vriens
8	<i>Donald Duck</i>	W. Disney	<i>De Glitterclub</i>	C. Plainsted	<i>100%...</i>	N. Smit
9	<i>Kippenvel</i>	R.L. Stine	<i>Fantasia</i>	G. Stilton	<i>Lena Lijstje</i>	F. Oomen
10			<i>De Olijke Tweeling</i>	A. Peters	<i>Pinkeltje</i>	D. Laan
11			<i>Floortje</i>	C. Grashoff	<i>De Griezelsbus</i>	P. van Loon
12			<i>De Bleshof</i>	N. Christiaanse	<i>Donald Duck</i>	W. Disney
13			<i>Pinkeltje</i>	D. Laan	<i>Op zoek naar dolfijnen</i>	L. Daniels
14			<i>De bende van de korenwolf</i>	J. Vriens	<i>Jubelientje</i>	H. Hagen
15			<i>Anubis</i>	A. Penrhyn Lowe	<i>De kinderen van de Grote Beer</i>	C. Sleg
26			<i>Lena Lijstje</i>	F. Oomen	<i>Kippenvel</i>	R. L. Stine
17			<i>Spekkie en Sproet</i>	V. den Hollander	<i>De Glitterclub</i>	C. Plainsted
18			<i>Timboekoe</i>	C. Sleg	<i>De Bleshof</i>	N. Christiaanse
19			<i>Junior Kippenvel</i>	R. L. Stine	<i>Floor</i>	M. Hofman
20			<i>Barbie</i>	C. Bijvoet	<i>Saskia en Jeroen</i>	J. ter Haar

21			<i>Jubelientje</i>	H. Hagen	<i>Suske en Wiske</i>	W. Vandersten
			<i>Heartland</i>	L. Brooke		

Mijn leukste, spannendste, coolste, vetste ... boek!

.....

Stichting Lezen

Bijlage 15

Favoriete afzonderlijke titels – leerlingen groep 5 en 6, naar leesattitude

(≥ drie keer genoemd)

	Lage leesattitude		Gemiddelde leesattitude		Hoge leesattitude	
	<i>Titel</i>	<i>Auteur</i>	<i>Titel</i>	<i>Auteur</i>	<i>Titel</i>	<i>Auteur</i>
1	<i>Matilda</i>	R. Dahl	<i>Sjakkie en de chocoladefabriek</i>	R. Dahl	<i>Sjakkie en de chocoladefabriek</i>	R. Dahl
2	<i>De drakencode</i>	T. Stilton	<i>Het kasteel van Markies Kattebas</i>	G. Stilton	<i>De GVR</i>	R. Dahl
3	<i>Altijd bijten de burens</i>	P. van Loon	<i>Meester Paardenpoep</i>	C. Slee	<i>Matilda</i>	R. Dahl
4	<i>De Thea Sisters op avontuur</i>	T. Stilton	<i>Reis door de tijd</i>	G. Stilton	<i>Meester Paardenpoep</i>	C. Slee
5			<i>De computerbeks</i>	F. Oomen	<i>Oorlogsgeheimen</i>	J. Terlouw
6			<i>De gekste avonturen van Tommie en Lotje</i>	J. Vriens	<i>Anne Frank</i>	J. Poole
7			<i>De GVR</i>	R. Dahl	<i>De verborgen stad</i>	T. Stilton
8			<i>De Thea Sisters in Parijs</i>	T. Stilton	<i>Een weervolf in de Leeuwenkuil</i>	P. van Loon
9			<i>De wilde roetbalbende</i>	J. Masanek	<i>Minoes</i>	A.M.G. Schmidt
10			<i>Dubbel jarig</i>	A. van Dam	<i>Weg met die krokodil</i>	P. van Loon
11			<i>Erge Ellie en nare Nellie</i>	R. Kromhout		
12			<i>Het spook van de metro</i>	G. Stilton		
13			<i>Jip en Janneke</i>	A.M.G. Schmidt		
14			<i>Lekker weertje koekepeertje</i>	C. Slee		
15			<i>Matilda</i>	R. Dahl		
16			<i>Oorlogsgeheimen</i>	J. Terlouw		
17			<i>Weg met die krokodil</i>	P. van Loon		
18			<i>Achtste groepers</i>	J. Vriens		

Mijn leukste, spannendste, coolste, vetste ... boek!

.....

Stichting Lezen

	Lage leesattitude		Gemiddelde leesattitude		Hoge leesattitude	
	<i>Titel</i>	<i>Auteur</i>	<i>Titel</i>	<i>Auteur</i>	<i>Titel</i>	<i>Auteur</i>
			<i>builen niet</i>			
18			<i>Afblijven</i>	C. Slee		
20			<i>Bungelend aan een staartje</i>	G. Stilton		
21			<i>De ontdekking</i>	E. Heuvel		
22			<i>Het oog van de smaragd</i>	G. Stilton		
23			<i>Knabbel en Babbel</i>	W. Disney		
24			<i>Mijn pony moet weg</i>	A. Dragt		
25			<i>Monsterjacht</i>	A. Blade		
26			<i>Nog één nachtje slapen</i>	J. Vriens		
27			<i>Pluk van de Petteflet</i>	A.M.G. Schmidt		
28			<i>Reis om de wereld in 80 dagen</i>	G. Stilton		
29			<i>Wipneus en Pim</i>	B. van Wijckmade		

Mijn leukste, spannendste, coolste, vetste ... boek!

.....

Stichting Lezen

Bijlage 16***Favoriete auteurs – leerlingen groep 7 en 8, naar geslacht****(≥ drie keer genoemd)*

	Jongens	Meisjes
1	W. Disney	F. Oomen
2	P. van Loon	C. Slee
3	J.K. Rowling	J. Vriens
4	J. Vriens	N. Smit
5	C. Slee	P. van Loon
6	G. Stilton	R.l. Stine
7	A. van Gils	L. Brooke
8	R.L. Stine	R. Dahl
9	J. Flanagan	C. Grashoff
10	F. Oomen	G. Stilton
11	T. Dragt	W. Disney
12	J. Terlouw	M. Hoffman
13	J. Postma	J.K. Rowling
14	W. Vandersteen	A. Peters
15	R. Dahl	M. Stoffels
16	C. Funke	C. Cazemier
17	F. Diks	M. van de Coolwijk
18	R. Goscinny	H. Vreeswijk
19	P. Prins	M. Hooft
20	A. de Vries	A. de Vries
21	T. Beckman	T. Beckman
22	L. Dijkzeul	E. Blyton
23	A. Frank	N. Christiaanse
24	A. Horowitz	L. Daniels
25	J. Kruis	Honey
26	J. Masanek	H. Kan
27	M. Oldenhavé	A. Penrhyn Lowe
28	C. Paolini	E. Ruiters
29	T. Roep	C. Funke
30	H. de Roos	A. Lindgren
32	Tolkien	M. Oldenhavé
33	H. van Aar	N. Roep
34	Chr. van Abcoude	W. Vandersteen
35	B. Dhooge	H. van Berkt
36	B. van der Ede	T. Dragt

Mijn leukste, spannendste, coolste, vetste ... boek!

.....
Stichting Lezen

37	M. Heesen	J. Kinney
38	V. den Hollander	P. Klein
39	M. Hooft	S. Meyer
40	A. Lindgren	M. Mosterd
41	M. Mous	M. Mous
42	M. Verhaegen	L. Rood
43		T. Stewart

Bijlage 17***Favoriete afzonderlijke titels – jongens groep 7 en 8***

(≥ drie keer genoemd)

	Titel	Auteur
1	<i>De brief voor de koning</i>	T. Dragt
2	<i>Oorlogswinter</i>	J. Terlouw
3	<i>Radeloos</i>	C. Slee
4	<i>Groep 8 aan de macht</i>	J. Vriens
5	<i>Oorlogsgeheimen</i>	J. Vriens
6	<i>Afblijven</i>	C. Slee
7	<i>De geheimen van het wilde woud</i>	T. Dragt
8	<i>Kappen</i>	C. Slee
9	<i>Spijt</i>	C. Slee
10	<i>Tien torens diep</i>	J. Vriens
11	<i>Achtste groepers huilen niet</i>	J. Vriens
12	<i>De wilde voetballende</i>	J. Masanek
13	<i>Eragon</i>	C. Paolini
14	<i>Het Achterhuis</i>	A. Frank
15	<i>Jan, Jans en de kinderen</i>	J. Kruis
16	<i>Snuf de Hond</i>	P. Prins
17	<i>Van nul tot nu</i>	T. Roep
18	<i>Aan de bal</i>	L. Dijkzeul
19	<i>Blaauwe plekken</i>	A. de Vries
20	<i>Just kick it (Tijdschrift)</i>	Diverse
21	<i>Lord of the rings</i>	Tolkien
22	<i>Serienoordenaar</i>	B. Dhooge
23	<i>Wolf</i>	M. Heesen

Bijlage 18

Favoriete afzonderlijke titels – meisjes groep 7 en 8

(≥ drie keer genoemd)

	Titel	Auteur
1	<i>Afblijven</i>	C. Slee
2	<i>Lover of Loser</i>	C. Slee
3	<i>Spijt</i>	C. Slee
4	<i>Radeloos</i>	C. Slee
5	<i>Achtste groepers huilen niet</i>	J. Vriens
6	<i>Kappen</i>	C. Slee
7	<i>Matilda</i>	R. Dahl
8	<i>Blauwe plekken</i>	A. de Vries
9	<i>Groep 8 aan de macht</i>	J. Vriens
10	<i>Oorlogsgeheimen</i>	J. Vriens
11	<i>Ezzie's wereld</i>	F. Oomen
12	<i>Loverboys</i>	H. Vreeswijk
13	<i>Mooi niks</i>	M. Hoffman
14	<i>Hebbes</i>	C. Slee
15	<i>Hot or not your choise</i>	C. Slee
16	<i>Sproetenliefde</i>	M. Stoffels
17	<i>Steenstraat</i>	E. Honey
18	<i>Babysit Babes, chips en zakgeld</i>	E. Ruiters
19	<i>Chatroom</i>	H. Vreeswijk
20	<i>De brief voor de koning</i>	T. Dragt
21	<i>Het leven van een loser</i>	J. Kinney
22	<i>Oorlogswinter</i>	J. Terlouw
23	<i>Pijnstillers</i>	C. Slee
24	<i>Sjakie en de chocoladefabriek</i>	R. Dahl
25	<i>Verzet op de Veluwe</i>	H. van Berkt

Bijlage 19***Favoriete auteurs – leerlingen groep 7 en 8, naar leesattitude***

(≥ drie keer genoemd)

	Lage leesattitude	Gemiddelde leesattitude	Hoge leesattitude
1	C. Slee	F. Oomen	F. Oomen
2	F. Oomen	C. Slee	C. Slee
3	W. Disney	J. Vriens	J. Vriens
4	P. van Loon	W. Disney	J.K. Rowling
5	A. van Gils	P. van Loon	N. Smit
6	J. Vriens	J.K. Rowling	G. Stilton
7	N. Smit	N. Smit	R. Dahl
8	R.L. Stine	G. Stilton	J. Flanagan
9	R. Dahl	R.L. Stine	C. Grashoff
10	J.K. Rowling	L. Brooke	P. vanLoon
11	G. Stilton	W. Vandersteen	R.L. Stine
12	J. Flanagan	R. Dahl	H. Vreeswijk
13	A. de Vries	A. van Gils	L. Brooke
14	T. Beckman	T. Dragt	W. Disney
15	C. Funke	M. Hoffman	T. Dragt
16	S. Meyer	J. Terlouw	A. Peters
17	J. Terlouw	A. de Vries	C. Cazemier
18		C. Grashoff	C. Funke
19		J. Postma	M. Oldenhavé
20		J. Flanagan	J. Postma
21		M. Hooft	J. Terlouw
22		M. Stoffels	T. Beckman
23		A. Lindgren	E. Blyton
24		E. Ruiters	M. van de Coolwijk
25		Chr. van Abcoude	L. Daniels
26		T. Beckman	E. Honey
27		A. van Bon	A. Lindgren
28		C. Cazemier	M. Mous
29		Christiaanse	C. Paolini
30		M. van de Coolwijk	A. Sage
31		L. Daniels	T. Stewart
32		B. van Ede	
33		C. Funke	
34		M. Heesen	
35		V. den Hollander	

36		A. Horowitz	
37		H. Kan	
38		J. Kruis	
39		M. Oldenhave	
40		C. Oranje	
41		A. Penrhyn Lowe	
42		H. Roos	
43		M. Verhaegen	

Bijlage 20

Favoriete afzonderlijke titels – leerkrachten groep 3 en 4

(≥ drie keer genoemd)

	Titel	Auteur
1	<i>Otje</i>	A.M.G. Schmidt
2	<i>Pluk van de Petteflet</i>	A.M.G. Schmidt
3	<i>Meester Kikker</i>	P. van Loon
4	<i>Alweer die groep 3</i>	J. Vriens
5	<i>Lekker weertje koekepeertje</i>	C. Slee
6	<i>De GVR</i>	R. Dahl
7	<i>Drie ei is een paasei</i>	J. Vriens
8	<i>Lang geleden</i>	A. van Dam
9	<i>Oh Denneboom</i>	J. Vriens
10	<i>Dag Sinterklaasje</i>	J. Vriens
11	<i>In een land hier ver vandaan</i>	A. van Dam
12	<i>Meester Paardenpoep</i>	C. Slee
13	<i>Pluk redt de dieren</i>	A.M.G. Schmidt
14	<i>De Griezels</i>	R. Dahl
15	<i>Foeksia de miniheks</i>	P. van Loon
16	<i>Joris en de geheimzinnige toverdrank</i>	R. Dahl
17	<i>Madelief</i>	G. Kuijer
18	<i>Overal en (n)ergens</i>	A. van Dam
19	<i>Tommie en Lotje</i>	J. Vriens
20	<i>Botsing met zwarte Piet</i>	C. Slee
21	<i>De computerheks</i>	F. Oomen
22	<i>De mooiste vis van de zee</i>	M. Pfister
23	<i>Fleur heeft de liefste juf</i>	H. Kuyper
24	<i>Floddertje</i>	A.M.G. Schmidt
25	<i>Grootmoeders grote oren</i>	J. Vriens
26	<i>Het grote boek van Merel</i>	R. Kromhout
27	<i>Juf Rommelkont</i>	J. Strong
28	<i>Koekjes</i>	T. van Lieshout
29	<i>Rupsje Nooitgenoeg</i>	E. Carle
30	<i>Schaatsen, sneeuw en snert</i>	M. Busser
31	<i>Wiplala</i>	A.M.G. Schmidt

Bijlage 21

Vragenlijst leesattitude leerlingen

Naam:

AVI:

Groep:

Jongen/Meisje

Hoe denk jij erover?

1. Houd je veel van lezen?	Ja ☐	Nee ☐
2. Lees je thuis veel?	Ja ☐	Nee ☐
3. Vind je vrij lezen in de klas saai?	Ja ☐	Nee ☐
4. Lees je op school alleen maar omdat het moet?	Ja ☐	Nee ☐
5. Ga je vaak naar de bieb?	Ja ☐	Nee ☐
6. Vind je het fijn om een boek uit de bieb te lezen?	Ja ☐	Nee ☐
7. Vind je het stom om in je vrije tijd te lezen?	Ja ☐	Nee ☐
8. Lees je een verhaal vaak helemaal uit?	Ja ☐	Nee ☐
9. Vind je het leuk om over een boek te praten?	Ja ☐	Nee ☐
10. Vind je lezen belangrijk?	Ja ☐	Nee ☐
11. Lees je vaak een boek in bed?	Ja ☐	Nee ☐
12. Wil je later veel boeken lezen?	Ja ☐	Nee ☐
13. Vind je lezen in de vakantie saai?	Ja ☐	Nee ☐
14. Lees je veel meer dan andere kinderen?	Ja ☐	Nee ☐
15. Vind je een boek een leuk verjaardagscadeau?	Ja ☐	Nee ☐
16. Vind je het leuk om elke dag een verhaal te lezen?	Ja ☐	Nee ☐
17. Vind je lezen vaak spannend?	Ja ☐	Nee ☐
18. Weet je veel onderwerpen om over te lezen?	Ja ☐	Nee ☐
19. Praat je wel eens met iemand anders over een boek dat je gelezen hebt?	Ja ☐	Nee ☐
20. Vraag je wel eens aan je vriendje of vriendinnetje wat een leuk boek is?	Ja ☐	Nee ☐

Mijn leukste, spannendste, coolste, vetste ... boek!

.....

Stichting Lezen

Bijlage 22
Conversietabel AVI

AVI OUD

AVI NIEUW

Start-M3

M3-E3

E3

M4

E4

M5

E5

M6-E6

E6-M7

> 9

E7-Plus

Bron: http://www.cito.nl/po/vakken/taal/avi/CITO_conversietabellen_AVI.pdf

Bijlage 23

Vragenlijst leerkrachten

- 1 Hoeveel kinderboeken moest u voor uw (leraren)opleiding lezen?
 - minder dan 5 kinderboeken (1)
 - 5-10 kinderboeken (2)
 - 10-20 kinderboeken (3)
 - meer dan 20 kinderboeken (4)

- 2 Leest u zelf kinder- en jeugdboeken?
 - Ja, meer dan 10 titels per jaar (1)
 - Ja, meer dan 5 titels per jaar (2)
 - Ja, minder dan 5 titels per jaar (3)
 - Nee, niet meer (heb ik wel gedaan) (4)
 - Nee, heb ik nooit gedaan (5)

- 3 Hoe goed bent u zelf op de hoogte van het huidige aanbod van kinder- en jeugdliteratuur?
 - Zeer goed op de hoogte (1)
 - Enigszins op de hoogte (2)
 - Niet zo goed op de hoogte (3)
 - Helemaal niet op de hoogte (4)

- 4 Hoe wordt u op de hoogte gesteld van het huidige aanbod van kinder- en jeugdliteratuur?
(meerdere antwoorden mogelijk)
 - Door zelf actief te kijken naar het aanbod (in boekwinkels, in de bibliotheek, op sites) (1)
 - Via collega's (2)
 - Via de krant (3)
 - Via digitale nieuwsbrieven (4)
 - Via Kidsweek (5)
 - Via leerlingen (6)
 - Via vakbladen (7)
 - Anders (8),
nl.....

Mijn leukste, spannendste, coolste, vetste ... boek!
.....
Stichting Lezen

In deze serie zijn eerder verschenen:

- Piek, Karlijn, *Zoveel lezen we (niet)*, 1995
Ven, Mascha van de, *Nieuwe media en lezen*, 2000
Kaufmann, Yolanda, *Voorlezen*, 2000
Tellegen, Saskia en M. Lampe, *Leesgedrag van vmbo-leerlingen*, 2000
Boter, Jaap, *Uitleengegevens als marketinginformatie*, 2001
Bos-Aanen, Joke, T. Sanders en L. Lentz, *Tekst, begrip en waardering*, 2001
Tellegen, Saskia, L. Alink en P. Welp, *De attractie van boek en computerspel*, 2002
Elsäcker, Willy van, *Begrijpend lezen*, 2002
Land, Jentine, et al., *Tekstbegrip en tekstwaardering op het vmbo*, 2002
Braaksma, Martine en E. Breedveld, *Het schoolvak Nederlands opnieuw onderzocht*, 2003
Guldmond, Ineke, *Emotionele betrokkenheid bij jeugdliteraire teksten*, 2003
Jager, Bernadet de, *Leesbegrip, leesplezier en de Friese taalnorm*, 2003
Verhallen, Maria, A.G. Bus en M.T. de Jong, *Elektronische boeken in de vroegschoolse educatie*, 2004
Lemaire, Christine, *Lezen doen we samen!*, 2004
Steendijk, Marjolein, *Een boekenwurm van zeven maanden door Bookstart*, 2004
With, Janetta de, *Overgangsliteratuur voor bovenbouwers?*, 2005
Schlundt Bodien, Walter en F. Nelck-da Silva Rosa, *Als jongeren lezen*, 2005
Land, Jentine, T. Sanders en H. van den Bergh, *Wat maakt een studietekst geschikt voor vmbo-leerlingen?*, 2006
Janssen, Tanja, H. Broekkamp en E. Smallegange, *De relatie tussen literatuur lezen en creatief schrijven*, 2006
Vries, Nienke de, *Lezen we nog?*, 2007
Chorus, Margriet, *Lezen graag!*, 2007
Hermans, Marianne, *Wereldliteratuur in het curriculum*, 2007
DUO Market Research, *Positie jeugdliteratuur in het voortgezet onderwijs*, 2009
Oberon, *Leesbevordering in het basisonderwijs*, 2009
Ghonem-Woets, Karen, *Elke dag boekendag!*, 2009
Ghonem-Woets, Karen, *Literaire competentie in groep 3 tot en met 8*, 2010